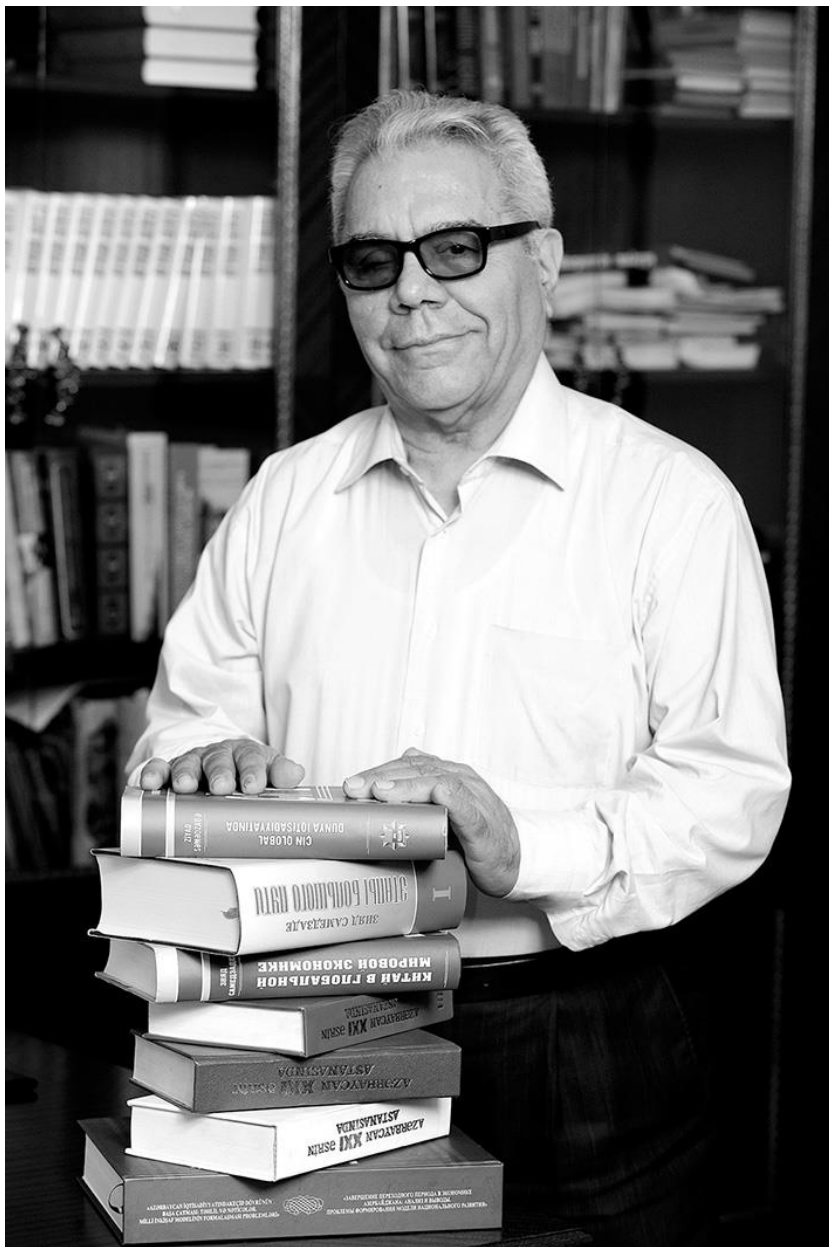

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Rəyasət Heyətinin qərarı ilə çap olunur

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
MƏRKƏZİ ELMİ KİTABXANA

Azərbaycanın elm və mədəniyyət xadimləri

ZİYAD ƏLİABBAS OĞLU SƏMƏDZADƏ

BİOBİBLİOQRAFİK GÖSTƏRİCİ

75 illiyinə həsr olunur

Bakı – «Elm» – 2017

REDAKTORDAN

Görkəmli iqtisadçı alim, AMEA-nın həqiqi üzvü, akademik, iqtisad üzrə elmlər doktoru, professor, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri, Beynəlxalq Menecment Akademiyasının həqiqi üzvü, Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının vitse-prezidenti, Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının akademiki, Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının sədri Ziyad Əli abbas oğlu Səmədzadənin əsərlərinin biobibliografik göstəricisi 1958-2017-ci illəri əhatə edir.

Biobibliografik göstərici 8 bölmədən ibarətdir.

“Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadənin həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai-siyasi fəaliyyətinin əsas tarixləri” və “Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadənin həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai-siyasi fəaliyyəti haqqında qısa очерк” bölmələrində akademiklərin həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai-siyasi fəaliyyətinin əsas tarixləri verilmişdir.

“Görkəmli dövlət, elm və mədəniyyət xadimləri Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə haqqında” bölməsində dövlət, tanınmış elm və mədəniyyət xadimlərinin alim haqqında söylədikləri dəyərli fikir və mülahizələr, həmçinin alimin kitablarının təqdimat mərasimindəki çıxışlardan hissələr yer almışdır.

“Elmi əsərlərinin bibliografiyası” bölməsində Z.Ə.Sə - mədzadənin Azərbaycanda və xaricdə Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çap olunmuş müəllifi, ideya müəllifi və tərtibçisi olduğu kitab və broşürləri, dövrü, ardı davam edən və seriyal nəşrlərdə dərc olunmuş elmi və elmi-publistik məqalələri, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyəti və Dövlət Plan Komitəsinin kollegiyasındakı elmi məruzələri, direktiv, idarəetmə orqanlarına ünvanlanmış elmi-təhriri məruzələri, eləcə də respublika və beynəlxalq əhəmiyyətli konfrans, simpozium, seminar və

digər tədbirlərdə çıxış və məruzələri barədə bibliografik informasiya verilmişdir.

Bibliografik vəsaitdə, həmçinin Z.Ə.Səmədžadənin Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sessiyalarındakı çıxışları, elmi rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə hazırlanmış və direktiv orqanlar tərəfindən qəbul edilmiş məqsədli proqramları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Elm və Texnika Komitəsinin sifarişi əsasında Z.Ə.Səmədžadənin elmi rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə yerinə yetirilən elmi-tədqiqat işləri, QHT və beynəlxalq təşkilatların xəttile alınmış qrantları və s. barədə də məlumat almaq olar.

“Ziyad Əliabbas oğlu Səmədžadənin redaktə etdiyi, rəy verdiyi və elmi məsləhətçisi olduğu elmi əsərlər” bölməsində alimin elmi və baş redaktoru, redaktoru, elmi məsləhətçisi və ön söz müəllifi olduğu elmi əsərlər, “Dissertantlara elmi rəhbərlik” bölməsində isə elmi rəhbərliyi ilə müdafiə olunmuş dissertasiya işləri barədə bibliografik informasiya verilmişdir.

“Ziyad Əliabbas oğlu Səmədžadənin həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai-siyasi fəaliyyəti haqqında” bölməsi akademik haqqında müxtəlif mənbələrdə çap olunmuş məqalələri əks etdirir.

Biobibliografik göstəriciyə daxil edilmiş materiallar nəşr tipologiyasına uyğun olaraq xronoloji qaydada, illər daxilində dillər üzrə əlifba sırası ilə və vahid ardıcıl nömrə lənmə əsasında verilmişdir.

Sənədlərin bibliografik təsviri AZS 754-2013 “İnformasiya, kitabxana və nəşriyyat işi üzrə standartlar sistemi. Bibliografik yazı. Bibliografik təsvir. Ümumi tələblər və tərtib qaydaları” Azərbaycan Respublikasının Dövlət Standartı əsasında tərtib edilmişdir.

Biobibliografik göstəricidən istifadəni asanlaşdırmaq məqsədi ilə sonda soraq bibliografiya aparatı-alimin əsərlərinin, müştərək müəlliflərin və haqqında yazan müəllif-

lərin əlifba göstəricisi verilmişdir.

Biblioqrafik vəsait iqtisadiyyat və idarəetmə sahəsi üzrə elmi-tədqiqat işi aparan alim və mütəxəssislər, ali məktəb müəllimləri və tələbələr, eləcə də geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASININ
RƏYASƏT HEYƏTİ

QƏRAR

№ 10/4

Bakı ş.

20 may 2015-ci il

AMEA-nın həqiqi üzvü Ziyad Səmədzadənin

75 illik yubileyi haqqında

2015-ci il iyunun 25-də görkəmli iqtisadçı alim, iqtisad üzrə elmlər doktoru, professor, AMEA-nın həqiqi üzvü Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadənin anadan olmasının 75 ili tamam olur.

Ziyad Səmədzadə 1961-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin İqtisad fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. O, 1965-ci ildə namizədlik, 1971-ci ildə doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş, 1977-ci ildə professor elmi adını almışdır. Görkəmli alim 1980-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

O, 1965-1976-cı illərdə AMEA-nın İqtisadiyyat İnsti-

tutunda kiçik elmi işçi, elmi katib və şöbə müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 1976-1978-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Plan Komitəsi Elmi Tədqiqat İqtisadiyyat İnstitutunun direktorunun birinci müavini, 1978-1982-ci illərdə Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun elmi işlər üzrə prorektoru işləmiş, 1995-2001-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdur.

Ziyad Səmədzadə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü, Parlamentin İqtisadi Siyasət Komissiyasının sədri, Beynəlxalq Menecment Akademiyasının, Avropa Beynəlxalq Akademiyasının Azərbaycan bölməsinin akademikidir.

Akademik Ziyad Səmədzadə Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının sədri, Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının vitse-prezidenti kimi də əhəmiyyətli işlər görür. Akademikin 1999-cu ildə təsis etdiyi “İqtisadiyyat” qəzeti müntəzəm nəşr olunur.

AMEA-nın həqiqi üzvü Ziyad Səmədzadənin elmi fəaliyyəti son dərəcə səmərəli və çoxşaxəlidir. Onun elmi əsərləri əsasən iqtisadi inkişaf, struktur, demoqrafiya, məşğulluq, regional inkişaf, effektivlik, bazar iqtisadiyyatının bir sıra aktual problemlərinə həsr olunmuşdur. Ziyad Səmədzadə 500-dən çox elmi əsərin, o cümlədən monoqrafiya, kitab, proqram və məqalələrin müəllifidir. Görkəmli iqtisadçı alimin elmi rəhbərliyi ilə VII cildlik “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”, “Böyük yolun mərhələləri-Azərbaycan iqtisadiyyatı yarım əsrdə: reallıq və perspektivlər” adlı kitabı nəşr olunmuş və bir sıra proqram-“Dağ rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi”, “Material tutumu”, “İntensivləşdirmə”, “Demoqrafik inkişaf və əmək eh tiyatlarından istifadə” və s. işlənib hazırlanmışdır. Ziyad Səmədzadə TACİS proqramının Azərbaycanda fəaliyyətə başlaması üçün Avropa İttifaqının (Aİ) ekspertləri ilə çox-

saylı görüşlər keçirmiş, milli koordinator kimi TRACECA proqramının hazırlanması ilə bağlı elmi araşdırmalar aparmışdır. 1993-cü ilin may ayında Brüsseldə birinci beynəlxalq konfransda əsas məruzə ilə çıxış etmiş və Avropa Qafqaz-Asiya Nəqliyyat dəhlizinin yaradılmasına xidmət edən Brüssel bəyannaməsini imzalamışdır.

AMEA-nın həqiqi üzvü Ziyad Səmədzadə Strasburq, Stokholm, San-Fransisko, Barselona, İstanbul, Brüssel, Sidney, Paris, Moskva, Sankt-Peterburq, Kiyev, Vaşinqton, Pekin, Akaba (İordaniya) kimi dünyanın bir çox şəhər lərində keçirilmiş beynəlxalq konfrans və simpoziumlarda Azərbaycan iqtisad elmini uğurla təmsil etmişdir. Onun “Dünya iqtisadiyyatı: Çin “iqtisadi möcüzəsi”, “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” (Çin Xalq Respublikasında Azərbaycan və rus dillərində) adlı kitabları nəşr olunmuşdur.

İqtisadiyyat elmi üzrə yüksək ixtisaslı kadrların yetişdirilməsi sahəsində AMEA-nın həqiqi üzvü Ziyad Səmədzadənin xidmətləri əvəzsizdir. Onun rəhbərliyi altında 50-dən artıq fəlsəfə və elmlər doktoru dissertasiyası müdafiə edilmişdir.

Akademik Ziyad Səmədzadə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir. Eyni zamanda, Belarus ilə Azərbaycan arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsinə verdiyi töhfələrə görə Belarus Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə “Fransisk Skorina” medalına layiq görülmüşdür. AMEA-nın həqiqi üzvü Ziyad Səmədzadənin iqtisadiyyat elminin inkişafındakı xidmətlərini nəzərə alaraq və anadan olmasının 75 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti QƏRARA ALIR:

1. Akademik Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə AMEA-nın Fəxri Fərmanı ilə təltif edilsin.

2. Akademik Ziyad Səmədzadənin dövlət tərəfindən təltif edilməsi haqqında vəsatət qaldırılsın.

3. AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutu (iqtisad üzrə elmlər doktoru Nazim İmanov) Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqı ilə birlikdə akademik Ziyad Səmədzadənin 75 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfrans keçirsin.

4. Respublika mətbuatında, “Elm” qəzetində, “Xəbərlər” jurnalında alimin həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş məqalələr dərc edilsin.

5. AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasına (tibb elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Leyla İmanova) , “Elm” Nəşriyyat-Poliqrafiya İdarəsinə (Hafiz Abıyev) tapşırılsın ki, akademik Ziyad Səmədzadənin əsərlərinin bibliografik göstəricisi hazırlanıb nəşr edilsin.

6. Qərarın icrasına nəzarət AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyliyə həvalə edilsin.

Akif ƏLİZADƏ

AMEA-nın prezidenti, akademik

Rasim ƏLİQULİYEV

AMEA-nın akademik-katibi, akademik

**Z.Ə.Səmədžadənin “Şöhrət” ordeni ilə
təltif edilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin**

SƏRƏNCAMI

Azərbaycan Respublikasında iqtisadiyyat elminin inkişafındakı xidmətlərinə görə Ziyad Əliabbas oğlu Səmədžadə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 22 iyun 2010-cu il.

**Z.Ə. Səmədzadənin “Şərəf” ordeni ilə
təltif edilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin**

SƏRƏNCAMI

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına görə Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə “Şərəf” ordeni ilə təltif edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 24 iyun 2015-ci il.

**ZİYAD ƏLİABBAS OĞLU SƏMƏDZADƏNİN
HƏYATI, ELMİ-PEDAQOJİ VƏ İCTİMAİ-SİYASI
FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS TARİXLƏRİ**

Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə 1940-cı il iyunun 25-də Bakı şəhərində (Buzovna kəndi) anadan olmuşdur.

1946-1956-cı illər	-Bakı şəhəri 206 və 125 sayılı orta məktəblərinin şagirdi olmuşdur.
1956-1961-ci illər	- K.Marks adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunda (1959-cu ilədək), sonra isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin İqtisadiyyat fakültəsində oxumuş və universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.
1959-60-cı illər	-Tələbə ikən 190 sayılı orta məktəbdə xalq çalğı alətləri ansamblının rəhbəri olmuşdur.
1961-1962-ci illər	- Azərbaycan SSR EA İqtisadiyyat İnstitutunda baş laborant və kiçik elmi işçi işləmişdir.

1962-1964-cü illər	- SSRİ EA İqtisadiyyat İnstitutunun aspirantı olmuşdur.
1965-ci il, 25 fevral	- Moskvada SSRİ EA İqtisadiyyat İnstitutunda iqtisad elmləri namizədi elmi dərəcəsi almaq üçün “Əmək məhsuldarlığı və onun yüksəldilməsi yolları (Azərbaycan sovxozlarının təmsalında)” mövzusunda dissertasiya işi müdafiə etmişdir.
1965-1966-cı illər	<p>- Azərbaycan SSR EA Komsomol Komitəsinin katibi olmuşdur.</p> <p>- Azərbaycan SSR EA İqtisadiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi olmuşdur.</p> <p>- Azərbaycan LKGİ Bakı Komitəsinin büro üzvü, Azərbaycan LKGİ MK üzvü olmuşdur.</p>
1968-1969-cu illər	- Azərbaycan SSR EA İqtisadiyyat İnstitutunun elmi katibi olmuşdur.
1969-1976-cı illər	- Azərbaycan SSR EA İqtisadiyyat İnstitutunun “Xalq təsərrüfatının sürəti və nisbətləri” şöbəsinin müdiri olmuşdur.

<p>1971-ci il, 23 dekabr</p>	<p>- İqtisad elmləri doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün “Əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi problemləri və əhalinin məşğulluğu strukturunun təkmilləşdirilməsi” mövzusunda dissertasiya işi müdafiə etmişdir.</p>
<p>1974-cü il</p>	<p>- Elm və texnika sahəsində Azərbaycan Lenin Komsomolu mükafatına layiq görülmüşdür.</p> <p>- SSRİ Elmlər Akademiyası yanında “Əhali sakinliyinin sosial-iqtisadi problemləri” üzrə Elmi Şuranın üzvü seçilmişdir.</p> <p>- SSRİ Elmlər Akademiyası yanında “Təkrar istehsal problemləri və xalq təsərrüfatının səmərəliliyinin yüksəldilməsi” elmi bölməsinin üzvü olmuşdur.</p> <p>- Azərbaycan SSR EA Rəyasət Heyəti yanında iqtisadi elmlər üzrə Əlaqələndirmə şurasının “Elmi-texniki tərəqqinin iqtisadi problemləri” bölməsinin sədr müavini olmuşdur.</p>

1974-1980-ci illər	- SSRİ Dövlət Plan Komitəsi yanında məhsuldar qüvvələri öyrənən Şuranın Zaqafqaziya üzrə Elmi Şurasının üzvü olmuşdur.
1975-1980-ci illər	- Azərbaycan SSR Dövlət Əmək Komitəsi yanında Elmi Şuranın sədr müavini olmuşdur.
1976-1978-ci illər	- Azərbaycan SSR Dövlət Plan Komitəsi yanında Elmi-Tədqiqat İqtisadiyyat İnstitutu direktorunun birinci müavini və institutun “Sosial-iqtisadi inkişafın proqnozlaşdırılması və səmərəliliyinin ümumi problemləri” şöbəsinin müdiri olmuşdur.
1977-ci il	- Azərbaycan SSR EA-nın İqtisadi problemlər üzrə elmi-əlaqələndirmə şurasının üzvü olmuşdur. - SSRİ Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə professor elmi adı verilmişdir.
1978-1982-ci illər	- D.Bünyadzadə adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun elmi işlər üzrə prorektoru olmuşdur.

1979-1982-ci illər	- SSRİ AAK-ın qərarı ilə Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunda İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasının sədr müavini olmuşdur.
1980-ci il, 19 mart	- Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir. - Azərbaycan KP MK və Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Plan Komitəsinin üzvü olmuşdur.
1980-cü il, 27 noyabr	- Kirovabad (hal-hazırda Gəncə şəhəri) Nərimanov seçki dairəsindən Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat (X çağırış (1980-1984-cü illər)) seçilmişdir.
1981-ci il, 28 dekabr	- “Təsərrüfat mexanizminin təkmilləşdirilməsi şəraitində mühasibat uçotu” ümumittifaq elmi konfransının hazırlanması və keçirilməsi işində fəal iştirak etdiyinə görə Ümumittifaq Elmi-Texniki Cəmiyyətlərin fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir.
1981-1983-cü illər	- Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsinin Bürosunun

	Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə Elm və Texnika sahəsində Dövlət mükafatları Komitəsinin üzvü seçilmişdir.
1981-1991-ci illər	<ul style="list-style-type: none"> - SSRİ İqtisadçılar İttifaqı Azərbaycan Elmi İqtisadi Cəmiyyətinin sədri olmuşdur. - Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının elmi redaksiya şurasının üzvü olmuşdur.
1981-1992-ci illər	- “Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı” jurnalının baş redaktoru olmuşdur.
1982-ci il	- Ümumittifaq Elmi-Texniki Cəmiyyətlərin VI qurultayında Elmi-İqtisadi Cəmiyyətlərin I qurultayına nümayəndə seçilmişdir.
1983-1991-ci illər	- Azərbaycan KP MK-nın plan-maliyyə orqanları, iqtisadiyyat, sosial iqtisadi siyasət şöbəsinin müdiri olmuşdur.
1983-cü il, 23 aprel	- «Sənayedə əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi və onun planlaşdırılmasının problemləri» mövzusunda keçirilən respublika elmi-praktik konf-

	ransının yaradıcı qrupunun rəhbəri kimi “Əmək məhsuldarlığının artması sənayenin dinamik inkişafının ən mühüm amilidir” adlı I bölmənin işinə sədrlik etmişdir.
1985-ci il, 24 fevral	-Gəncə şəhəri, Nərimanov seçki dairəsindən Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinə deputat (X çağırış 1985-1990-cı illər) seçilmişdir.
1986-cı il	-Azərbaycan SSR Ali Sovetinin plan-büdcə komissiyasının sədri seçilmişdir. - Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafında qazanılmış nailiyyətlərə görə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fərmanı ilə “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordeni ilə təltif olunmuşdur.
1989-cu il, iyun	- Azərbaycan SSR EA-nın həqiqi üzvü (akademiki) seçilmişdir.
1991-cı il	- Xaçmaz şəhər seçki dairəsindən Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat (XII çağırış (1991) seçilmişdir.

1991-ci il, 11 oktyabr	- Azərbaycan SSR Ali Sove- tinin on beşinci sessiyasında Plan-Büdcə Komissiyasının sədri seçilmişdir.
1991-1992-ci illər may- oktyabr	- Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin birinci müavini olmuşdur.
1992-ci il, 18 may-17 noyabr	- Dövlət Plan İqtisad Komitə- sinin sədri, Azərbaycan Res- publikasının Baş nazirinin bi- rinci müavini olmuşdur.
1992-ci ildən bugünədək	- Azərbaycan İqtisadçılar İtti- faqının sədri seçilmişdir.
1992-ci il, iyun - 1994-cü il, 18 yanvar	- Avropa Birliyi texniki yar- dım proqramlarının (TACIS, TRACEKA) hazırlanması və realizə edilməsi üzrə Azər- baycan Respublikasının milli koordinatoru olmuşdur.
1992-ci il, sentyabr	-Ümumdünya forumunun Prezidenti Klaus Şvab və İc- raiyyə Komitəsinin üzvü Fe- derik Sinre Z.Ə.Səmədzadənin ünvanına tədbirdə fəal iştirakına görə Cenevrədən təşəkkür mək- tubu göndərmişdir.

<p>1993-cü il, aprel</p>	<p>- Çinin iqtisadi islahatlar sahəsindəki təcrübəsini öyrənmək məqsədilə bu ölkədə səfərdə olmuşdur.</p>
<p>1993-cü il, 5-7 may</p>	<p>- TRACECA proqramı ilə bağlı Azərbaycan Respublikası nümayəndə heyətinin başçısı kimi Brüsseldə keçirilən beynəlxalq konfransda məruzə ilə çıxış etmiş, Qədim İpək Yolunun bərpası ilə bağlı Brüssel bəyannaməsini imzalamışdır.</p>
<p>1993-2000-ci illər</p>	<p>- Azərbaycan EA İqtisadiyyat İnstitutunun aparıcı elmi işçisi olmuşdur.</p>
<p>1994-cü il</p>	<p>- Beynəlxalq EKO Enerji Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir. - İspaniyanın Barselona şəhərində Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının illik sessiyasında bu beynəlxalq təşkilatın Azərbaycanda səlahiyyətli nümayəndəsi təsdiq edilmişdir. - Bakıda “Xəzər” Beynəlxalq Fondunun birinci vitse-prezidenti seçilmişdir.</p>

1994-1998-ci illər	- Dövlət Elm və Texnika Komitəsinin iqtisadi-sosial problemlər şurasının sədri olmuşdur.
1994-2002-ci illər	- Azərbaycan Respublikası Prezidenti Yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Rəyasət Heyətinin üzvü seçilmişdir.
1996-cı il	- Böyük Britaniya Krallığında qeydiyyatdan keçmiş Beynəlxalq Menecment Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir.
1997-2007-ci illər	- Təfəkkür Universitetinin “İqtisadiyyat və idarəetmə” kafedrasının müdiri olmuşdur.
1999-cı il, sentyabr	- ABŞ-ın Vaşinqton şəhərində Amerikanın İnkişaf Akademiyası və İnkişaf Proqramının təşkil etdiyi seminarda iştirak etmiş, həmin təşkilatın diplomuna layiq görülmüşdür.
1999-cu ildən bugü-nədək	- 1999-cu ildə “İqtisadiyyat” qəzetinin təsis etmişdir.

2000-2010-cu il	- Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyası İdarə Heyətinin üzvü və İqtisadiyyat problemləri bölməsinin sədri seçilmişdir.
2000-ci il, mart	- Səudiyyə Ərəbistanı İnformasiya Nazirliyinin dəvəti ilə bu ölkədə səfərdə olmuşdur.
2001-ci il, 9-10 aprel	- Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqı, Çin Xalq Diplomatika İnstitutu və Təfəkkür Universitetinin təşkil etdikləri “Planlı təsərrüfatdan bazar iqtisadiyyatına keçid” mövzusunda keçirilən konfransın həmsədri olmuşdur.
2004-cü il, 14 iyun.	“Böyük yolun mərhələləri: yarım əsr ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatı, onun gerçəklikləri və perspektivləri” kitabının birinci cildinin təqdimatı keçirilmişdir.
2004-cü il	-“Böyük yolun mərhələləri. Azərbaycan iqtisadiyyatı yarım əsrdə: reallıqlar və perspektivlər” kitabına görə Avropa Elmlər Akademiyasının qızıl diplomuna layiq görülmüşdür.

2004-cı il, 9 aprel	- Azərbaycan Milli Ensiklopediyası redaksiya heyətinin üzvü seçilmişdir.
2004-2014-cü illər	- “İqtisadiyyat və audit” jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.
2004-cü ildən bugünədək	- “Vergi xəbərləri” jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür.
2005-ci il, sentyabr	- “Xəzər nefti. Azərbaycanın strategiyası. Regionun gələcəyi” adlı nəşrin layihə rəhbəri olmuşdur.
2005-ci il, may	- Böyük Vətən müharibəsinin 60-cı ildönümünə həsr olunmuş “Победа была бы невозможно без Бакинской нефти” nəşrinin layihə rəhbəri və redaktoru olmuşdur.
2005-ci il, noyabr	- Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı (2000-2005 II çağırış) və İqtisadi siyasət komissiyasının sədri seçilmişdir.
2005-ci ildən bugünədək	- Milli Məclisdə Azərbaycan-Belarus parlamentlərarası dostluq qrupunun rəhbəri seçilmişdir.

2006-cı il	- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sloveniyaya səfəri zamanı nümayəndə heyətinin tərkibində iştirak etmişdir.
2006-cı il, yanvar	- “Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının vitse-prezidenti seçilmişdir.
2006-2016-cı illər	Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə iqtisad elmləri üzrə birləşmiş müdafiə şurasının sədri olmuşdur.
2007-ci ildən bugünədək	- “Milli Məclis” jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür.
2008-ci il	- Azərbaycanla Belarus arasında elmi əməkdaşlıq, dostluq əlaqələrinin inkişafındakı xidmətlərinə görə Belarus Elmlər Akademiyasının fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur. - “Simurq” jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.
2009-cu il, sentyabr	- Azərbaycan-Belarus dostluq cəmiyyətinin sədr müavini seçilmişdir.

2009-cu il, oktyabr	- Müəllifi olduğu “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatı”nda kitabının təqdimatı olmuşdur.
2010-cu il, may	<p>- Böyük Vətən müharibəsinin 65-ci ildönümünə həsr olunmuş “Победители Азербайджан в годы Великой Отечественной войны” layihəsinin ideya müəllifi və baş redaktoru olmuşdur.</p> <p>- Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının “Qızıl diplom” mükafatına layiq görülmüşdür.</p>
2010-cu il, may	- Beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafına töhfə və beynəlxalq iqtisadçılar İttifaqının proqramlarında fəal ştirakına görə Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının Qızıl Fondunun diplomunu almışdır.
2010-cu il, 5 may	- Maarifçiliyin inkişafındakı xidmətlərinə görə “Yaxşılərin yaxşısı” mükafatına layiq görülmüşdür.

2010-cu il, 22 iyun	- Azərbaycan Respublikasında iqtisadiyyat elminin inkişafındakı xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.
2010-cu il, noyabr	- Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə (2010-2015 IV çağırış) deputat və İqtisadi siyasət komitəsinin sədri seçilmişdir.
2010-cu il, noyabr	- Milli Məclisdə Azərbaycan-Belarus parlamentlərarası dostluq qrupunun rəhbəri seçilmişdir.
2011-ci il	Azərbaycanla Belarus arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsinə verdiyi əhəmiyyətli töhfəyə görə “Fransisk Skorina” medalı ilə təltif edilmişdir.
2013-cü il	- “Humay” Milli Mükafatına layiq görülmüşdür.
2013-cü il	Azərbaycanın Milli Atlasının redaksiya heyətinin üzvü seçilmişdir.
2013-cü il, 10 aprel	- İdeya müəllifi və baş redaktoru olduğu V cildlik “Böyük

	İqtisadi Ensiklopediya”sının təqdimat mərasimi keçirilmişdir.
2015-ci il	- Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına görə “Şərəf” ordeni ilə təltif edilmişdir.
	- V çağırış 2015-ci il noyabrda Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin İqtisadi Siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri seçilmişdir.
2015-ci il, may	- Elmi redaktorluğu ilə nəşr olunan Böyük Vətən müharibəsində faşizm üzərində qələbənin 70 illiyinə həsr olunmuş “Bakı nefti: qələbənin açarı-şərəfli keçmiş, işıqlı gələcək (1945-2015)” («Нефть Баку: ключ к победе-славное прошлое, яркое будущее») adlı kitabının təqdimatı keçirilmişdir.
2015-ci il, 14 may	- “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın VI və VII cildlərinin təqdimat mərasimi keçirilmişdir.

2015-ci il, 24 iyun	- 75 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur.
2015-ci il	2015-ci ildə Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına görə “Şərəf” ordeni ilə təltif edilmişdir.
2015-ci il, dekabr	Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin İqtisadi siyasət sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri seçilmişdir.

ZİYAD ƏLİABBAS OĞLU SƏMƏDZADƏNİN HƏYATI, ELMİ-PEDAQOJİ VƏ İCTİMAİ-SİYASİ FƏALİYYƏTİ HAQQINDA QISA OÇERK

Görkəmli iqtisadçı alim, iqtisad üzrə elmlər doktoru, professor, AMEA-nın həqiqi üzvü Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə 1940-cı ilin iyun ayının 25-də Bakı şəhərinin Buzovna kəndində anadan olmuşdur.

1946-1956-cı illərdə Bakı şəhəri 206 və 125 saylı orta məktəblərinin şagirdi olmuşdur.

1956-1961-ci illərdə K.Marks adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunda (1959-cu ilədək), sonra isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin İqtisadiyyat fakültəsində oxumuş və universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

1961-1962-ci illərdə Azərbaycan SSR EA İqtisadiyyat İnstitutunda baş laborant və kiçik elmi işçi işləmişdir.

1962-1964-cü illərdə SSRİ Elmlər Akademiyası İqtisadiyyat İnstitutunun aspiranturasında təhsil alaraq, 1965-ci ildə elə həmin institutda “Əmək məhsuldarlığı və onun yüksəldilməsi yolları (Azərbaycan sovxozlarının timsalında)” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

1965-ci ildə dogma Vətənə qayıdaraq, 1965-1976-cı illərdə Azərbaycan EA İqtisadiyyat İnstitutunda elmi işçi, böyük elmi işçi, elmi katib və “Xalq təsərrüfatının inkişaf sürəti və proporsiyaları” şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

1971-ci ildə iqtisad elmləri doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün “Əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi problemləri və əhalinin məşğulluğu strukturunun təkmilləşdirilməsi” mövzusunda dissertasiya işi müdafiə etmişdir.

1977-ci ildə professor elmi adını almışdır.

1976-1978-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Plan Komitəsi Elmi Tədqiqat İqtisadiyyat İnstitutunun direktorunun birinci müavini işləmişdir.

1978-1982-ci illərdə D.Bünyadzadə adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun elmi işlər üzrə prorektoru olmuşdur.

1980-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

1983-cü ilin yanvarında Heydər Əliyevin tövsiyəsi ilə Azərbaycan MK-nın Plan-iqtisad orqanı şöbəsinin müdiri vəzifəsinə seçilmiş, (sonralar iqtisadiyyat, sosial-iqtisad şöbəsi) 1991-ci ilədək bu vəzifədə çalışmışdır.

1995-2001-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdur.

Z.Səmədzadə Azərbaycan tarixinin ən mürəkkəb dövrlərindən birində Respublika Ali Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsində işləmişdir. Ali Sovetin onun sədrliyi ilə 1991-ci il oktyabrın 18-də keçirilən sessiyasında müstəqillik haqqında Konstitusiyaya aktı qəbul edilmişdir.

Z.Səmədzadənin gənc suveren dövlətin fəaliyyətinin ilk aylarında xarici ölkələrin siyasi xadimləri ilə görüşləri, parlament nümayəndə heyətinin rəhbəri kimi İrana və Türkiyəyə rəsmi səfərləri qonşu ölkələr arasında qarşılıqlı faydalı iqtisadi əməkdaşlığın əsaslarının yaradılmasında müsbət rol oynamışdır.

Z.Səmədzadə TASİS proqramının Azərbaycanda fəaliyyətə başlaması üçün böyükəmək sərf etmiş, Avropa İttifaqının (Aİ) ekspertləri ilə çoxsaylı görüşlər keçirmiş, milli koordinator, bir iqtisadçı-alim kimi TRASEKA proqramının hazırlanması ilə bağlı elmi araşdırmalar aparmış, 1993-cü ilin may ayında Brüsseldə birinci beynəlxalq konfransda əsas məruzə ilə çıxış etmiş və Brüssel bəyannaməsini imzalamışdır.

Alimin dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyi probleminə həsr edilmiş müstəqilliyin ilk illərində apardığı tədqiqatları, elmi məqalələri, elmi ideya və məruzələri mahiyyət etibarlı ilə, respublikada iqtisad elminin bu yeni istiqamətinin yaranmasının əsasını təşkil etmişdir.

Z.Səmədzadə yeni ideya və üsulların, müasir iqtisadi təfəkkürün yorulmaz təbliğatçısıdır. Bu ideyalar onun 1981-1992-ci illərdə baş redaktoru olduğu “Azərbaycanın xalq təsərrüfatı” jurnalının səhifələrində ardıcıl şərh edilir. O ölkənin bütün iqtisadçı alimlərini, politoloqlarını və mü-təxəssislərini bu nəşrin işinə cəlb etməyə, əsl yaradıcı kollektiv yaratmağa müvəffəq olmuşdur.

1995-2001-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdur.

Z.Səmədzadənin 1999-cu ildə təsis etdiyi “İqtisadiyyat” qəzeti müntəzəm nəşr olunur.

2000-ci ildə Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyası İdarə Heyətinin üzvü və iqtisadiyyat problemləri bölməsinin sədri seçilmişdir.

2004-cü ildən bugünədək “Vergi xəbərləri” jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür.

2005-ci ildən bugünədək Azərbaycan-Belarus parlamentlərarası dostluq qrupunun rəhbəridir.

2006-cı ilin yanvar ayında “Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının vitse-prezidenti seçilmişdir.

2007-ci ildən bugünədək “Milli Məclis” jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür.

2010-cu ilin noyabr ayında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə 2010-2015-ci il IV çağırış deputat və İqtisadi Siyasət komitəsinin sədri seçilmişdir.

2010-cu il iyun ayının 22-də Azərbaycan Respublikasında iqtisadiyyat elminin inkişafındakı xidmətlərinə görə

rə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

2015-ci ildə Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına görə “Şərəf” ordeni ilə təltif edilmişdir.

2015-ci il iyun ayının 24-də 75 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

2015-ci il noyabr ayında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə 2015-2020-ci il V çağırış deputat və İqtisadi Siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri seçilmişdir.

Z.Səmədzadə 500-dən çox elmi əsərin müəllifidir. Bu elmi əsərlərdə iqtisadi inkişaf, struktur, regional inkişaf, bazar iqtisadiyyatı və digər problemlərə toxunulmuşdur.

Akademikin elmi redaktorluğu ilə ümumi həcmi 2500 səhifəyə bərabər olan "Azərbaycan XXI əsrin astanasında" üçcildliyi nəşr edilmişdir. 3 cildliyə daxil edilmiş elmi düşüncələri mahiyyət etibarını ilə XXI əsrin mürəkkəb problemlərinin həllində Azərbaycan elminin inkişafının prioritet istiqamətləri kimi qiymətləndirilmişdir.

Alimin “Böyük yolun mərhələləri” adlı irihəcmli fundamental monoqrafiyasında (rus dilində, 2004-cü il) 1950-2000-ci illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatının keçdiyi yol sistemli təhlil edilmiş, ölkə iqtisadiyyatının strukturunda baş verən dəyişikliklər dərinlən və əsaslandırılmış şəkildə tədqiq edilərək ümumiləşdirilmiş, gələcək prioritetlər barədə fikirlər açıqlanmışdır.

Z.Səmədzadə Çin iqtisadi fenomenini Azərbaycanda tədqiq edən ilk alim hesab edilir. “Dünya iqtisadiyyatı: Çin iqtisadi möcüzəsi” (2001-ci il), “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” (2009-cu il), “Китай в глобальной мировой экономике” (2010-cu il) əsərləri həm də keçid

dövrünü adlayaraq dünyəvi bir dövlətə çevrilmiş Azərbaycanın iqtisadiyyatının daha modern əsaslarda davamlı inkişafını təmin etmək və möhkəmləndirmədə beynəlxalq təcrübədən hərtərəfli faydalanmaq zərurətlərindən irəli gəlmişdir.

Z.Səmədžadənin Böyük Vətən müharibəsində Azərbaycan Respublikasının misilsiz xidməti və fəaliyyəti barədə araşdırmaları da xüsusilə təqdirə layiqdir. Bununla əlaqədar alimin ideya rəhbəri və baş redaktorluğu ilə Böyük Vətən müharibəsinin 65-ci il dönümünə həsr olunmuş “Победители.Азербайджан в годы Великой Отечественной войны”, «Нефть Баку: ключ к победе – славное прошлое, яркое будущее»), Bakı nefti: qələbənin açarı - şərəfli keçmiş, işıqlı gələcək (1945-2015) adlı əsərlərində həm övladlarımızın cəbhədəki qəhrəmanlığı, həm də neft hasilatı, cəbhəyə lazım olan bütün başqa ləvazimatların istehsalı sahəsində Azərbaycan xalqının əvəzsiz xidmətləri əks olunmuşdur.

İqtisadçı elmi kadrların hazırlanması sahəsində müstəsna xidmətləri olan Z.Səmədžadə nüfuzlu beynəlxalq simpozium və konqreslərdə Azərbaycanı ləyaqətlə təmsil edir.

50 ildən artıqdır ki, çoxsaylı beynəlxalq simpozium və konqreslərdə çıxış edən alim geniş elmi diapazona malik olduğunu nümayiş etdirir, Azərbaycanın müasir iqtisadiyyat elmi üzrə özünün ideya və baxışlarını bəyan edir, milli maraqların qorunmasını əsas götürməklə onun dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya edilməsi imkanları və bunun yolları barədə sanballı elmi məruzələri ilə diqqəti cəlb etməkdədir.

Z.Səmədžadə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü, Milli Məclisin İqtisadi siyasət sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri, Beynəlxalq Menecment

Akademiyasının, Avropa Beynəlxalq Akademiyasının Azərbaycan bölməsinin akademikidir.

Z.Səmədzadə həm də iradəsi, əqidə möhkəmliyi, xeyirxahlığı, müdrikliyi, sadəliyi və digər nəcib insani keyfiyyətlərinə görə el-obada böyük nüfuz qazanmış vətənpərvər ziyalı, müdrik insan və qayğıkeş ailə başçısıdır.

Akademikin 3 övladı, dörd nəvəsi var.

Qızı Aygün Səmədzadə tanınmış bəstəkar, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru və əməkdar incəsənət xadimidir. Onun «Tut ağacı», «Məktəb illəri», «Yağış», «Bu dünya nı nağıl bilək» kimi onlarla nəğmələri ürəklərə, evlərə, geniş konsert salonlarına xoş duyğular və hisslər bəxş etməkdədir.

Qızı Aytən Səmədzadə həkim və iqtisadçıdır, “İqtisadiyyat” qəzetinin baş redaktoru, iqtisad üzrə fəlsəfə doktorudur.

Oğlu Elşad Səmədzadə atasının yolu ilə gedir iqtisadçı-alimdir.

GÖRKƏMLİ DÖVLƏT, ELM VƏ MƏDƏNİYYƏT XADİMLƏRİ ZİYAD ƏLİABBAS OĞLU SƏMƏDZADƏ HAQQINDA

Elmin zirvəsində
(Ziyad Səmədzadə-75)

Hər bir millət öz mədəniyyəti, elmi, alimi, ziyalısı, milli-mənəvi dəyərləri ilə tanınır. Uzun illər iqtisadiyyat sahəsində sanballı araşdırmalar aparan, yüksək səviyyəsi, özünəməxsus tədqiqatçılıq məharəti, bir də qələminin qüdrəti ilə elmin ən uca mərtəbələrini fəth edən, ictimai xadim, görkəmli alim Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə məhz

belə ziyalılardandır. Alimin uzun illər elmi-ictimai həyatdakı fəallığı onu həmişə ucaltmış, çoxlarının sevimlisinə çevirmişdir.

Görkəmli alim çoxsaylı elmi əsərlərinə əbədi ömür bəxş etmiş, cəmiyyətdə böyük nüfuz qazanmışdır. Elmi tədqiqatlarını əsl alim təəssübkeşliyi ilə aparən Ziyad Səmədzadə öz yaradıcılığına tamamilə yeni rakursdan yanaşaraq iqtisad elmində yeni səhifə açmışdır.

Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə 1940-cı il iyunun 25-də Bakının Buzovna kəndində anadan olmuşdur. 1961-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin İqtisad fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirib təyinatla Azərbaycan EA-nın İqtisadiyyat İnstitutuna göndərilmişdir. Gənc elmi kadrlara qayğıkeş münasibətin hökm sürdüyü və uzun illər akademik Əhməd Mahmudovun başçılıq etdiyi bu səmimi kollektivdə respublikanın xalq təsərrüfatının ən ümdə iqtisadi problemlərinin tədqiqi ilə bağlı intensiv elmi axtarışlar aparılırdı.

1962-1964-cü illərdə Ziyad Səmədzadə SSRİ Elmlər Akademiyası İqtisadiyyat İnstitutunun aspiranturasında təhsil almışdır. Buradakı yaradıcı elmi mühit, nüfuzlu iqtisadçı alimlərlə şəxsi tanışlıq onun tədqiqatçı kimi formalaşmasına müsbət təsir göstərmişdir. 1965-ci ildə o, elə həmin institutda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş, Azərbaycan EA-nın İqtisadiyyat İnstitutunda elmi işçi, böyük elmi işçi, elmi katib, daha sonra “Xalq təsərrüfatının inkişaf sürəti və proporsiyaları” şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 1971-ci ildə Ziyad Səmədzadə 31 yaşında iqtisad elmləri üzrə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1976-1978-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Plan Komitəsi Elmi-Tədqiqat İqtisadiyyat İnstitutunun direktorunun birinci müavini, 1978-ci ilin avqust ayından 1982-ci ilin sonunadək Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun elmi işlər üzrə prorektoru, 1983-cü ilin yanvarında

Heydər Əliyevin tövsiyəsi ilə Azərbaycan Mərkəzi Komitəsində İqtisadiyyat şöbəsinin müdiri vəzifəsinə təyin edilmiş və 1991-ci ilədək bu vəzifədə çalışmışdır.

1980-ci ildə Ziyad Səmədzadə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, 1989-cu ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Görkəmli alimin doktorluq dissertasiyası “Əmək məhsuldarlığı və əhalinin məşğulluq strukturu problemləri” mövzusunə həsr edilmişdir. Bu tədqiqat keçmiş sovetlər ittifaqında qeyd edilən problemlərin kompleks halda araşdırıldığı ilk sanballı iş kimi qiymətləndirilmişdir. Z.Səmədzadə ötən əsrin 70-ci illərində ilk dəfə olaraq respublika sənayesini səciyyələndirən materiallar əsasında is thehsalın səmərəlilik göstəricilərini xalis məhsula görə hesablamış, iqtisadi artım, struktur problemlərinə dair konkret elmi nəticələr əldə etmişdir.

Alim hələ qırx il bundan əvvəl qeyri-istehsal sahəsinin üstün sürətlə inkişaf etməsini və onun strukturunun yaxşılaşdırılmasını qanunauyğun hal və respublikanın tərəqqisi üçün əsas amillərdən hesab edirdi. Bütövlükdə Azərbaycanın xalq təsərrüfatında əmək məhsuldarlığının dinamika və səviyyəsi, onun əsas amillərinin sistemli araşdırılması, iqtisadiyyatda struktur irəliləyişləri ilə qarşılıqlı əlaqəsinin təhlili iqtisadi tərəqqi amilləri barədə dolğun elmi konsepsiyanın formalaşması məsələləri də Ziyad Səmədzadənin fəaliyyəti ilə bağlıdır.

Alimin elmi rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə keçən əsrin 80-ci illərində “Dемоqrafik inkişaf və əmək ehtiyatlarından istifadə”, “Dağ rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafı”, “Material tutumu”, “Enerji tutumu” adlı məqsədli proqramlar hazırlanmışdır. Bu proqramlar özünün konkretliyi və ünvanlı olması, hər bir şəhər və rayon, sahələr üzrə məqsədlərə nailolma mexanizminin mövcudluğu ilə fərqlənirdi ki, bu da keçmiş sərt planlaşma və idarəetmə sistemində mühüm nailiyyət hesab edilirdi.

Ziyad Səmədzadənin çoxcəhətli elmi fəaliyyətində regionların, o cümlədən Bakının sosial-iqtisadi inkişafının mühüm problemlərinin tədqiqi xüsusi yer tutur. Bu araşdırmalar əsasında 45 çap vərəqi həcmində monoqrafiya dərc edilmiş, konkret tövsiyələr hazırlanaraq ali idarəetmə orqanlarına təqdim olunmuşdur.

Ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında bizə kənardan zorla qəbul edilmiş Qarabağ probleminin ilk günlərindən akademik Ziyad Səmədzadə ermənilərin Azərbaycanın bu qədim diyarının “sosial-iqtisadi geriliyi haqqında” iradlarının təhlilinə başlamışdır. Azərbaycana qarşı irəli sürülən saxta ittihamlar, guya ermənilərin həyat səviyyəsinin aşağı olması, onlara qarşı sosial mədəni baxımdan ayrı-seçkilik edilməsi ilə bağlı iftiralər əsaslandırılmış dəlillərlə təkzib edilmişdir. Akademikin həmin dövrdə hazırladığı tədqiqatların əksəriyyəti geniş əks-səda doğurmuş “Dağlıq Qarabağ: naməlum həqiqətlər”, “Naqornıy Karabax: neizvestnaya pravda” adlı kitablarında öz əksini tapmışdı. Z.Səmədzadənin elmi fəaliyyətində Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi problemlərinin araşdırılması xüsusi yer tutur. Akademik həmkarları ilə birlikdə bütövlükdə SSRİ və digər mütəffiq respublikalar üzrə külli miqdarda müqayisəli materiallar əsasında mürəkkəb elmi hesablamalar apararaq mərkəzləşdirilmiş plan-maliyyə sisteminə xas ciddi qüsurları üzə çıxardı və sübut etdi ki, respublikanın ərazisində yaradılmış milli gəlirdən istifadə etmək hüquqları yolverilməz dərəcədə məhduddur. Bu, Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi haqqında qanun layihəsi üçün əsas götürüldü. 1989-cu ildə akademik rəhbərliyi ilə Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi problemlərinə həsr olunmuş respublika miqyaslı elmi-praktik konfrans keçirildi. Respublikanın elmi qüvvələrini “Azərbaycan XXI əsrin astanasında” problemi ətrafında cəmləşdirmək üçün Z.Səmədzadənin əhatəli elmi təşkilatçılıq fəaliyyəti xüsusi qeyd edilməlidir.

Bu deviz altında 1997-1998-ci illərdə keçirilmiş iki beynəlxalq elmi-praktik konfransın rəhbəri olmuş akademik həmin tədbirin yaradıcı qrupu ilə birlikdə müasir vəziyyətdən və bəşəriyyətin inkişaf perspektivlərindən çıxış edərək XXI əsrin ən mühüm problemlərini müəyyənləşdirməyə səy göstərmişdir. Akademikin elmi redaktəsi ilə “Azərbaycan XXI əsrin astanasında” üçcildliyi nəşr edilmişdir. Ziyad Səmədzadənin yaradıcılığında şah əsər kimi qiymətləndirilən və 2004-cü ildə işıq üzünə çıxən ulu öndər Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə həsr olunmuş “Böyük yolun mərhələləri” adlı irihəcmli monoqrafiya (rus dilində) öz elmi tutumu, məntiqi və şərh üslubuna görə fərqlənir. Burada Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf mərhələləri, spesifik cəhətləri, ümumi qanunauyğunluqları tədqiq olunmaqla onun perspektiv inkişafının konseptual əsasları araşdırılır.

Kitabın təqdimatı barədə respublika mətbuatında dərc edilmiş materiallar, xüsusilə də, görkəmli iqtisadçı-alimlərin, mütəxəssislərin, o cümlədən SSRİ Dövlət Plan Komitəsinin keçmiş sədri N.Baybakovun, akademik L.Abalkinin rəyləri sübut edir ki, həqiqətən, Z.Səmədzadənin bu kitabını bir çox müddəaların və nəticələrin məlumatlığı və əsasına görə yarım əsrdə Azərbaycanın iqtisadi inkişaf problemləri üzrə əsl ensiklopedik əsər kimi xarakterizə etmək olar.

Alimin Çində, MDB məkanında və bir çox Avropa, Asiya ölkələrində yüksək qiymətləndirilən “Dünya iqtisadiyyatı: Çin iqtisadi möcüzəsi” (2001-ci il), “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” (2009-cu il), “Kitay v qlobalnoy mirovoy ekonomike” (2010-cu il) əsərlərini də qeyd etmək yerinə düşərdi. Xüsusi vurğulanmalıdır ki, akademik Ziyad Səmədzadə Çin iqtisadi fenomenini Azərbaycanda tədqiq edən ilk alimlərdəndir.

Kitabda Çin modelinin hərəkətverici qüvvəsi olan iqtisadi islahatların atası Den Syaopin islahatlarının dərin qatları ətraflı şəkildə təhlil edilir. Müəllifin haqlı fikrinə görə, “Çin möcüzəsi”nin mühüm sirlərindən biri də odur ki, ölkədə aparılan iqtisadi islahatlarda radikallığa yol verilmədi, mülkiyyət formaları qarşı-qarşıya qoyulmadı, struktur islahatları sənayedə mərhələ-mərhələ aparıldı. Məlum olduğu kimi, müasir iqtisadi proseslər diqqətlə nəzərdən keçirildikdə aydın olur ki, yeni informasiya iqtisadiyyatı qlobal miqyasda fəaliyyət göstərir. Ona görə də Çin inkişaf modelinin dünya təsərrüfatı sisteminə inteqrasiya təcrübəsi çox əhəmiyyətlidir.

Akademik Z.Səmədžadənin əsərində Çində ərzaq təhlükəsizliyinin həll edilməsi yolları, islahatların sosial yönümü diqqətlə nəzərdən keçirilir. Kitabda sürətli sosial-iqtisadi inkişafda pul-kredit siyasətinin mühüm rolu və dövlət siyasətinin prioritet istiqaməti kimi regionların tarazlı inkişafı ətraflı araşdırılır.

Beləliklə, akademik Z.Səmədžadənin “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” kitabı Azərbaycanın iqtisad elmində böyük hadisədir. Unikal iqtisadi inkişaf modeli haqqında yazılan əsərin özü də nadirdir və Azərbaycanla Çin arasında dostluq əlaqələrinin inkişafına öz müsbət təsirini göstərir.

Məlumdur ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixində keçid dövrü özünə məxsus yer tutur. Azərbaycan dövləti bu illər ərzində gələcəyimiz üçün fundamental əhəmiyyətli işlər gördü. Prezident İlham Əliyev 2009-cu ilin noyabr ayının 2-də Bakı Dövlət Universitetinin 90 illik yubiley mərasimindəki çıxışında ölkəmizin iqtisadiyyatında keçid dövrünün başa çatdığını bəyan etdi. Bu tarixi bir bəyanat idi.

Ölkə rəhbərinin bəyanatı iqtisad elmi qarşısında mühüm vəzifələr qoydu. Bu baxımdan 2010-cu ildə akade-

mik Ziyad Səmədzadənin baş redaktorluğu ilə “Azərbaycan iqtisadiyyatında keçid dövrünün başa çatması: təhlil və nəticələr milli inkişaf modelinin formalaşması problemləri” mövzusunda respublika elmi-praktiki konfransının materiallarının cəmləşdiyi külliyyat çap olundu.

AMEA-nın müvafiq qərarına uyğun olaraq keçirilən konfransda iqtisadçılarımız Azərbaycanın müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkəmizdə yeni iqtisadi sistemi yaratmaq konsepsiyasının mahiyyəti, keçid dövrünün xüsusiyyətləri, ziddiyyətləri, bu dövrün uğurla başa çatdırılması, Azərbaycanın qlobal maliyyə böhranından yüksək səviyyədə çıxarılması və bu gündə dünyada inkişaf sürətinə görə lider ölkə kimi tanınması kimi məsələləri araşdırmışlar.

Külliyyata 90-dək respublika, eləcə də xaricdən nüfuzlu təşkilatlarını, elm-təhsil müəssisələrini təmsil edən 400-ə yaxın müəllifin yazıları daxil edilmişdir. Təqdim edilən məruzə və tezislərdə iqtisadçılar Azərbaycan dövlətinin, onun başçısı Prezident İlham Əliyevin apardığı siyasəti bir mənalı şəkildə dəstəkləyir, ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin möhkəmlənməsinə xidmət edən bu və ya digər fikirlərlə çıxış edirlər. Görkəmli alim 45 ildən artıqdır ki, çoxsaylı simpozium və konqreslərdə Azərbaycanı ləyaqətlə təmsil edir. O, həm də yeni ideya və üsulların, müasir iqtisadi təfəkkürün yorulmaz təbliğatçısıdır. Bu ideyalar akademik 1981-1992-ci illərdə baş redaktoru olduğu “Azərbaycanın xalq təsərrüfatı” jurnalının səhifələrində ardıcıl şərh edilir. 1999-cu ildən akademik “İqtisadiyyat” adlı qəzetin təsisçisidir.

Alimin “Azərbaycan iqtisadiyyatı Böyük Vətən müharibəsi illərində” mövzusu ilə əlaqədar apardığı tədqiqatlar da diqqətəlayiqdir. Onun 2005 və 2010-cu illərdə Böyük Vətən müharibəsinin 60 və 65-ci ildönümləri ərəfəsində nəşr etdirdiyi “Bakı nefti olmasaydı, faşizm üzərində qələbə olmazdı” və “Qalıqlar-Azərbaycan Böyük Vətən

müharibəsi illərində” adlı kitabları da maraqlı faktlarla zən gindir. Nəhayət, qeyd etmək istərdik ki, insan biliklərinin bütün istiqamətləri üzrə təfərrüatları bir araya gətirən ensiklopediyaların tarixi uzun olsa da, Azərbaycanda bu mühüm və dəyərli fəaliyyət sahəsində məqsədyönlü və ardıcıl iş ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu öndərin təşəbbüsü və dəstəyi ilə 1976-1987-ci illərdə çap edilən on cildlik “Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası” ölkə tarixinə bilik və məlumatların bütün sahələrini əhatə edən ilk fundamental əsər kimi daxil olub. Prezident İlham Əliyev həmin ensiklopediyanın nəşrini Azərbaycanın elmi və mədəni həyatında tarixi hadisə kimi səciyyələndirib.

Prezident İlham Əliyevin baş redaktorluğu ilə artıq Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının ilk cildləri nəşr olunaraq oxucuların istifadəsinə verilib. Bu nəşrlər ölkəmizdə sahə ensiklopediyalarının hazırlanması işini də aktuallaşdırdı, bir çox reallıqlar isə iqtisadi ensiklopediyanın yaradılmasını zərurətə çevirdi.

Akademik Ziyad Səmədzadə öz çiyinlərini bu ağır yükün altına verdi, belə məsul və şərəfli missiyanı üzərinə götürdü. Böyük İqtisadi Ensiklopediyanı yaratmağın zəruriliyi iqtisad elminin cəmiyyətdə rolunun artdığı müasir dünyada inkişaf etmiş ölkələrin iqtisadiyyatının mahiyyət və xarakterini, inkişaf meyilləri və qanunauyğunluqlarını müəyyənləşdirən əsas ideya, konsepsiya, model, anlayış və kateqoriyaların öyrənilməsi və istifadəsini asanlaşdırmaq istəyindən irəli gəlirdi.

Akademik Ziyad Səmədzadə iqtisadi ensiklopediyanı yaratmaq ideyasını irəli sürərkən artıq dünya iqtisadiyyatının tarixi, müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, iqtisadi sistemlərin problemləri, dünyada baş verən qlobal iqtisadi proseslər, elmi-iqtisadi məktəblər və onların görkəmli nümayəndələri haqqında kifayət qədər məlumatlar toplamış, dünya iqtisad elminin nailiyyətlərini müasir gerçəkliklər

fonunda hərtərəfli araşdırmış, sanballı elmi əsərlər nəşr etdirmişdi.

Beləliklə, akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və baş redaktorluğu ilə ölkəmizdə ilk dəfə Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın yaradılması kimi gərgin yaradıcı işə başlandı. Təqribən 10 illik gərgin zəhmət və səmərəli iş öz bəhrəsini verdi. 2012-ci ildə akademik Ziyad Səmədzadənin rəhbərliyi ilə ilk dəfə irihəcmli, mötəbər və unikal elmi informasiya mənbəyi olan 5 cildlik “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” nəşr edildi.

Bu sanballı nəşrdən sonrakı illərdə qloballaşan dünya iqtisadiyyatında, eləcə də sürətlə dəyişən, inkişaf edən, böyük uğurlar qazanan Azərbaycanda mühüm hadisələr baş verdi. Bütün bunlar “Böyük İqtisadi ensiklopediya”nın növbəti cildlərinin hazırlanmasını da zəruri etdi. Akademik Ziyad Səmədzadə vəziyyəti düzgün qiymətləndirərək Ensiklopediyanın yeni cildlərinin hazırlığına başladı. Alimin rəhbərliyi, gərgin zəhməti və böyük işgüzarlığı hesabına “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın 6-7-ci cildləri də hazırlandı və çap olundu. Həmin cildlər son illərdəki reallıqları dolğun şəkildə əks etdirir.

Akademik Ziyad Səmədzadə Milli Məclisin İqtisadi siyasət komitəsinin sədridir. Respublikada iqtisadi qanunvericilik bazasının möhkəmləndirilməsi, büdcə sisteminin təkmilləşdirilməsi, bütövlükdə, ölkənin iqtisadi inkişaf strategiyasının elmi bazasının gücləndirilməsi məsələlərinin həllində fəal iştirak edir.

2010-cu ildə Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda iqtisadiyyat elminin inkişafındakı xidmətlərinə görə Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadənin “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında sərəncam imzalamışdır. Eyni zamanda 2010-cu ildə Belarus Respublikasının Prezidenti Aleksandr Lukaşenko Azərbaycan-Belarus Dostluq və Əməkdaşlıq

Cəmiyyətinin sədr müavini, akademik Ziyad Səmədzadəni Fransisk Skorina medalı ilə təltif etmişdir.

Ömrünün yetkinlik dövrünə qədəm qoyan akademik müasir duyum və daha böyük həvəs, enerji ilə müstəqil Azərbaycanımızın iqtisadi inkişafında mühüm əhəmiyyət kəsb edən ciddi tədqiqatlar üzərində işləyir, faydalı tövsiyələr və proqnozlar hazırlayır, səmərəli ictimai fəaliyyət göstərir, iqtisadi qanunvericiliyin daha da təkmilləşdirilməsi üçün əzmlə çalışır. Bu yolda görkəmli alimə, akademik Ziyad Səmədzadəyə uğur və müvəffəqiyyətlər diləyirik.

Akif ƏLİZADƏ,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti,
akademik

İsa HƏBİBBƏYLİ,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti,
akademik

(Azərbaycan qəzeti; 24 iyun 2015-ci il)

Görkəmli iqtisadçı alim (ixtisarla verilir)

Xalqın elmi, mənəvi, intellektual potensialının formalaşmasında ziyalılar aparıcı rola malikdirlər. Elm adamları bu potensialın əsasını təşkil edirlər. AMEA-nın həqiqi üzvü, iqtisad elmləri doktoru, professor, Milli Məclisin İqtisadi siyasət komitəsinin sədri Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə isə həmin potensialın ən fəal daşıyıcılarından biridir. Bu gün görkəmli alimin 70 yaşı tamam olur.

Ziyad Səmədzadə təyinatla Azərbaycan EA-nın İqtisadiyyat İnstitutuna göndərilmiş və buradakı yaradıcı elmi mühit, nüfuzlu iqtisadçı alimlərlə şəxsi tanışlıq Z.Səmədzadənin tədqiqatçı kimi formalaşmasına müsbət təsir göstərmişdir. 1965-ci ildə o, elə həmin institutda namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş, Azərbaycan EA-nın İqtisadiyyat İnstitutunda elmi işçi, böyük elmi işçi, elmi katib, daha sonra "Xalq təsərrüfatının inkişaf sürəti və proorsiyaları" şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 1980-ci ildə Ziyad Səmədzadə Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, 1989-cu ildə həqiqi üzvü seçilib.

Sağlam düşüncəyə, sistemli təhlilin incəliklərinə bələd olan alimin elmi rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə keçən əsrin 80-ci illərində "Dемоqrafik inkişaf və əmək ehtiyatlarından istifadə", "Dağ rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafı", "Material tutumu", "Enerji tutumu" adlı məqsəдли proqramlar hazırlanmış və regionların, o cümlədən Bakının sosial-iqtisadi inkişafının mühüm problemlərinin tədqiqi xüsusi yer tutur. Bu araşdırmalar əsasında 45 çap və rəqi həcmində monoqrafiya dərc edilmişdir.

Akademikin son illərdə gördüyü işlərdə Azərbaycan iqtisadiyyatı dünya təsərrüfatı sisteminin tərkib hissəsi kimi nəzərdən keçirilir. O, Azərbaycan iqtisadiyyatının in-

kişafını ümumdünya miqyaslı iqtisadi inkişaf kontekstində təqdim edir.

Z.Səmədzadə yeni ideya və üsulların, müasir iqtisadi tərəkürün yorulmaz təbliğətçisidir. Bu ideyalar akademikin 1981-1992-ci illərdə baş redaktoru olduğı "Azərbaycanın xalq təsərrüfatı" jurnalının səhifələrində ardıcıl şərh edilmişdir. 1999-cu ildə akademik "İqtisadiyyat" adlı qəzet təsis etmişdir. Alimin "Azərbaycan iqtisadiyyatı Böyük Vətən müharibəsi illərində" mövzusu ilə əlaqədar apardığı tədqiqatlar da diqqətəlayiqdir. Z.Səmədzadə xalqımızın tarixində unudulmaz yer tutan bu dövrü arxiv sənədlərinə əsaslanaraq təhlil etmişdir.

Onun 2005-ci ildə və 2010-cu ildə Böyük Vətən müharibəsinin 60 və 65-ci ildönümləri ərəfəsində nəşr etdirdiyi "Bakı nefti olmasaydı, faşizm üzərində qələbə olmazdı" ("Bez Bakinskoy nefti ne bilo bı pobedı") və "Qaliblər-Azərbaycan Böyük Vətən müharibəsi illərində"- "Pobediteli-Azerbaydjan v qodı Velikoy Oteçestvennoy voyını" adlı kitabları da maraqlı faktlarla zəngindir. Yaxın vaxtlarda Azərbaycan iqtisadiyyatı, "Bakı nefti Böyük Vətən müharibəsi illərində" adlı çox zəngin arxiv materiallarına əsaslanan 2 cildlik kitabları Azərbaycan və rus dillərində işıq üzü görəcəkdir.

Z.Səmədzadə dövlət başçısının müəyyən etdiyi inkişaf strategiyasının təbliği sahəsində də yorulmaz fəaliyyət göstərir, neft strategiyasının, regionların tarazlı inkişafı ilə bağılı dövlət proqramının reallaşdırılmasının konkret nəticələrini əks etdirən xüsusi nəşrlər hazırlayır.

Z.Səmədzadə məsul vəzifələrdə unikal iş təcrübəsinə malik, postsovet dövrünün əzsaylı görkəmli iqtisadçı-alimlərindən biri kimi bir çox onilliklərdə ki, Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf amilləri və yolları barədə araşdırmalar aparır. Onun çox məhsuldar ictimai və parlament fəaliyyəti hər şeydən əvvəl, ona görə diqqətəlayiqdir ki, o,

böyük bir həyat məktəbi keçmişdir. Başqa sözlə, o, mütəxəssis və iqtisadçı-alim kimi, eyni zamanda, sovet və post-sovet dövrünün iqtisadi siyasətini daxildən qiymətləndirmək, onların prinsipial xüsusiyyətlərini göstərə bilmək imkanına malik tədqiqatçıdır.

Mahmud KƏRİMOV
akademik

Asəf NADİROV
akademik

(“Azərbaycan” qəzeti; 25 iyun 2010-cu il)

Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə -75

Çoxsahəli elmi fəaliyyətində Z.Səmədzadə iqtisadi inkişaf, struktur, demografiya, məşğulluq, effektivlik kimi daim aktual olan və bəşəriyyəti düşündürən problemlərə dair 500-dən çox elmi əsərin, o cümlədən bir sıra dəyərli elmi araşdırmaların, makroiqtisadiyyat, regional iqtisadiyyatın səmərəliliyi, təkrar istehsalın sürəti və proporsionallığı, bazar iqtisadiyyatı problemlərinə həsr olunan çoxsaylı monoqrafiaların müəllifidir. Respublikamızda və keçmiş ittifaqda iqtisad elminin bir sıra aparıcı istiqamətlərinin yaranması, formalaşması və inkişafı onun adı və elmi fəaliyyəti ilə bağlıdır. Onun elmi fəaliyyətində müstəqil Azərbaycan Respublikasının iqtisadi problemlərinin araşdırılması xüsusi yer tutur və bu sahədə ilk elmi tədqiqat işləri ona məxsus olduğundan mübaliğəsiz olaraq Z.Səmədzadəni bu sahənin pioneri saymaq olar.

Ziyad müəllim tükənməz enerjiyə, əhatəli və səmərəli işgüzarlığa və sistemli elmi təhlilin incəliklərinə mükəmməl bələd olan bir tədqiqatçı və yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti olan alimdir. Onu başqalarından fərqləndirən əsas cəhətlərdən biri apardığı elmi tədqiqatların daha konkret olması, əldə etdiyi nəticələrin yüksək səmərəliliyi və hazırladığı tövsiyələrin praktikada tətbiqi üçün icra mexanizminin mövcudluğudur. O, keçən əsrin 70-ci illərində ilk dəfə olaraq respublika sənayesinin demək olar ki, bütün sahələrini əhatə edən çox böyük həcmdə statistik informasiya və konkret müəssisələr üzrə məlumatlar əsasında istehsalın səmərəlilik göstəricilərini xalis məhsula görə hesablamış, iqtisadi artım, struktur problemlərinə dair sanballı elmi nəticələr əldə etmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, həmin dövrdə SSRİ-də iqtisadi artım xarici ölkələrdə olduğu kimi xalis məhsula (ümumi daxili məhsula) görə hesablanmırdı və bu ittifaqda yenilik idi. Məhz buna görə gərgin

zəhmət bahasına görülmüş bu iş ittifaq alimləri və respublikamızın Dövlət Plan Komitəsi tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdi.

Onun rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə keçən əsrin 80-ci illərində “Dемоqrafik inkişaf və əmək ehtiyatlarından istifadə”, “Dağ rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafı”, “Material tutumu”, “Enerji tutumu” adlı məqsədli proqramlar hazırlandı. Bu proqramlardan planlaşdırma və idarəetmə sistemində istifadə edilmiş və onlar bu gün də iqtisadçı alimlərin və təsərrüfat rəhbərlərinin diqqət mərkəzindədir.

Ziyad müəllim həm də böyük vətənpərvər alimdir. Belə ki, 80-ci illərin ortalarında SSRİ Elmlər Akademiyası nəzdində xalqımızın yaddaşında qatı düşmən kimi qalan Aqanbekyanın sədrliyi ilə “Kaspiyskoye more” proqramının işlənilməsi nəzərdə tutulmuşdu. Tərtib edilmiş proqramda Xəzərin təbii sərvətlərindən istifadəsi ilə bağlı çox böyük işlər müəyyənləşdirilsə də bu proqramda heç bir əsas olmadan Azərbaycana müqayisəedilməz dərəcədə çox az yer verilmişdi. SSRİ Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik Marçukun sədrliyi ilə Moskvada keçirilən Xəzər problemlərinə həsr edilən sessiyada Z.Səmədzadə bu məsələyə etirazını bildirmiş və çıxışında Xəzərin sərvətlərinin mənimsənilməsində Azərbaycanın müstəsna rola malik olduğunu faktlarla əsaslandırmışdır. Yaxşı oldu ki, həmin proqramın həyata keçməsi baş tutmadı.

Görkəmli alimin rus dilində çap olunan və həmin dövrdə geniş əks-səda doğuran “Dağlıq Qarabağ: naməlum həqiqətlər” adlı kitabında ermənilərin Dağlıq Qarabağ məsələsinə görə Azərbaycana qarşı ilk dövrlərdə irəli sürdükləri ittihamlar-guya ermənilərin həyat səviyyəsinin aşağı olması, onlara qarşı sosial-mədəni baxımdan ayrı seçkilik edilməsi və digər iftiralar əsaslandırılmış dəlillərlə təkzib edildi.

Z.Səmədžadə öz həmkarları ilə birlikdə bütövlükdə SSRİ və ayrı-ayrı müttəfiq respublikalar üzrə külli miqdar-da materiallar əsasında müqayisələr və mürəkkəb elmi hesablamalar apararaq sübut etdi ki, İttifaqda uzun müddət tətbiq olunan mərkəzləşdirilmiş plan-maliyyə sisteminə xas olan çox ciddi qüsurlar mövcuddur və respublikamızın ərazisində yaradılan milli gəlirdən özünün istifadə hüquqları yolverilməz dərəcədə məhdudlaşdırılır. Belə ki, bəzi müttəfiq respublikalar (o cümlədən Ermənistan) İttifaqa az məhsul verib çox alırsa, Azərbaycan çox verib az alır. Bununla da o, elmi cəhətdən əsaslandırılmış belə bir nəticəyə gəldi ki, Azərbaycan Respublikası digər ölkələrdən asılı olmadan müstəqil dövlət kimi fəaliyyət göstərmək iqtidarındadır. Bu tədqiqatın nəticələrinə əsasən 1989-cu ildə İttifaqda ilk dəfə olaraq hörmətli akademikin elmi rəhbərliyi ilə regional təsərrüfat hesabı və Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi problemlərinə həsr olunmuş respublika miqyaslı böyük bir elmi-praktik konfrans keçirildi. Konfransda hazırlanan tövsiyələr Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi haqqında qanun layihəsi üçün əsas oldu. Alim təkidlə sübut edirdi ki, yeni iqtisadi sistem qurmaq və iqtisadiyyatı dirçəltmək üçün iqtisadiyyatın dövlət tənzimləməsi lazımdır. Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, akademik bu məsələdə bu gün də çox prinsipial və aydın mövqe tutur və onun bu mövqeyi dünya təcrübəsində öz təsdiqini tapır. Respublikamızın bu prinsipdən yararlanması ona uğur gətirmiş və iqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi kənd təsərrüfatında da artıq on ildən çoxdur ki, 1990-cı ilin səviyyəsindən xeyli çox məhsul istehsal olunur. Müstəqillik əldə etdiyi 24 il ərzində Azərbaycan Respublikasının dinamik sosial-iqtisadi inkişafı, bir neçə il dünyada ən yüksək iqtisadi artıma nail olması və regionun lider dövlətinə çevrilməsi Ziyad Səmədžadənin çox böyük və geniş elmi potensiala malik, uzaqgörən, dərin və sistemli elmi

təhlillər aparan və əsaslandırılmış nəticələr əldə etməyi bacaran yüksək intellektli tədqiqatçı alim olduğunu bir daha təsdiq edir.

Akademik Z.Səmədzadənin yeni elmi ideya və üsulların yorulmaz təbliğatçısı olması və iqtisad elminin yeni istiqamətlərinin yaranmasında mühüm rolü ölkə rəhbərlərinin diqqətindən yayınmamış və o, 1983-cü ilin yanvarında həmin vaxt SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini olan Heydər Əliyevin tövsiyəsi ilə Azərbaycan KP MK-nın Plan-iqtisad orqanı şöbəsinin müdiri vəzifəsinə təyin edilmişdir. Ziyad müəllim 1985 və 1990-cı illərdə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı və Plan Büdcə Komissiyasının sədri seçilmiş və bu vəzifələrdə işləyərkən öz elmi nailiyyətlərinin praktikada tətbiqi və respublikamızın gələcəkdə müstəqil dövlət kimi fəaliyyət göstərməsinin əsas amili olan iqtisadiyyatın daha da möhkəmlənməsi üçün təsirli tədbirlər görülməsinə bilavasitə rəhbərlik etmişdir.

1991-1992-ci illərdə Azərbaycan SSR Ali Soveti sədrinin birinci müavini işlədiyi dövrdə Ziyad müəllimin çoxdankı arzusunun çin olması üçün şərait yaranmış və Ali Sovetin onun sədrliyi ilə keçən iclasında Azərbaycan Respublikasının müstəqillik aktı qəbul edilmişdir. 1992-ci ilin may ayında yenidən müstəqillik əldə etmiş respublikamızda yaranmış gərgin vəziyyətlə əlaqədar ölkə rəhbərlərinin istefa verməsi və bu böhranlı vəziyyəti aradan qaldırmaq üçün həmin vaxt Naxçıvan MSSR Ali Sovetinin sədri işləyən Heydər Əliyevin ölkə rəhbərliyinə dəvət edilməsi üçün Ziyad müəllim çox çalışsa da Naxçıvanla əlaqə yaratmaq mümkün olmadı. Belə ki, həmin təklif irəli sürülən kimi Ziyad müəllim öz kabinetini iclas iştirakçılarından seçilmiş qrupun (müəlliflərdən Eldar İbrahimov da həmin qrupun üzvü idi) ixtiyarına vermiş və Heydər Əliyevlə da-

nışıq aparılmasına lazımı şərait yaradılmasını təmin etmişdi.

80-ci illərin yenidənqurma və 90-cı illərin əvvəlində müstəqilliyə keçid dövründə partiya, sovet və təsərrüfat (1992-ci ilin may-noyabr aylarında Dövlət Plan İqtisad Komitəsinin sədri, Baş nazirin birinci müavini) orqanlarında rəhbər vəzifələrdə qazandığı təcrübə Z.Səmədzadənin yüksək təşkilatçılıq bacarığının formalaşmasına təsirsiz ötürməmişdir. O, 1993-2005-ci illərdə iqtisadiyyatın bir çox istiqamətləri üzrə çoxsaylı disputlar, seminarlar, “dəyirmi masa” yığıncaqları, elmi konfranslar keçirilməsinə təşkilati rəhbərlik etmiş və bu tədbirlərdə fəal iştirak etmişdir.

Ziyad müəllim 1992-1994-cü illərdə Avropa Birliyi texniki yardım proqramlarının (TACİS) hazırlanması, realizə edilməsi üzrə Azərbaycan Respublikasının koordinatoru olmuş, 1992-ci ildən indiyə kimi Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının sədridir. Hörmətli akademik bir neçə Beynəlxalq Akademiyanın həqiqi üzvü və 2006-cı ildən Beynəlxalq İqtisadçılar İttifaqının vitse-prezidenti seçilmişdir. 1999-cu ildən bu gün də uğurla fəaliyyət göstərən “İqtisadiyyat” qəzetini təsis etmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə həsr olunmuş “Böyük yolun mərhələləri: Azərbaycan iqtisadiyyatı yarım əsrdə, onun yeni reallıqları və perspektivləri” adlı 932 səhifəlik monoqrafiya (rus dilində, 2004-cü il) öz elmi tutumu, məntiqi və şərh üslubuna görə fərqlənməklə Ziyad Səmədzadə yaradıcılığının şah əsəri hesab olunur. Bakıda doğulub boya-başa çatan, Azərbaycan neft sənayesinə yaxından bələd olan keçmiş SSRİ Dövlət Plan Komitəsinin sədri N.Baybakov bu kitabın qeyri-adi əsər olduğunu qeyd edir, onu Azərbaycanın iqtisadi keçmişinə və bu gününə analitik ekskurs adlandırmaqla kitabda gələcəyə baxışların yer aldığını da vurğulayır. O, yazır : “Ziyad Sə-

mədzadənin kitabı rəhmətlik Heydər Əliyevə həsr olunub və bu çox fərəhlidir. Birbaşa deyirəm-müəllif qarşıya qoyulan məqsədə çatıb. Bu geniş miqyaslı əsərdə Azərbaycan xalqının böyük oğlu Heydər Əliyevin son on ildə Azərbaycanın iqtisadi və sosial inkişafında, onun milli mənafeələrinin müdafiəsində, iqtisadi təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsində rolu əsərdə çox dərindən və obyektiv olaraq göstərilib. Heydər Əliyevin möhtəşəm fəaliyyəti sayəsində Azərbaycan bu gün dinamik inkişaf edən dövlətdir”. O, kitabda Azərbaycan iqtisadiyyatının 1970-ci ildən bəri formalaşmasında Heydər Əliyevin böyük zəhməti olmasının geniş şərh edildiyini, Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafında neft faktorunun rolunun geniş və elmi təhlillər əsasında düzgün göstərildiyini, iqtisadi islahatların gedişinin və nəticələrinin yaxşı izah edildiyini qeyd edir. N.Baybakov kitabda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin strateji məsələlər, o cümlədən regionların inkişafına dair dəqiq xətt götürməsinə təqlid edir və bildirir ki, bu istiqamət Heydər Əliyevin 70-ci illərdəki böyük fəaliyyətində mühüm yer tuturdu və onun təşəbbüsü ilə həmin vaxtlar İttifaq hökuməti regionları inkişaf etdirmək barədə qərar qəbul etdi. Həmyerlimiz Ziyad Səmədzadənin elm sahəsində işləmək, MK-nın İqtisadiyyat şöbəsinə və Ali Sovetin Plan-büdcə komissiyasına başçılıq etmək, Respublika Dövlət Plan Komitəsinə rəhbərlik etməklə böyük yol keçdiyini və bu təcrübənin ona həmin dövrün global iqtisadi problemlərini düzgün seçməsinə imkan verdiyini qeyd edir. O, eyni zamanda Ziyad Səmədzadə ilə həmsöhbət olmağın xoş təəssürat yaratdığını və bir çox məsələlərdə eyni fikirdə olmalarını qeyd edir.

Həqiqətən də kitabda olan informasiyalar, fikirlər və nəticələrin əsaslandırılması baxımından onu Azərbaycanın keçdiyi yarım əsrlik iqtisadi inkişafın problemləri üzrə əsl ensiklopediya əsəri hesab etmək olar. Ona görə də

akademikin bu kitabı Azərbaycanın müasir iqtisadiyyatına dair aparılan ən sanballı elmi tədqiqat işləri sırasında özünə layiqli yer tutmuşdur. Müəllif iqtisadiyyatın ən aktual problemləri üzrə mövcud reallıqları təhlil etmiş, Azərbaycanın iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün strateji əhəmiyyət daşıyan yoxsulluğun ləğv edilməsi, regionların sürətli inkişafı, yeni iş yerlərinin açılması üzrə qəbul edilmiş proqramların uğurla yerinə yetirilməsini ön plana keçirmişdir. O hesab edir ki, iqtisadi artımın sürətləndirilməsi ilə yanaşı bu artımın strukturunda keyfiyyət dəyişikliyinə diqqət yetirilməli, balanslaşdırılmış iqtisadiyyat təmin edilməli və sənayenin şaxələndirilməsinə əməl olunmalıdır.

Akademik Z.Səmədzadənin elmi ictimaiyyət və geniş oxucu kütləsi tərəfindən rəğbətlə qarşılanan “Dünya iqtisadiyyatı: Çinin “iqtisadi möcüzəsi” (2001) və “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” (2009) kitabları onun fundamental əsərləri sırasında xüsusi yer tutmaqla Azərbaycanın nəinki iqtisad elminə, həm də bütövlükdə milli elminə çox sanballı bir töhfədir. Bu əsərlərində müəllif çinli mü-təxəssislər, iş adamları və alim həmkarları ilə keçirdiyi görüşlər, əldə etdiyi rəsmi məlumatlar və informasiyalar, habelə baş çəkdiyi müəssisələrdə öz gözləri ilə gördükləri əsasında dərin elmi təhlillər və müqayisələr aparmış və Çinin “iqtisadi möcüzəsi”nin əsaslarını öyrənmişdir. O, eyni zamanda qloballaşan dünyada Almaniyanın sosial-iqtisadi dirçəliş konsepsiyası, yapon “iqtisadi möcüzəsi”, Cənubi Koreyanın iqtisadi sıçrayışının əsasları, iqtisadi inkişafın Malayziya modeli, iqtisadiyyata sistemli yanaşmanın “Lentonyev modeli” kimi tədqiqat materiallarına da yer vermişdir. Müəllif Çində iqtisadi təhlükəsizlik və onun tərkib hissəsi olan ərzaq və ekoloji təhlükəsizlik, regionların tarazlı inkişafı, məhsuldar qüvvələrin yerləşdirilməsi, urbanizasiya, demografiya və işsizlik məsələləri və digər aktual mə-

sələlərə xüsusi diqqət verildiyini qeyd edir. O, aparılan araşdırmalar və elmi tədqiqatlar nəticəsində Çin iqtisadiyyatını fərqləndirən əsas istiqamətlərdən respublikamızda istifadə imkanlarını müəyyən etmişdir. Təklif olunur ki, ölkəmizin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün azad ticarət zonalarının yaradılması, texnoparkların və aqroparkların genişləndirilməsi, ÜTT-yə üzv prosesində tələskənliyə yol verməməklə ölkəmiz üçün daha əlverişli şərtlərin əldə edilməsi, dövlətin iqtisadiyyata optimal səviyyədə müdaxiləsinin vacibliyi və digər aktual məsələlərə dair Çin iqtisadiyyatının uğurlarından faydalanmaq vacibdir. Təkcə bir faktı nəzərə çatdırmaq istəyirik ki, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün Çin Xalq Respublikasında aparılan iqtisadi siyasət 1,3 milyarddan çox əhali-ni ərzaqla təmin etməklə yanaşı hər il 70 milyard dollarlıq ərzaq məhsullarını ixrac etmək imkanı da yaratmışdır.

Beynəlxalq iqtisadçılar Birliyinin prezidenti, professor Q.Popov və akademik L.Abalkin Z.Səmədzadəni yeni iqtisadi fikrin, yeni ideya və yanaşmaların fəal və yorulmaz təbliğatçısı adlandırmışlar. Bu həqiqətən də belədir. Məhz onun təşəbbüsü və elmi təşkilatçılığı ilə 1997 və 1998-ci illərdə Bakıda “Azərbaycan XXI əsrin astanasında” devizi altında iki beynəlxalq konfransın keçirilməsini onun geniş əhatəli elmi təşkilatçılıq fəaliyyətinin zirvəsi hesab etmək olar. Belə ki, bu konfransların materialları əsasında nəşr edilən 2500 səhifəlik 3 cildliyə daxil edilmiş 500 müəllifin elmi düşüncələri mahiyyət etibarilə XXI əsrin mürəkkəb iqtisadi problemlərinin həllində Azərbaycan elminin iştirakına yönəlmiş ilk cəhddir. Bu cəhdə rəhbərliyi isə akademik Z. Səmədzadə etmişdir.

Z.Səmədzadə həmin konfranslarda öz aktuallığını və əhəmiyyətini bu gün də saxlayan “Azərbaycan iqtisadiyyatı XX əsrdə: inkişaf mərhələləri, XXI əsrin birinci onilliyində iqtisadi inkişaf konsepsiyası haqqında düşün-

cələr” və “Ümumbəşəri problemlər və Azərbaycan” mövzularında məruzələrlə çıxış etmişdir. Onun bu məruzələrini öz mahiyyəti və məzmunu etibarilə Azərbaycan Respublikasının XXI əsrin ilk onilliklərində sosial-iqtisadi inkişafının “yol xəritəsi” hesab etmək olar. Z.Səmədzadə birinci konfransda XXI əsrin birinci onilliyində Azərbaycanın iqtisadi inkişaf konsepsiyası haqqında düşüncələrində qeyd etmişdir ki, bizim məqsədimiz insan cəmiyyətinin inkişafında mühüm rol oynayan, Şərqi və Avropanın ən əlverişli mövqelərindən birində yerləşən Azərbaycanın sosial-iqtisadi həyatında baş verən dəyişikliklərin ümumi meyllərini aşkar etmək, XXI əsrin astanasında və XXI əsrin birinci onilliyində inkişaf strategiyası ilə bağlı bəzi fikirləri açıqlamaqdan ibarətdir. Müəllif Azərbaycan iqtisadiyyatının XX əsrdə inkişaf mərhələlərini təhlil edərən belə bir qəti fikir bildirir ki, 70-ci illər iqtisadi inkişaf sürəti, sənayedə struktur dəyişiklikləri, iqtisadiyyata əsaslı vəsait qoyuluşunun həcmi istiqamətləri baxımından XX əsrin ən məhsuldar illəri olmuşdur. Həmin dövrdə respublikamızda Heydər Əliyevin səmərəli fəaliyyəti sayəsində böyük elmi-texniki və istehsal potensialı yaradılmışdır. İndi bazar münasibətləri bu möhkəm təməl üzərində qurulur və Azərbaycan elə bir inkişaf strategiyası seçməlidir ki, onun reallaşması XXI əsrin birinci iki onilliyində respublikada keyfiyyətli həyat səviyyəsini xarakterizə edən göstəricilərə nail olmağa imkan versin. Biz indi fəxrlə deyə bilərik ki, əsaslı ulu öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və hörmətli Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən iqtisadi strategiya bu çağırışa tam cavab verir və respublikamızın dinamik inkişafını təmin edir.

Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan son 11 il ərzində dünyada iqtisadi artım səviyyəsinə görə ən sürətlə inkişaf edən ölkədir və 2014-cü ildə Davos Dünya İqtisadi Forumunun hesablamalarına görə Azərbaycan iqtisadiyyatının

dünyada rəqabət qabiliyyətliliyinə görə 38-ci yerə layiq görülməsi isə tarixi hadisədir. Ziyad müəllim çox böyük əminliklə bildirmişdir ki, təbii sərvətlərin mövcudluğu hələ tərəqqinin təmin edilməsi demək deyildir. Bu gün Nigeriya, Anqola, Zair, Kolumbiya zəngin təbii sərvətlərə malik olmalarına baxmayaraq geridə qalan ölkələr sırasındadır. Təbii sərvətlərin sosial-iqtisadi tərəqqinin vacib, hətta həlledici amilinə çevrilməsi üçün möhkəm ictimai-siyasi sabitlik təmin edilməli və düşünülmüş dövlət mənafeləri müəyyən edilməlidir. O, eyni zamanda qeyd etmişdir ki, bu kimi çox vacib, həlledici və fundamental şərtlər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H.Əliyevin gərgin və məhsuldar fəaliyyəti nəticəsində tam təmin edilmişdir. Şübhə yoxdur ki, əsrin “Neft kontraktı”nın və digər müəhüm neft kontraktlarının həyata keçirilməsi və xarici investisiyaların köməyiylə bu sahənin inkişafından dövlətimiz və xalqımız daha çox bəhrə götürəcək, XXI əsrin birinci onilliklərində Azərbaycan, onun paytaxtı Bakı dünyanın ən çox diqqət mərkəzində olan və inkişaf edən regionlarından biri olacaqdır. Onun bu fikirləri bu günün reallığına tam uyğundur. Belə ki, keçən il ölkə iqtisadiyyatına 27 milyard manat investisiya qoyulması və bu günlərdə Bakıda birinci Avropa oyunlarının keçirilməsi alimin düşüncələrinin dərin elmi təhlillər əsasında hazırlandığını və ölkədə gedən prosesləri düzgün və obyektiv qiymətləndirmək bacarığını bir daha təsdiq edir. Əlbəttə, bu nailiyyət və hazırkı reallıqlar Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin düşünülmüş və ardıcıl həyata keçirdiyi iqtisadi siyasət nəticəsində mümkün olmuşdur.

Z.Səmədzadə hesab edir ki, XXI əsrin ən böyük xüsusiyyətlərindən biri ondan ibarət olacaqdır ki, insan amili və intellektual potensial sosial-iqtisadi tərəqqinin və yüksək həyat səviyyəsinin təmin edilməsinin başlıca amilinə çevriləcəkdir. O, təklif edir ki, Azərbaycan öz milli

dövlət mənafeələrini qorumaqla yanaşı dünya iqtisadiyyatında baş verən proseslərdən kənar dura bilməz. Respublikamızın dünya ticarət təşkilatına üzv olması daxilə istehsalın nəticə göstəricilərinin yaxşılaşması, ilk növbədə rəqabətə davamlı məhsul istehsalının artması, vətən əmtəə istehsalçılarının qorunması prosesi ilə müşayiət edilsin. Alimin bu təklifləri ölkəmizdə həyata keçirilən siyasətdə öz əksini tapır. Belə ki, respublikamızda təhsilin səviyyəsinin yüksəldilməsi üçün müvafiq tədbirlər, o cümlədən xarici ölkələrin aparıcı universitetlərinə dövlət hesabına tələbələrin göndərilməsi, azad iqtisadiyyatın qurulması, xarici bazarlara çıxmaq üçün müasir texnologiyalar əsasında sənaye parklarının, bitkiçilik və heyvandarlıq kompleksləri və emal müəssisələrinin yaradılması və kənd təsərrüfatında intensivləşmənin sürətlənməsi və digər tədbirlər həyata keçirilir. Bu isə o deməkdir ki, ölkəmizdə uğurla tətbiq olunan iqtisadi siyasət elmi əsaslara söykənir, onun nəticələri ilə daim təkmilləşir.

Akademik Z.Səmədzadə artıq 45 ildən çoxdur ki, Azərbaycanı bir çox beynəlxalq simpozium və konqreslərdə layiqincə təmsil edir. O, dünyanın əsas elm mərkəzlərində keçirilən iri forum, konfrans, elmi seminarlarında çıxış edərək geniş elmi diapazona malik olduğunu nümayiş etdirir, Azərbaycanın müasir iqtisadiyyat elmi üzrə özünün ideya və baxışlarını bəyan edir.

Ziyad müəllim elmi fəaliyyəti və bir neçə ictimai işlərlə yanaşı 2005-ci ildən indiyə kimi üçüncü və dördüncü çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı və İqtisadi siyasət komitəsinin sədridir. O, deputat və komitə sədri kimi bu illər ərzində Milli Məclisdə iqtisadi və digər məsələlərə dair qəbul edilən qanunların hazırlanmasında və müzakirələrində həmişə fəal iştirak edir, qanunların təkmilləşdirilməsi üçün çox dəyərli təkliflər verir. Geniş və dərin elmi potensialından istifadə edərək hər il

qəbul edilən Azərbaycan Respublikasının büdcəsi haqqında qanunun əhatəli, şəffaf, xərclərin ilk növbədə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafını təmin edən fundamental və aktual problemlərə yönəldilməsi, pul, maliyyə-kredit sisteminin qanunvericilik bazasının daim təkmilləşməsi üçün var qüvvəsi ilə çalışır.

Z.Səmədzadənin xidmətləri Azərbaycan dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, 1986-cı ildə “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordeni, 2010-cu ildə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Akademik Ziyad Səmədzadə bu gün də ona məxsus olan gənclik enerjisi və həvəsi ilə yüksək işgüzarlıq və əzmkarlıq göstərir. Ziyad müəllimin təşəbbüsü və bilavasitə elmi rəhbərliyi ilə yeddi cildlik “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın 2012 və 2015-ci illərdə nəşr edilməsi dediklərimizin əyani sübutudur. Onu da bildirik ki, belə əhatəli, cədvəl, şəkil və sxemlərlə müşayiət olunan ən müasir terminlərin geniş şərhini verən ikinci bir ensiklopediya hələ işıq üzü görməyib. Bu da onu göstərir ki, Azərbaycanın dünya səviyyəsində iqtisad elmi və güclü elmi potensiala malik alimləri var.

Biz hörmətli həmkarımız və dostumuz, görkəmli elm və dövlət xadimi, əsl ziyalı, xalqının və ölkəsinin başını həmişə uca edən Ziyad müəllimi anadan olmasının 75 illiyi münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik edir, ona möhkəm can sağlığı, elmi yaradıcılığında, ictimai-siyasi və pedaqoji fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar arzu edirik.

Eldar İBRAHİMOV

iqtisad elmləri doktoru, professor
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı və
Aqrar siyasət komitəsinin sədri

Eldar QULİYEV

iqtisad elmləri doktoru, professor,
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı,
Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin rektoru və
Azərıtıfıfaqın İdarə Heyətinin sədri

(«İqtisadiyyat» qəzeti; 03-16 iyul, 2015)

.....1980-ci ildə Ziyad Səmədzadə Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə Akademiyanın həqiqi üzvü seçilir.

Respublika ictimaiyyəti onu böyük alim və praktik-iqtisadçı, bacarıqlı təşkilatçı və nüfuzlu rəhbər, müasir mütərəqqi iqtisadi ideyaların daşıyıcısı və fəal təbliğatçısı kimi tanıyır. O, 500-dən çox elmi əsərin, o cümlədən bir sıra sanballı elmi araşdırmaların, makroiqtisadiyyat, regional iqtisadiyyatın səmərəliliyi, təkrar istehsalın sürəti və proporsiyaları, bazar iqtisadiyyatı problemlərinə həsr olunan dəyərli monoqrafiyaların müəllifidir.

Respublikada iqtisad elminin bir sıra aparıcı istiqamətlərinin yaranması, formalaşması və inkişafı onun adı və elmi fəaliyyəti ilə bağlıdır.

Çox böyük həcmdə statistik informasiya və sənayenin, demək olar ki, bütün sahələrinin, konkret müəssisələrin məlumatları əsasında gərgin zəhmət bahasına görülmüş bu iş İttifaq alimləri və Respublika Dövlət Plan Komitəsi tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Ziyad Səmədzadə hələ qırx il bundan əvvəl qeyri-istehsal sahəsinin üstün sürətlə inkişaf etməsini və bu sahənin strukturunun yaxşılaşdırılmasını qanunauyğun bir hal və respublikanın tərəqqisi amili hesab edirdi. Bütövlükdə Azərbaycanın xalq təsərrüfatında əmək məhsuldarlığının dinamika və səviyyəsi, onun əsas amillərinin sistemli təhlili, iqtisadiyyatda struk-

tur irəliləyişləri ilə qarşılıqlı əlaqəsinin dərin təhlili, iqtisadi tərəqqi faktorları barədə dolğun elmi konsepsiyanın formalaşması məsələləri də Ziyad Səmədzadənin fəaliyyəti ilə bağlıdır.

Əmək məhsuldarlığı problemlərinə həsr edilmiş elmi əsərlər silsiləsinə görə 1974-ci ildə Ziyad Səmədzadəyə elm və texnika sahəsində Lenin komsomolu mükafatı laureatı adı verilmişdir.

Alimin iqtisadi tərəqqi ilə məşğulluğun strukturu, milli gəlirin sürəti və proporsiyaları, əmək ehtiyatlarının sahə, ərazi proporsiyaları, urbanizasiya, səmərəlilik problemlərinin tədqiqinə həsr edilmiş «Əmək məhsuldarlığı və məhsulun strukturu», «İctimai istehsalın strukturu və səmərəlilik», «Əmək məhsuldarlığı və iqtisadi inkişafın proporsiyaları», «Bakının sosial-iqtisadi inkişafı», «70-ci illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafı problemləri»nə həsr edilmiş sanballı monoqrafiyaları iqtisad elminə layiqli töhfə sayır.

SSRİ və xaricdə tanınan alimlər bu işlər barədə çox yüksək fikirdə olduqlarını bildirmiş və qeyd etmişdilər ki, Z.Səmədzadənin tədqiqatları respublikaların iqtisadi və sosial inkişafı ilə bağlı nəzəri və praktiki problemlərin işlənməsi üçün də böyük əhəmiyyət kəsb edir. Həmin alimlərin qənaətinə görə, əmək məhsuldarlığı və xalq təsərrüfatının proporsiyaları problemləri üzrə Z.Səmədzadənin elmi araşdırmaları dərinliyi, məsələlərin cəsarətli qoyuluşu və həlli baxımından son illərdə müttəfiq respublikalarda aparılmış ən yaxşı orijinal işdir.

1973-cü ildə Z.Səmədzadə İttifaqın aparıcı iqtisadçı alimləri ilə geniş məsləhətləşmələrdən, iqtisadi orqanların mütəxəssisləri ilə dialoqdan sonra çox geniş əhatəli, zəngin müqayisə materiallarına əsaslanaraq, Moskvada «Xidməti istifadə üçün» qریفi ilə «Əmək məhsuldarlığı və iqtisadi inkişafın proporsiyalarının regional problemləri»

və «Əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi və xalq təsərrüfatı proporsiyalarının təkmilləşdirilməsi məsələlərinə dair tövsiyələr» adlı əsərlərini dərc etdirdi.

Sağlam düşüncəyə, sistemli təhlilin incəliklərinə bələd olan Ziyad Səmədzadənin elmi rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə keçən əsrin 80-cı illərində «Dемоqrafik inkişaf və əmək ehtiyatlarından istifadə», «Dag rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafı», «Material tutumu», «Enerji tutumu» adlı məqsədli proqramlar hazırlandı. Bu proqramların özünün konkretliyi və ünvanlı olması, hər bir şəhər və rayon, sahələr üzrə məqsədlərə nailolma mexanizminin mövcudluğu ilə fərqlənirdi ki, bu da keçmiş sərt planlaşma və idarəetmə sistemində mühüm nailiyyət hesab edilirdi. Ziyad Səmədzadənin çoxcəhətli elmi fəaliyyətində respublika regionlarının, o cümlədən Bakının sosial-iqtisadi inkişafının mühüm problemlərinin tədqiqi mühüm yer tutur. Bu araşdırmalar əsasında 45 çap vərəqi həcmində monoqrafiya dərc edilmiş, konkret tövsiyələr hazırlanaraq ali idarəetmə orqanlarına təqdim edilmişdi.

Azərbaycan KP MK və Nazirlər Sovetinin qərarı ilə 1980-ci ildən respublika Dövlət Plan Komitəsinin üzvü olan Z. Səmədzadə elmi araşdırmaların nəticələrinin praktikada tətbiq edilməsi üçün çox işlər görmüş, Dövlət Plan Komitəsinin, Ali Təhsil Nazirliyinin və respublika Elmlər Akademiyasının birgə keçirdikləri bir sıra elmi sessiya və seminarların əsas təşkilatçılarından biri olmuşdur. Bizə kənardan zorla qəbul edilmiş qarabağ probleminin lap ilk günlərindən akademik Ziyad Səmədzadə ermənilərin Azərbaycanın bu qədim diyarının «sosial-iqtisadi geriliyi haqqında» ilk iradlarının təhlilinə başladı. Azərbaycana qarşı irəli sürülən saxta ittihamlar, güya ermənilərin həyat səviyyəsinin aşağı olması, onlara qarşı sosial mədəni baxımdan ayrı seçkilik edilməsi ilə bağlı iftiralər əsaslandırılmış dəlillərlə təkzib edildi. Akademikin həmin dövrdə

hazırladığı tədqiqatların əksəriyyəti onun geniş əks-səda doğurmuş «Dağlıq Qarabağ: naməlum həqiqətlər», «Naqornıy karabax: neizvestnae pravda» adlı kitablarda öz əksini tapdı. Z.Səmədžadənin elmi fəaliyyətində Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi problemlərinin araşdırılması xüsusi yer tutur. Onu bu mürəkkəb, taleyüklü problemin elmi tədqiqi sahəsində pioner saymaq mübaliğə olmaz. Onun qeyd edilən fundamental əsərində, elmi məqalələrində 1950-2000-ci illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatının müxtəlif aspektləri hərtərəfli təhlil edilir. Akademik 70-ci illərdə respublika sənayesinin və ümumiyyətlə, ölkə iqtisadiyyatının strukturunda baş verən pozitiv dəyişiklikləri dərinlən və əsaslandırılmış şəkildə tədqiq edərək ümumiləşdirmiş, xalqımızın həyatının bu əlamətdar dövrünə sanballı elmi əsərlər həsr etmişdir.

Z.Səmədžadə totalitar rejim şəraitində respublikanın həyatında baş vermiş sanballı sosial-iqtisadi dəyişikliklərlə əlamətdar olan həmin mərhələləri qiymətləndirərək Azərbaycanın iqtisadi tərəqqisinə aid tarixi faktların saxtalaşdırılması hallarına, sovet sistemi dövründə xalqımızın qazandığı bütün nailiyyətlərə əsassız olaraq qara yaxmağa cəhd göstərənlərə qarşı bərişməz mövqə tutur. Akademikin son illərdə gördüyü işlərdə Azərbaycan iqtisadiyyatı dünya təsərrüfatı sisteminin tərkib hissəsi kimi nəzərdən keçirilir. O, Azərbaycanın iqtisadiyyatının inkişafını ümumdünya miqyaslı iqtisadi inkişaf kontekstində təqdim edir. Eyni zamanda haqlı olaraq alim bu qənaətə gəlir ki, qloballaşma və ümumdünya inteqrasiya prosesinin dərinləşməsi şəraitində gənc suveren dövlətin milli dövlətçilik mənafeyinin, onun iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ziyad Səmədžadənin dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyi probleminə həsr edilmiş 20 il bundan əvvəl apardığı tədqiqatları, məqalələri, elmi ideya və məruzələri mahiyyət etibarını ilə res-

publika iqtisad elminin yeni istiqamətinin yaranmasına güclü təkan vermişdir. Alimin Azərbaycan iqtisadiyyatı Böyük Vətən müharibəsi illərində mövzusu ilə əlaqədar tədqiqatları xüsusi diqqətə layiqdir. Z.Səmədzadə xalqımızın tarixində unudulmaz yer tutan bu dövrü arxiv sənədlərinə əsaslanaraq təhlil etmişdir.

Asəf NADİROV

akademik

Akif MUSAYEV

AMEA-nın müxbir üzvü,
iqtisad elmləri doktoru, professor

Ağasəlim ƏLƏSGƏROV

AMEA-nın müxbir üzvü,
iqtisad elmləri doktoru, professor

Əli NURİYEV

AMEA-nın müxbir üzvü,
iqtisad elmləri doktoru, professor

İsa ALİYEV

iqtisad elmləri doktoru

Şəmsəddin HACİYEV

iqtisad elmləri doktoru

(“Z.Səmədzadə: bibliografiya” (2010) kitabından bir hissə)

Akademik Ziyad Səmədzadənin “Böyük yolun mərhələləri” adlı kitabı rus dilində nəfis tərtibatla çap olunmuşdur. (2004-cü il). Əsərdə XX əsrin 60-cı, 70-ci və 80-ci illərində iqtisadiyyatımızın inkişafının əsas meylləri, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrdə sənayenin, kənd təsərrüfatının dinamik inkişafı və səmərəliliyinin yüksəlməsi, əsaslı tikintinin yaxşılaşması məsələləri xarakterizə olunur. Müəllif Dağlıq Qarabağ məsələsində tarixi və sosial-iqtisadi amilləri saxtalaşdıranlara sanballı cavab verir, 1980-ci ilin axırlarına aid iqtisadi göstəriciləri misal gətirir, Azərbaycan Respublikasının iqtisadi müstəqilliyinin əsaslarını nəzərdən keçirir, iqtisadiyyatı necə idarə etmək barədə söhbət açır. Həmçinin, İlham Əliyevin Azərbaycanın perspektiv inkişafına dair düşünülmüş proqramından, ölkənin dinamik inkişafında neft amilinin həlledici rolundan, yeni neft strategiyasının tarixi mərhələsi olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinə, bölgələrin inkişafında kiçik biznesin rolundan danışılır.

2004-cü ildə “Gülüstan” sarayında həmin əsərin təqdimat mərasimi keçirilmişdir. Təqdimatda akademiği Asəf Nadirov, professor Səttar Səfərov, AMEA-nın müxbir üzvü Kərim Kərimov, akademik Budaq Budaqov, akademik Fuad Qasımzadə və digərləri çıxış edərək, yarım əsrdən çox dövr ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafının mürəkkəb və çoxmənalı mərhələlərinin obyektiv şəkildə araşdırıldığı belə bir əsərin vaxtında buraxıldığını və əhəmiyyətini vurğulamışlar.

Təqdimat mərasimində natıqlərin səsləndirdiyi fikir və çıxışların qısa məzmununu oxuculara təqdim edirik:

Asəf NADİROV (akademik):

-Kitabın təqdimat mərasiminə başlamazdan əvvəl sizi Azərbaycan tarixinin həyatında olan mühüm hadisə - Qurtuluş günü münasibətilə təbrik edirəm.

Bu gün biz burada akademik Ziyad Səmədzadənin “Böyük yolun mərhələləri” (Azərbaycan iqtisadiyyatı yarım əsrdə, onun reallıqları və perspektivləri) adlı kitabının təqdimat mərasimini keçirik.

Bu gün doğrudan da möhtərəm prezident Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlməyi ilə Azərbaycan dövlətinin qorunub saxlanması və möhkəmləndirilməsi, çiçəklənməsi dövrünün başlanmasıdır. Həqiqətən, Heydər Əliyev Azərbaycan xalqını böyük bəlalardan xilas etdi.

Akademik Ziyad Səmədzadənin “Böyük yolun mərhələləri” adlı rus dilində nəfis tərtibatla çap olunmuş bu kitabı ümummilli lider Heydər Əliyevin parlaq xatirəsinə həsr olunub. Yəqin ki, kitabla tanış olanlar birinci səhifədəki ithafı görüblər. Bu yazı ilə kitabın məzmunu və quruluşu arasında məntiqi əlaqə vardır. Əsər Azərbaycan iqtisadiyyatının XX əsrin ikinci yarısının ilk onillikləri, 60-cı illərdəki vəziyyəti ilə başlayır və sonrakı mərhələlərə xarakterizə olunur. Mənim ələməmdə bu çox əlamətdar seçimdir. Heydər Əliyev bütövlüyünü, uzaqgörənliyini hiss etmək üçün hansı şəraitdə, hansı imkanlarla Azərbaycan dövlətinə rəhbərlik etdiyini bilmək lazım idi. Müəllif doğrudan da, 60-cı illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatında olan ağır vəziyyəti çox dəqiqliklə, dərin tədqiqatlar aparmaqla, məharətlə göstərə bilmişdir.

Həqiqətən, böyük imkanlara malik olan Azərbaycan keçmiş bütün müttəfiq respublikalar arasında sonuncu yerlərdən birini tuturdu. İstər artım sürətinə, istərsə də iqtisadiyyatın əsas göstəricilərinə görə respublikamız çox geridə idi. Hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev çox az müddət ərzində başqa bir Azərbaycan-yeni Azərbaycan yaratdı. İqtisadiyyatın bütün sahələrində irəliləyiş əmələ

gəldi, böyük nailiyyətlər əldə etdi və sözün tam mənasında sonuncu yerlərdən birinci yerə qalxa bildi. Həmin nailiyyətlərin əldə edilməsində, təbii dir ki, Heydər Əliyev fəaliyyətinin böyük rolu olmuşdur.

Heydər Əliyev Azərbaycanın imkanlarını düzgün qiymətləndirərək, bu imkanlardan böyük bacarıqla istifadə etdi və iqtisadiyyatı demək olar ki, qaldırdı.

Kitabda bütün bunlar ətraflı işıqlandırılmış, 60-cı illərlə 70-ci illər arasında böyük fərqlər olduğunu görürük, bu fərqlər çox yaxşı göstərilmişdir

Sonrakı dövr-80-90-cı illər yenə də Heydər Əliyevlə bağlıdır, yəni Heydər Əliyevin siyasi kursu ilə bilavasitə bağlıdır. Lakin 90-cı illərin əvvəlləri artıq hamının yaddaşında iqtisadiyyatın dağılması dövrü kimi qalmışdır. O zaman ölkənin ictimai-siyasi həyatında baş verən hadisələr, xalqımızın başına gətirilən bəlaları yəqin ki, xatırlayırırsınız. Sonrakı-11 il bundan qabaqkı dövr-Heydər Əliyevin möhtəşəm fəaliyyəti, Azərbaycan müstəqilliyinin qorunması, xalqın güzəranının yaxşılaşması, dünya iqtisadiyyatına, inteqrasiyası dövrü kimi səciyyələnilir. O xaosdan, həcmərclikdən cəmi 3 il keçdi ki, Azərbaycanın dağılmış iqtisadiyyatı gerilik mərhələsindən qurtuldu və respublika dirçəliş və inkişaf yoluna qədəm qoydu. Bu, böyük Heydər Əliyevin fəaliyyətinin nəticəsi idi. O, dünyada gedən prosesləri dəqiqliyi ilə qiymətləndirməyi bacaran siyasətçi olmuşdur. Heydər Əliyev bütün baş verən hadisələri böyük dəqiqliklə və düzgün qiymətləndirirdi, Azərbaycanın inkişaf yolu müəyyən edildi. Kitabın ayrı-ayrı bölmələrində göstərilədiyi kimi, Azərbaycan Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında geniş inkişaf yoluna çıxdı, iqtisadi inkişaf yolu müəyyən olundu, onun tərkib hissəsi olan neft strategiyası hazırlandı, Azərbaycan iqtisadiyyatında müvəffəqiyyətlə həyata keçirilən dönüş əmələ gəldi.

Bu gün Azərbaycan artıq yüksəliş yolundadır. Heydər Əliyev Azərbaycanın milli iqtisadiyyatının inkişaf etdirilməsində qarşısına məqsəd qoydu və buna da nail oldu. Bizə milli mənafeələrə cavab verən iqtisadiyyat lazımdır. Belə iqtisadiyyat məhz Heydər Əliyevin gərgin əməyi nəticəsində, milli iqtisadiyyatımızın möhkəm əsasları üzərində yaradıldı. Dünya ölkələrinin Azərbaycana marağı artdı, ölkəmizə investisiya axını başlandı. Kitabda bu barədə çoxlu faktlar, dəlillər gətirilir. Gərgin yaradıcı əməyin məhsulu olan bu əsərin müəllifi akademik Z.Səmədzadəyə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Budaq BUDAQOV (akademik):

-Təqdimatına yığışdıığımız kitab haqqında burada bağlı olaraq xoş sözlər deyildi, konstruktiv münasibət bildirildi. Başqa cür ola da bilməzdi. Çünki ictimaiyyətimiz, bütün nəsillərdən olan tədqiqatçılar akademik Ziyad Səmədzadəni görkəmli iqtisadçı-alim, fundamental əsərlərin müəllifi, özünə qarşı olduqca tələbkar olay tədqiqatçı kimi tanıyır. O, daim axtarışdadır, hadisələrə adekvat reaksiya verən, ölkəmizdə və dünyada baş verən sosial-iqtisadi hadisələrə vaxtında alim-vətəndaş mövqeyi bildiren insandır.

Ziyad müəllimin baş redaktoru olduğu, onun təşəbbüsü və şəxsi səyləri nəticəsində araya-ərsəyə gəlmiş, mətbuat aləmində öz sözü və mövqeyi olan “İqtisadiyyat” qəzetində, digər kütləvi informasiya vasitələrində görünən münasibətindən daim yeni söz, yeni fikir gözləyirik.

Keçid dövrü iqtisadçıların diqqət mərkəzində olduğu zamandır. İnsanlar baş verən bütün sosial-iqtisadi prosesləri başa düşməyə çalışırlar. Çünki mərkəzləşdirilmiş iqtisadiyyatdan fərqli olaraq bu gün hər birimizin güzəranında özümüzün rolumuz dəfələrlə artmışdır.

İqtisadçı alimlər üçün belə məsuliyyətli bir dövrdə Azərbaycan iqtisadiyyatının yarım əsrlik salnaməsini yaratmaq nəhəng intellekt və zəhmət, vətəndaş mövqeyi tələb edən bir işdir. Mən deyərdim ki, akademik Ziyad Səmədzadənin bu kitabı son illər iqtisadiyyat sahəsində yazılan ən sanballı və fundamental əsərdir. Kitabda Azərbaycan iqtisadiyyatının keçdiyi inkişaf yolu mərhələ-mərhələ, ötən əsrin 70-ci illərin dinamik inkişaf prosesləri önə çəkilməklə, öz əksini tapmışdır. 90-cı illərdə xalqın təkidi ilə hakimiyyəti qayidan Heydər Əliyev iqtisadi problemlərin həllində sosial yönümün güclənməsini daim diqqət mərkəzində saxlamışdır. İqtisadi problemlərin həlli, xalqın sosial rifahının yüksəldilməsinə bütün mümkün vasitələrə yönəldilmiş, milli mənafeləri üstün tutmaqla, Azərbaycan iqtisadiyyatı dünya sisteminə qovuşmuş, onun səsi beynəlxalq aləmdə daha inamla eşidilməyə başlamışdır. Bu və digər məqamları, dövrümüzün böyük strateqi Heydər Əliyevin iqtisadi ideyalarının təntənəsini öz əsərində inandırıcı dəlillərlə oxucuya təqdim edən müəllif bir daha respublikamızın gələcəyinə nikbin baxışları əsaslandırır.

Kitabın məziyyətlərindən biri mövcud reallıqları çoxsaylı cədvəllərdə sistemləşdirilmiş zəngin faktiki materialları təhlilə cəlb etməklə, obyektiv reallığı əks etdirməklə yanaşı, eyni zamanda problemlərin dərinəndən araşdırılması və onların həlli yollarının, üsul və vasitələrinin elmi əsaslandırılmış şəkildə müəyyən olunmuşdur.

Akademik Ziyad Səmədzadənin təqdimatına top-laşdığımız “Böyük yolun mərhələləri” kitabı heç şübhəsiz ki, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə böyük töhfədir.

Əminəm ki, görkəmli alimimiz tədqiqatlarını davam etdirəcək, sükani etibarlı əllərdə olan Azərbaycan Respublikasında dövlətçiliyə, sosial-iqtisadi tərəqqiyə daha böyük əzm və enerji ilə xidmət edəcəkdir.

Fuad QASIMZADƏ (akademik):

-Mən akademik Ziyad Səmədzadənin uzun müddət ərzində çəkdiyi zəhmətin, gərgin əməyin məhsulu olan əsərilə yaxından tanış oldum. Açığımı deyim ki, bu sanballı əsər məni heyran qoydu. Onu da deyim ki, cəmiyyətin mədəni həyatı ilə mənəvi həyatı, iqtisadiyyatla sosial həyat üzvi surətdə bağlı olduğundan, bazis və üstqurum vəhdət təşkil etdiyindən görkəmli iqtisadçılar fəlsəfəyə, ictimai şüur və mənəviyyat məsələlərinə, öz növbəsində də filosoflar, mütəfəkkirlər iqtisadiyyata, maddi həyat problemlərinə ciddi fikir vermiş, hər ikisi ilə geniş məşğul olmuşlar. Bu baxımdan klassiklər bizim üçün nümunə, oriyentir olan örnəklərdir.

Qədim dövrdə buna Platon, intibah dövründə Tomas Morr, Kalpanella, Makiavelli, sonralar fransız maarifçiləri, İngiltərədə klassik siyasi iqtisadın nəhəngləri olan Adam Smit, David Rikardo, XIX əsrdə Con Stüart Mill parlaq nümunədirlər. Marks həm görkəmli iqtisadçı, həm də görkəmli filosof idi.

Şərqdə də belə nümunələr olub. İbn Sina, Firdovsi, Nizami, Rumi, Cami, Füzuli, Nəvai kimi klassiklərin, sonralar M.F. Axundov kimi ensiklopedik dühanın yaradıcılığında belə olub. Həm fəlsəfi, həm də iqtisadi təhlil güclü olub, vəhdət təşkil edib.

Zəmanəmizin görkəmli alimləri də klassiklərdən nümunə götürərək bu yolla getmiş, iqtisadiyyatla mənəviyyəti, iqtisadi amillərlə sosial-mədəni amilləri bağlamış, bu sahədə gözəl əsərlər yaratmışlar.

Fərəhlidir ki, respublikamızın görkəmli iqtisadçı alimlərindən olan akademik Ziyad Səmədzadənin bu gün təqdimatına topladığımız əsərində də bu gözəl nümunəni görürük. Belə ki, əsərin adı, əhatə dairəsi, tətbiqi və təhlil

etdiyi sahələrin zaman kəsiyi, mahiyyəti və rolu, problemlərin çoxluğu və müxtəlifliyi və onların geniş təhlili və ümumiləşdirilməsi buna sübutdur, təhlil və təkzibin, analiz və sintezin, tarixiliklə məntiqiliyin cəhətini göstərən nümunədir. Bu da fərəhli və dərin rəmzi mənə daşıyan məsələdir ki, bu sanballı əsər iqtisadiyyatımızın və mənəviyyatımızın dərin bilicisi olan ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin parlaq xatirəsinə həsr olunub.

Əsərin başlıca üstünlükləri məziyyətləri kimi aşağıdakı cəhətləri xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim.

1.İşin strukturu, məsələlərin məntiqi ardıcılıqla verilməsi və şərhli dərin təəssürat doğurur, üzvi bir bütövlük təşkil edir.

2.İnkişafın əsas meylləri (tendensiyaları) geniş şərh olunub. 60-cı illərin acınacaqlı göstəriciləri ilə 70-ci illərin parlaq nümunələri müqayisəli tərzdə dərinlən və tam dolğunluğu ilə, açıq-aydın inandırıcı şəkildə şərh edilmişdir.

3.Respublikamızda Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılmış dəyişikliklərin nəhəng proqramı, konkret desək, 70-ci illər və 80-ci illərin başlanğıcında əldə edilmiş köklü nailiyyətlər, əsl iqtisadi tərəqqi, sosial-mədəni inkişaf hərə-tərəfli izah olunmuşdur. Sənayedə, kənd təsərrüfatında, tikintidə əldə edilmiş uğurlar açıq-aydın göstərilmiş, əldə edilmiş təcrübə ümumiləşdirilmişdir.

Bu nailiyyətlərin, sözün əsl mənasında, yeni dövr açması oxucuya tam aydınlığı ilə çatdırılmışdır.

4.SSRİ-nin dağılması dövründə Azərbaycan iqtisadiyyatının düşdüyü acınacaqlı vəziyyət, əsl və dərin böhran, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin baş verməsi, Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq təcavüzü nəticəsində baş vermiş çətinliklər, ağır müharibə şəraitinin, torpaqlarımızın 20 faizinin işğalı və 1 milyonluq qaçqın ordusunun yaranması, kommunist rejiminə əsaslanan rəhbərliyin, sonra isə “bəylərin” hakimiyyəti dövründə baş vermiş tənəzzül ikti-

sadiyyatı və onunla yanaşı, cəmiyyət həyatının böyük sahələrini uçuruma salmış, dəhşətli vəziyyət yaratmışdır.

Hakimiyyətə yenidən gələn Heydər Əliyevin prinsiplial və sınınmış kursu bu ağır şəraitdən çıxış yollarını, əsl qurtuluş yollarını göstərdi və onun başçılığı ilə respublika yenidən inkişaf etməyə, tərəqqi keçirməyə başladı. Onun rəhbərliyi ilə əsl müstəqillik öz gözəl bəhrəsini verdi.

Bu çətin, lakin şərəfli və uğurlu proses Ziyad müəllimin əsərində öz gözəl və inandırıcı şərhini, xüsusən iqtisadi, mən deyərdim, sosial-iqtisadi və siyasi-iqtisadi şərhini tapır. Kitabda verilmiş faktiki nümunələr, materiallar və onların ümumiləşdirilməsi Heydər Əliyevin Azərbaycanın iqtisadi inkişafında yeni dövr, yeni mərhələ açdığını göstərir.

5.Mənim ən çox xoşuma gələn cəhətlərdən biri də əsərdə yaradıcılıq varisliyinin şərhidir. İlham Əliyevin səyi, təşəbbüsü və işgüzar fəaliyyəti, Heydər Əliyev kursuna sədaqət və vəfalı olması, bu kursu dönmədən həyata keçirilməsi nəticəsində əldə edilmiş və edilməkdə olan uğurların geniş işıqlandırılmasıdır. Belə ki, neft strategiyası, Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri sahibkarlıq, yeni bazar münasibətləri, biznes fəaliyyəti, xarici sərmayələr, siyasətlə bağlı olan amillər, Dağlıq Qarabağ, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi barədə əsl həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Brüssel deklorasiyası, tərəqqi və sülh marşrutları, İpək yolu, görünməmiş tikintilər və digər uğurların qeyd edilməsi onu açıq-aşkar göstərir. Əsərdə müstəqil Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələri, qloballaşma şəraitində iqtisadi təhlükəsizlik problemləri, gələcəyə inam, ürək açan perspektivlər kitabda öz geniş əksini tapmışdır.

Kitabda gedən məsələlər mənə təkcə iqtisadi baxımdan deyil, əsl fəlsəfi təhlil baxımından da çox xoş gəldi.

Ziyad müəllimin əsərində zaman amili sosial-iqtisadi fenomen kimi şərh edilmiş, qarşılıqlı əlaqələr strategiyası,

qloballaşdırmanın rolu, əhəmiyyətli, törədilən ziddiyyətlər və bütün bunların şərhində varisliyin əhəmiyyəti geniş işıqlandırılmışdır.

Hesab edirəm ki, bu ümummilli liderimizin- Heydər Əliyevin xatirəsinə ən gözəl töhfədir, onun ruhu şad olar. Çünki Heydər Əliyevin əsərləri, məruzə və çıxışlarında iqtisadiyyat, iqtisadi amillər həmişə sosial-siyasi, sosial-mədəni amillərlə üzvü surətdə verilir. Ziyad müəllim buna ciddi əməl etməklə onun ruhuna dərin hörmət göstərmişdir.

Nəticə etibarilə mən akademik Ziyad Səmədzadənin kitabını son illərdə ictimai elmlərimizin böyük uğuru sayır və çox yüksək qiymətə layiq olduğunu söyləyirəm. Mübarək olsun belə kitab, belə əsər! O, çox yüksək qiymətə layiqdir.

Səttar SƏFƏROV (Milli Məclisin İqtisadi siyasət komissiyasının sədri, iqtisad elmləri doktoru, professor):

İqtisad elmləri doktoru, professor; Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin I və II çağırış deputatı, Azərbaycanın müasir iqtisadi sisteminin nəzəri və praktiki əsasların yaradılmasında öz fəsilini yazan iqtisadçı-alim:

-Heç bir mübaliğəsiz demək olar ki, yarım əsrdə Azərbaycan iqtisadiyyatının formalaşması və inkişafında Heydər Əliyevin olduqca böyük xidmətləri olmuşdur. Heydər Əliyev ideyalarının özü bir məktəbdir və bu fikrin kitabın əvvəlindən axıra qədər davam etməsini kitabın müəllifi akademik Ziyad Səmədzadənin uğuru hesab edirəm.

Kitabda xüsusilə Heydər Əliyevlə ən yeni Azərbaycan iqtisadiyyatının tarixi adlanan bölməsi, varisliklə bağlı beşinci bölməsi mənim diqqətimi cəlb etdi. Qeyd etmək lazımdır ki, kitab Qurtuluş günü ilə bilavasitə bağlıdır. Qurtuluş günü Azərbaycan tarixinin dönüş nöqtəsidir.

Məhz bu gün ölkəni qeyri-müəyyənlikdən, qeyri-sabitlikdən, tənəzzüldən çıxaran gündür və bir gün eyni zamanda bu kitabın mahiyyətini, məzmununu, əsas konturlarını təşkil edir. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda Xalq Cəbhəsi və Müsavat cütlüyü dövləti iqtisadiyyatdan qovub çıxarmaq məqsədi güdürdülər. Onlar köhnəni dağıtmağa, sındırmağa bacardılar, amma yenisini yaratmadılar. Köhnə idarəçilik sisteminin dağılması onların dırnaqarası xidmətlərindən biri idi və bunun nəticəsində iqtisadiyyatda hərc-mərclik yarandı, əks istiqamətli zəncirvari reaksiya başlandı. Ona görə də qurtuluş zəruri idi ki, Azərbaycan dünya ölkələrinin keçdiyi sivil yolla gedib öz inkişaf modeli ilə inkişaf etsin. Bunu isə yalnız böyük Heydər Əliyev təmin edə bilərdi və etdi.

Mən Ziyad müəllimi bu kitabın işıq üzü görməsi münasibətilə ürəkdən təbrik edir, ona gələcək işlərində uğurlar diləyirəm. Ümidvaram ki, tezliklə kitabın ikinci cildi də işıq üzü görəcəkdir.

Kərim KƏRİMOV (AMEA-nın müxbir üzvü, geologiya-minerologiya elmləri doktoru, professor):

-Ziyad müəllim gərgin zəhməti nəticəsində çox gözəl bir əsər yazıb ərsəyə gətirmişdir. Akademik Ziyad Səmədzadə bu vəzifənin öhdəsindən müvəffəqiyyətlə gəlmişdir.

Bu gün Azərbaycanın geniş formada uğurla inkişaf etdiyini başa düşməyənlər var. Belə bir zamanda böyük əsaslandırmaqlarla, mərhələlərlə bu inkişafı göstərmək çox müsbət haldır və belə bir məsuliyyətli işi yüksək səviyyəli tədqiqatçılar yerinə yetirə bilər. Azərbaycanın taleyi daim neftlə bağlı olmuşdur. Bu faktorun sosial-iqtisadi inkişafda rolu kitabda öz lazımlı yerini tapmışdır. Təbiidir ki, neft faktorunu müstəqillik dövründə daha böyük qüvvəyə malikdir.

Hazırda respublikamız böyük neft ehtiyatına malikdir və onu dünya bazarına çıxarmaq haqqında alim və mütəxəssislər arasında geniş müzakirələr gedir. Azərbaycanın zəngin neft və qaz resurslarından səmərəli istifadə olunması, unudulmaz Heydər Əliyevin hazırladığı neft strategiyasının həyata keçirilməsi ilə ölkəmizin beynəlxalq aləmdə imici artır. Bu strategiya Azərbaycan iqtisadiyyatının hərtərəfli inkişafına böyük kömək göstərir. Bu barədə kitabda konkret faktlar göstərilir.

Heydər Əliyev ölkənin dünya bazarına çıxması üçün çox cəsarətli tədbirlər həyata keçirdi, Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin tikintisini gerçəkləşdirdi. Gələcəkdə respublikamızda hər il 50 mln. ton neft çıxarılacaq və bu boru kəməri ilə nəql ediləcəkdir. Bakı-Tbilisi-Ərzurum vasitəsilə 20 mlrd. kubmetr qaz dünya bazarına ötürüləcəkdir. Amma əfsuslar olsun ki, buna maneçilik törədənlər də az deyildir. Hamımızın sevimlisi, hörmətli prezidentimiz, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev onlara qətiyyətlə cavab verdi. Onun qətiyyətli, inamlı addımları bu əsərdə çox gözəl formada öz əksini tapmışdır.

Kitabda neft faktoru və bütövlükdə Azərbaycan iqtisadiyyatının, qeyri-neft sektorunun inkişafı ətraflı şərh edilir.

Bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm. Biz hamımız bu Vətənin övladlarıyıq. Tariximizi də dərinləndirib bilməliyik, bu günümüzü də, gələcəyimizi də düşünməliyik. Kitabda Azərbaycan iqtisadiyyatının yarım əsrdə keçdiyi yol bu baxımdan çox sanballı təhlil edilir.

Bu fundamental əsərdə Sovet dövründəki inkişafımıza çox obyektiv qiymət verilir. Bu faktı danmaq olmaz ki, Sovet dövründə də xalqımız böyük inkişaf yolu keçmişdir. Bu barədə saatlarla danışmaq olar...

Kitabda bu günkü reallıq, iqtisadiyyatımız dərindən təhlil edilir. Heydər Əliyevin iqtisadiyyatla bağlı gördüyü titanik işlər açıqlanır, dəyərli fikirlər söylənilir.

İpək yolu, sahibkarlıq, qeyri-neft sektorunun, regionların sürətli inkişaf məsələləri, bu sahədə İlham Əliyevin apardığı işlərin mahiyyəti, sosial-iqtisadi nəticələri işıqlandırılır.

Kitabın çox məzmunlu strukturu var. Həqiqətən müəllif dərin tədqiqat aparıb, 100-ə yaxın cədvəl, qrafiklər... Bunlar hamısı iqtisadiyyatın ayrı-ayrı dövrlərdə vəziyyəti, effektivini göstərir. Problemlər də göstərilir.

Əsərin ana xəttini milli maraqları qorumaq, iqtisadiyyatımızı gücləndirmək imkanlarından daha səmərəli istifadə etmək təşkil edir.

Kitabın rus dilində nəşri də çox vacibdir. Qoy kənar da da oxusunlar ki, bu dövlət necə qurulur, inkişaf edir. Axı kənar da, MDB məkanında nə qədər bizim soydaşlarımız var. Heydər Əliyevin 35 illik fəaliyyətinin konkret istiqamətlərini bilsinlər.

Mən bir daha bu kitabın ərsəyə gəlməsini müəllifin uğuru kimi qiymətləndirirəm və hörmətli akademikimizə can sağlığı, yaradıcılıq nailiyyətləri arzulayıram.

Qüdrət KƏRİMOV (“Xəzər” səhmdar cəmiyyətinin sədri):

- Mən bu gün burada, təqdimat mərasimində iştirak edənlərin hamısını bayram münasibətilə təbrik edirəm. Azərbaycana müstəqil inkişaf yolunda böyük uğurlar arzulayıram.

Kitabın təqdimatı ilə bağlı qeyd etmək istəyirəm ki, təqdimatın məhz bu bayram ərəfəsində keçirilməsi, əsərin ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin əbədi xatirəsinə itihaf edilməsi, bütün bunlar hesab edirəm ki, bu gün bizi –

iş adamlarını, iqtisadçıları, alimləri, ziyalıları burada toplamaqla çox böyük iş görmüş olur.

Əsər XX əsrin ikinci yarısında XXI əsrin əvvəllərinə qədər olan dövrü əhatə edir. Burada Azərbaycan iqtisadiyyatının mürəkkəb və keşməkeşli mərhələləri təhlil edilir.

Müəllif iqtisadi yüksəlişi və iqtisadi tənəzzülü, iqtisadi böhranın aradan qaldırılmasının həlli yollarını böyük ustalıqla araşdırmışdır. 2 hissə, 9 bölmədən ibarət olan bu kitabda Sovetlər birliyinin dağılmasına qədər 60-cı illərdən başlayan dövrdə tarixin ayrı-ayrı məqamlarında Azərbaycan iqtisadiyyatının vəziyyəti geniş təhlil edilib.

Müəllif çox böyük ustalıqla müqayisə metodundan istifadə edərək, respublikamızın keçmiş İttifaq respublikaları içərisində krçdiyi yolu sistemli təhlil edib.

Kitabın ikinci hissəsində Azərbaycanda yeni iqtisadi sistemin formalaşması və inkişafı ilə bağlı ən aktual məsələlər araşdırılır. Onlardan yalnız biri barədə qısaca qeyd edərdim.

Azərbaycan bazar iqtisadiyyatına keçidə qədəm qoyduqdan sonra biznes, xüsusi kapital, sahibkarlıq, özəlləşdirmə gündəlik leksikonumuza daxil oldu. Ölkə iqtisadiyyatında baş verən köklü dəyişikliklərdən biri sahibkarlığın inkişafıdır. Sahibkarlıq əhalinin həyat səviyyəsinin inkişafında və bütövlükdə iqtisadiyyatın yüksəlişində həlledici rol oynayır. Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafı üçün normativ-hüquqi baza yaradılmışdır. Belə ki, son illərdə onlarla məcəllə, qanun, fərman, əsasnamə və digər qanunverici və normativ-hüquqi aktlar qəbul edilmişdir. Eyni zamanda kiçik və orta sahibkarlığın inkişafını sürətləndirən iki Dövlət Proqramı qəbul edilmişdir. Müəllif konkret faktlara əsaslanaraq, Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı üçün münbit şərait yaradılması məsələlərinə münasibətini bildirir və qeyd edir ki, bu sahədə də tərəqqinin

əsasını ümummilli liderimiz Heydər Əliyev qoymuşdur. Bu strateji kurs uğurla davam etdirilir.

Son zamanlar Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev sahibkarlığın sürətləndirilməsinə, regionların sosial-iqtisadi inkişafına və bütövlükdə ölkənin dinamik tərəqqisinə dair bir sıra vacib sənədləri imzalamışdır. Sahibkarlıq mədəniyyətinin formalaşması dövlətin mühüm strateji vəzifələrindən biridir. Ölkə başçısı tərəfindən qəbul edilən fərmanlar iqtisadi islahatların keyfiyyətə yeni mərhələsidir. Onun əsas vəzifəsi - sahibkarlığı ölkədə keyfiyyətli məhsul bolluğunun yaradılmasında, rəqabət qabiliyyətli istehsal sferalarının inkişafının və regionlarının kompleks inkişafında və əhəlinin məşğulluğunun təmin edilməsində həlledici amildir.

Mən kitabla bağlı bir faktı diqqətinizə çatdırmaq istərdim.

Ziyad müəllim öz fikri, öz mövqeyi olan tədqiqatçı alimdir. O həmişə vətəndaşlıq mövqeyindən çıxış edib. İndi də kitabı vərəqlədikcə bunun şahidi oluram. Məsələn, 371-ci səhifədə “İqtisadiyyatı belə idarə etməzlər” başlığı altında gedən yazıda, müəllif müstəqilliyimizin ilk illərində ölkənin sosial-iqtisadi vəziyyətini araşdırmış, yenə həmin bölmədə bu vəziyyətdən xilas üçün öz mövqeyini seçmiş və göstərmişdir. 1993-cü ildə prezident seçkiləri ərəfəsində müəllif Azərbaycanın sosial-ictimai həyatında kaosdan çıxmaq üçün Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıtmasının vacib olduğunu göstərmişdir. Bax, budur vətəndaşlıq mövqeyi. Heç şübhəsiz ki, yarım əsrlik bir dövrdə respublikamızın sosial-iqtisadi inkişaf problemlərinin darin təhlilini özündə cəmləşdirən bu kitab hamı tərəfindən müsbət qarşılanacaq. Mən akademik Ziyad Səmədzadəyə bu nəcib işi gördüyünə görə təşəkkür edir və ona yeni uğurlar diləyirəm.

Xanhüseyn KAZIMLI (iqtisad elmləri doktoru, professor):

-Akademik Ziyad Səmədzadənin Azərbaycan iqtisadiyyatının dünəni, bu günü, gələcəyi və qarşıda duran problemlər, perspektivlər, uğurlar dövründə “Böyük yolun mərhələləri” adlı kitabının təqdimat mərasimində geniş fikirləri xirdalamaq fikrində deyiləm. Kitabın həcmi, məzmunu, fundamentallığı göz qabagındadır. Mən yalnız qısa olaraq kitabın bəzi üstünlükləri haqqında fikirlərimi bildirmək istəyirəm.

Birincisi, bu gün təqdimat mərasimi keçirilən kitab Azərbaycan xalqının böyük oğlu, ümummillə liderimiz Heydər Əliyev haqqında yazılmış çoxsaylı kitablardan özünün xüsusiyyətlərinə görə seçilir. Mən bu əsəri möhtəşəm Heydər Əliyev fəaliyyətini işıqlandıran çox dürüst məzmunlu fundamental əsər kimi qiymətləndirirəm.

İkinci bir tərəfdən, müəllif kitabda Azərbaycanın ümumi mənada dəstək, Heydər Əliyev və Heydər Əliyevsiz günlərini, iqtisadi vəziyyətini olduqca düzgün araşdırmış, təhlil etmişdir. O, sübuta yetirmişdir ki, Heydər Əliyev iki dəfə, özü də Azərbaycanın ən ağır günlərində xalqın çağırışı ilə gəlib onu bələlərdən xilas etmişdir.

Digər tərəfdən, “Böyük yolun mərhələləri” adlı bu əsərdə müəllif XX əsrin ikinci yarısında, 60-cı illərdən başlayaraq, mərhələ-mərhələ dərin və sırf iqtisadi məqamları, Heydər Əliyevin dövlət qururculuğunda iqtisadi strategiyasının uğurlarını ayrı-ayrı dövrlərdə izah və təsdiq etmişdir. Bununla yanaşı, kitabda müəllif Heydər Əliyevin layiqli davamçısı İlham Əliyevin respublikamızın sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı müəyyən etdiyi proqramların hə-

yata keçirilməsi imkanlarını konkret faktlarla göstərməklə yanaşı, həm də “Böyük yolun mərhələləri”nin növbəti bir mərhələsi kimi vermişdir.

Kitab rus dilindədir. Bu çox yaxşıdır, çünki rusdilli oxucuların sayı çoxdur, eyni zamanda, ona görə əhəmiyyətli ki, akademik Ziyad Səmədzadənin MDB məkanında yüksək səviyyəli alim-tədqiqatçı kimi tanıyırlar. Deməli, əsər MDB ölkələrində də geniş oxucu kütləsinin diqqətini cəlb edəcəkdir.

ÇİN QLOBAL DÜNYA İQTISADİYYATINDA

Akademik Ziyad Səmədzadə Çin iqtisadi fenomenini Azərbaycanca tədqiq edən alimlərdən ilki olaraq özünün dərin elmi-təhlilli əsərləri, sanballı tədqiqat nəticələri ilə seçilir. Onun tədqiqatları məzmun, həcm və elmi-analitik keyfiyyətcə bu işlə fundamental məşğul olan digər ölkə alimlərinin, habelə çinli mütəxəssislərin özlərinin tədqiqatları ilə belə rəqabətlidir.

Hələ illər öncə öncə Çin Xalq Respublikasına ilk dəfə səfər edən akademik Ziyad Səmədzadə özünün qeyd etdiyi kimi, bu ölkə haqqında təsəvvürləri köklü dəyişmiş, praktiki aldığı təəssüratlar, topladığı geniş statistik materialları onu Çin və dünya iqtisadiyyatı problemləri haqqında daha çox düşünməyə vadar etmişdir. Bundan irəli gələrək o, apardığı tədqiqatları dərinləşdirərək 2001-ci ildə “Dünya iqtisadiyyatı: Çin “iqtisadi möcüzəsi” adlı monoqrafiya nəşr etdirmişdir. Bu kitab oxucularda . elmi ictimaiyyətdə və dünya iqtisadiyyatını öyrənmək istəyənlər arasında çox böyük maraq doğuraraq müəllif qarşısında yeni tədqiqat tələbləri qoymuşdur. Bu tələblər əsasında akademik Ziyad Səmədzadə Çin “iqtisadi möcüzəsini” geniş məzmununda elmi-təhlili araşdırmalarla dolğunlaşdıraraq elmi ictimaiyyətə, çoxsaylı geniş oxucu kütləsinə “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” adlı kitab bəxş etmişdir.

2009-cu il oktyabr ayının 14-də “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” kitabının təqdimat mərasimi keçirilmişdir. Mərasimdə çıxış edən alimlər, elm xadimləri, müxtəlif ölkələrin təmsilçiləri və başqaları kitabın əhəmiyyətini yüksək dəyərləndirmişlər.

Təqdimat mərasimində natıqların səsləndirdiyi fikir və çıxışların qısa məzmununu oxuculara təqdim edirik:

Əli ƏHMƏDOV (Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini):

Hər birinizi salamlayıram. Bizim dəvətimizi qəbul edib tədbirimizə təşrif buyurduğunuz üçün sizə təşəkkürlərimi çatdırmaq istəyirəm. Hesab edirəm ki, sizin bugünkü tədbirdə belə mütəşəkkil şəkildə iştirak etməyiniz, hər şeydən əvvəl, tədbirin səbəbkarı, böyük, sanballı, gözəl bir əsərin müəllifi, hörmətli akademik Ziyad Səmədzadəyə olan hörmətinizdən irəli gəlir. Düşünürəm ki, bu mütəşəkilliyin bir səbəbi də elmə, alimə olan hörmətlə əlaqədardır. Yəqin ki, böyük Çin dövlətinə, Çin xalqına olan münasibət də sizin bu mütəşəkilliyinizdə öz ifadəsini tapır. Eyni zamanda, yəqin ki, dəvətin müəllifləri kimi, bizim, Yeni Azərbaycan Partiyasının da sizin bu mütəşəkilliyinizdə azacıq payımız var. Bir daha sizə təşəkkür edirəm. Məmnunluq hissi ilə bildirmək istəyirəm ki, bu gün bizim buraya toplaşmağımız Azərbaycan elmində, xüsusilə də iqtisadiyyat elmində əhəmiyyətli bir hadisə sayılacaq və sayılmalı olan hörmətli akademik Ziyad Səmədzadənin Çin iqtisadiyyatının hərtərəfli tədqiqinə həsr edilmiş “Çin Qlobal Dünya İqtisadiyyatında” adlı kitabının ictimaiyyətə təqdimatı ilə birbaşa əlaqədardır. Bu kitabın məziyyəti, əhəmiyyəti barədə buradakı çıxışlarda ətraflı şəkildə fikir mübadiləsi aparılacaqdır. Mən hesab edirəm ki, səsləndiriləcək fikirlərin hər birində böyük həqiqətlər öz əksini tapanacaqdır. Eyni zamanda mən də öz fikirlərimi sizinlə bölüşmək istəyirəm. Bu kitab təkcə ona görə xüsusi əhəmiyyət daşıyır ki, böyük iqtisadçımız tərəfindən yazılıb. Bu kitab həm də ona görə xüsusi əhəmiyyət daşıyır ki, dünya iqtisadiyyatında özünə xüsusi yer tutan Çinin iqtisadi modelinin

təhlilinə əsaslanır. Çin dünya tarixində dəfələrlə bəşəriyyəti təəccübləndirən, heyrətləndirən layihələrin əsasında olub. Böyük Çin səddinin inşa etdirilməsi, hesab edirəm ki, bəşəriyyəti heyrətə salan ən ümumbəşəri layihələrdən biridir. Eyni zamanda bu gün Çin özünün iqtisadi xariqələri və möcüzəsi ilə də dünyanı yenə də heyrətə salır. Bu kitabın, o cümlədən bu kitabın həsr olunduğu Çin iqtisadi möcüzəsinin ən başlıca üstünlüyü, böyüklüyü ondan ibarətdir ki, çox qısa bir zamanda Çin kimi böyük bir dövlətin iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf edib dünyanın ən güclü iqtisadiyyatına çevrilə bilib. Xüsusilə XX əsrin son 30 illərində və XXI əsrin əvvəllərində iqtisadi möcüzəni dünyada bir çox dövlətlər nümayiş etdiriblər. Yeganə olaraq, Çinin iqtisadiyyatında baş verən bu sürətli inkişaf bütövlükdə dünyaya iqtisadiyyatının həm bugünkü mənzərəsinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsinə, həm də gələcək perspektivlərinin müəyyənlişməsinə bilavasitə əhəmiyyətli və hərtərəfli təsir edə bilib. Bu artıq böyük bəşəri proses olaraq özünü sübuta yetirib. Bütün bunların hamısının tədqiq edilməsi, Azərbaycan ictimaiyyətinə, elmi ictimaiyyətin oxucularının diqqətinə çatdırılması kimi, çox şərəfli və eyni zamanda məsuliyyətli və böyük zəhmət tələb edən bir vəzifəni akademik Ziyad Səmədzadə uğurla yerinə yetirib. Mən belə hesab edirəm ki, bu kitab Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün də, Azərbaycan iqtisadçıları üçün də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Çünki Azərbaycan iqtisadiyyatı da çox qısa bir zamanda özünəməxsus bir model formalaşdıraraq sürətli inkişaf templərini nümayiş etdirə bilib. Bir neçə il ardıcıl olaraq Azərbaycan dünyada ən yüksək inkişaf tempini nümayiş etdirən ölkə olub və indiki bütün dünya ölkələrinin böhranla üzləşdiyi və böhranın ağır nəticələrindən əziyyət çəkdiyi bir zamanda Azərbaycan iqtisadiyyatı yenə də inkişaf göstəriciləri nümayiş etdirməklə özünün, yaratdığı modelin unikallığını sübuta yetirib.

Bu mənada, hesab edirəm ki, həm təcrübənin öyrənilməsi, həm qarşılıqlı elmi fikir mübadiləsinin aparılması baxımından hörmətli akademik Ziyad Səmədzadənin qələmindən çıxmış fundamental kitabın unikal əhəmiyyəti var və güman edirəm ki, biz bugünkü konfransda və bu konfransdan başlayan sonrakı müzakirələrdə də kitabın xüsusi elmi və iqtisadi əhəmiyyəti barədə fikir mübadiləsi aparaçağıq.

Vasim MƏMMƏDƏLİYEV (akademik):

Mən bu gün çox şadam ki, bizim görkəmli alimimiz, Azərbaycan iqtisad elminin sütunlarından biri olan akademik Ziyad Səmədzadənin bu monumental əsərinin təqdimatında sizinlə birlikdə iştirak edirəm. Əsəri oxumaq çətindir, görün indi yazmaq nə qədər çətindir. 600 səhifədən artıq monumental bir əsər yazıb. Düzdür, biz Ziyad müəllimin ondan da böyük həcmli əsərlərini görmüşük, amma biri var daxili məsələ haqqında yazasan, biri də var Çin kimi mürəkkəb, böyük ölkənin iqtisadiyyatı haqqında əsər yazasan. Mən iqtisadçı deyiləm, o iddiada da deyiləm. Bir oxucu kimi mən bu əsəri oxudum, amma yerə qoya bilmədim. Yəni əsər çox şirin təhkiyə üslubu ilə yazılıb. Ziyad müəllim, ümumiyyətlə, hansı sahədə yazırsa yazsın, təhkiyə üslubu çox gözəldir. Ziyad müəllimin çox musiqili dili var. Azərbaycan dilində çox gözəl axıcı yazan müəlliflərimizdəndir. Çin-Azərbaycan dostluğu çox qədimdən mövcuddur. Hələ Nizaminin “Yeddi gözəlin”də, Xəqanidə, Qətran Təbrizidə Çin gözəlinin vəsfi öz əksini tapıb. Azərbaycanın da İpək yolu üzərində yerləşməsi hələ qədim zamanlardan ticarət əlaqələrində Azərbaycanla Çin arasında mühüm rabitə olduğunu sübut edir. Tariximizi götürsək, Azərbaycanda Çinə həmişə maraq olub, Çin izlənilib, Çin gözəli vəsf edililib. Bir daha qeyd edirəm, bu onu göstərir

ki, bizdə Çinə həmişə maraq olub və bu gün də bu maraq var. Çox sevindirici haldır ki, Ziyad Səmədzadə kimi görkəmli iqtisadçı alimimiz Çin iqtisadiyyatı haqqında “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” adlı möhtəşəm bir kitab yazıb və oxuculara təqdim edib. Səhv etmirəmsə, bu Ziyad müəllimin ikinci kitabıdır. 2001-ci ildə onun “Çin iqtisadi möcüzəsi” adlı bir kitabı da çıxmışdı. Həmin fikirləri daha da inkişaf etdirərək müəllif bu gün bu monumental əsəri bizə təqdim edir. Sizləri bir iqtisadçı kimi, ola bilər, bu kitabda çox şey cəlb edib, lakin bir oxucu kimi məni burada ən çox cəlb edən əsas məsələlərdən biri Den Syaopinin “planlı iqtisadiyyat hələ sosializm deyil, bazar iqtisadiyyatı da kapitalizm deyil” sözləri oldu. Bu doğrudan, bir kəlamdır. Yəni Den Syaopin sübut etdi ki, hətta, xüsusi mülkiyyət şəraitində də planlaşmanı saxlamaq olar. Bu dünya iqtisadiyyatında yeni bir fikirdir, mən deyərdim, yeni bir kəşfdir. Çinin iqtisadi təcrübəsi də, bu kəşfin, bu nəzəriyyənin doğru olduğunu bizə sübut edir.

Çox mühüm amillərdən biri odur ki, siyasi quruluş dəyişməyə də, iqtisadi model dəyişməyə bilər. Dünya sosializm sistemi süquta uğradı, iqtisadiyyat da süquta uğradı. Amma Den Syaopinin uzaqgörənliyi, onun dühası, onun böyüklüyü ondan ibarət idi ki, o siyasi quruluş dəyişmədən iqtisadi modeli dəyişib Çin iqtisadiyyatının dünya miqyasında qısa bir müddətdə, 30 il ərzində əldə etdiyi nailiyyətləri dünyaya nümayiş etdirdi. Bu da öz növbəsində Den Syaopinin nəzəriyyəsinin doğruluğunu sübut etdi. Çin əhali etibarilə dünyanın ən böyük və ən qüdrətli dövlətlərindən biridir. Çin iqtisadiyyatı artıq dünyanı bürüməkdədir. Dünyanın əhali etibarilə ən böyük ölkəsi olan Çin öz iqtisadiyyatının inkişafı nəticəsində artıq bu gün dünyaya sirayət edir. Dünya iqtisadiyyatının həlledici məqamlarından Çin çox səmərəli şəkildə istifadə edir. Bütün bunlar görkəmli akademikimiz Ziyad

Səmədžadənin əsərində öz əksini layiqincə tapıb. Elmi cəhətdən əsaslandırılıb. Əsəri oxuduqda Ziyad müəllimin elmi nəticə çıxarma, elmi ümumiləşdirmə qabiliyyətinə insan heyran qalır və eyni zamanda fəxr edir ki, bizim belə gözəl iqtisadçı alimimiz var. Ziyad müəllim hələ SSRİ dövründə öz iqtisadi proqnozları ilə məşhur olan bir adam idi. Yəni Ziyad müəllimin görkəmli iqtisadçı olmasının göstəricilərindən biri də onun yaxşı proqnoz verməsi ilə əlaqədardır. Ziyad müəllim burada da Çin iqtisadiyyatı ilə bağlı müsbət nöqteyi-nəzərdən də, müəyyən çatışmazlıq nöqteyi-nəzərdən də, Çinin Ümumdünya Ticarət Təşkilatına daxil olmasının müsbət və mənfi cəhətləri haqqında fikirlərini çox gözəl əsaslandırıb. Sonda Azərbaycan iqtisadiyyatına da müəyyən yer ayırır. Müəllif çox doğru göstəriş ki, düzgün rəhbərlik olanda, rəhbərlik iqtisadi kursu biləndə dinamik siyasət yeridə bilər və iqtisadi bəlalardan müəyyən qədər xilas olmaq olar. Heydər Əliyev kursunun layiqli davamçısı İlham Əliyevin yeritdiyi iqtisadi siyasət nəticəsində Azərbaycan dünyanı bürüyən iqtisadi böhrandan demək olar ki, xeyli karlıdır.

Hesab edirəm ki, Ziyad müəllimin bu kitabı Çində də geniş yayılacaq və şübhə etmirəm ki, Çin dilinə tərcümə olunacaq, Çin alimləri, Çin iqtisadçıları bu əsərə öz fikirlərini bildirəcəklər və ola bilsin ki, bu kitabın təqdimat mərasimi Çin dilində Çində də olsun. Çünki Ziyad müəllim, bir Azərbaycan alimi dünyanın ən böyük ölkələrindən birinin, son 30 ildə öz iqtisadi nailiyyətləri ilə dünya iqtisadiyyatında həlledici söz deyən bir ölkənin iqtisadiyyatı haqqında belə fundamental, belə gözəl, belə inandırıcı, qanəedici bir kitab yazıb.

Bir daha müəllifi ürəkdən təbrik edirəm, bizim görkəmli alimimiz, akademik Ziyad Səmədžadəyə bu möhtəşəm, sanballı kitab münasibəti ilə gözəydinliyi verirəm, onun müxtəlif dillərə tərcümə olunacağına

şübhəm olmadığını bildirirəm və müəllifə yeni-yeni uğurlar diləyirəm, Çində görüşənədək. Sağ olun.

Kamal ABDULLA (akademik):

Mən bu möhtəşəm kitabı, həqiqətən də, böyük bir maraqla qəbul etdim. İlk növbədə onu demək istəyirəm ki, bu kitab bizim müəllimlərimiz və tələbələrimiz arasında da ciddi bir marağa, diqqətə səbəb oldu. Bizdə iqtisadiyyat bir ixtisas kimi təmsil olunmasa da, yəqin ki, bizim tələbələrimiz, aspirantlarımız bu kitabdən faydalanacaqlar. Mən bu kitabın bir neçə cəhətə görə, doğrudan da, Azərbaycan elmi üçün sevindirici hal olduğu qənaətindəyəm. Birinci odur ki, bir görkəmli Azərbaycan alimi indiyə kimi çoxumuzun sıxıldığımız dar məkana sıxılmaqdan, nəhayət ki, bezib üzünü başqa bir dövlətin təhlilinə, onun apardığı siyasətin, iqtisadiyyatın təhlilinə həsr edir. Bir Azərbaycan aliminin Çin kimi qüdrətli bir ölkəyə, onun iqtisadiyyatına, onun iqtisadiyyatının bugünkü səbəblərinin, nəticələrinin və gələcək strateji istiqamətlərinin təhlilinə həsr etdiyi kitab, doğrudan da, çox böyük önəm daşıyır. Mənim üçün ikinci cəhət ondan ibarətdir ki, bu kitab Çin ilə məhdudlaşmır. Əgər biz bu gün Çindən danışmaq istəyiriksə onun dünya iqtisadiyyatı sistemindəki yerindən, möcüzəsindən danışmalıyıq. Bu kitab bizi Çin vasitəsilə iqtisadiyyatın təmaülləri və inkişaf yolları ilə tanış edir. Mənim diqqətimi cəlb edən və sevindirici üçüncü cəhət ondan ibarətdir ki, biz Çini adətən Nizaminin “Yeddi gözəl”indən, Çin səddindən, Çin ipəyindən tanıyıyıq. Bu bir növ Çinə kənarından baxış idi. Bu kitab bizi Çinə içəridən tanıtdıran bir mənbə kimi, düşünürəm ki, təkə iqtisadiyyatçılarımız üçün deyil, ziyalılarımız, geniş cəmiyyətimiz üçün maraqlı olacaq. Nəhayət, bu kitabın müəllifi haqqında onu demək olar ki, əsl alim, əsl ziyalı, harada olmağından, dövlət zir-

vələrində olmağından asılı olmayaraq, daim öz elmi ilə məşğul olan zəhmətkeş bir insanı xatırladır ki, onun da bu gün ən gözəl təcəssümü məhz bizim müəllifdə, bizim görkəmli alimimiz Ziyad Səmədzadədir. Bu kitabın əhəmiyyətini mən çox yüksək qiymətləndirirəm. Elə bilirəm ki, əsası və təməli ölməz prezidentimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan Çin-Azərbaycan münasibətlərinin gələcək inkişafına məhz bu kitab və bu kitab kimi gələcəkdə yazılacaq kitablar çox böyük tövhə verirlər və çox faydalı iş görürlər. Ziyad müəllim, mən sizi, Azərbaycan elmini təbrik edirəm. Bir daha demək istəyirəm ki, bu kitabınız təkcə iqtisadçılar üçün deyil, bizim hamımız üçün çox gərəkli, faydalı olacaqdır.

Fuad QASIMZADƏ (akademik):

Kitabı böyük bir məmnuniyyətlə oxumuşam. Onu da deyim ki, bu kitab haqqında danışmaq nə qədər maraqlı və şərəflidirsə, bir o qədər də çətindir. Ona görə çətindir ki, böyük bir monumental, sanballı əsərdən söhbət gedir. İqtisadiyyat elmində, xüsusilə də Azərbaycan elmi üçün böyük bir hadisədir. 15 ilin gərgin əməyinin məhsuludur. Kiçik bir ölkəyə, əhalimiz Çinin əhalisindən 150 dəfə azdır, lakin uğurlarımız bir çox cəhətdən Çinə oxşayır. Ziyad müəllim dünya iqtisadiyyatında elə bir məsələ yoxdur ki, onu geniş təhlil etməsin. Sənayenin inkişafını, kənd təsərrüfatının inkişafı, maliyyə məsələsi, pul-maliyyə, pul-kredit, ticarət məsələsi, adambaşına düşən ümumi daxili məhsulun ildən ilə artması kimi bütün məsələlərə toxunub və hər birini müqayisəli şəkildə verib. Açıq deyim ki, bu kitabda nöqsan yoxdur, bu kitab ideal bir kitabdır. Nə qədər zəhmət çəkib, nə qədər böyük iş görüb. Bunu demək bir fəxrdir. Bundan Çin iqtisadiyyatı da, Çin alimləri də marqlanacaqlar. Hörmətli səfir də buradadır. Mən bunu Çi-

nin adından deyə bilmərəm, amma elə bilirəm ki, Çində də buna lazımı qiymət veriləcək. Hətta bu əsər mükafata layiq bir əsərdir. Burada da Azərbaycanın milli iqtisadi inkişafının modelləşməsindən, Azərbaycanın uğurlarından söhbət gedir. Ən xoşagələn cəhətlərdən biri də zəngin faktiki materialın olmasıdır. SSRİ-nin süqut etməsi böyük, hətta bəziləri üçün gözlənilməz bir hadisə idi. Amma Çin kommunist partiyası, kommunist rejimi hakimiyyətdə qala-qala, xariqələr göstərir. Deməli məsələ heç də siyasətdə deyilmiş, iqtisadi modellərin düzgün olmasında, gerçəklə əlaqələndirilməsində imiş. Den Syaopin deyirdi ki, “planlı təsərrüfat hələ sosializm deyil, bazar münasibətləri də hələ kapitalizm deyil”. Onların hər ikisini uğurla aparmaq lazımdır. Planlı təsərrüfatın özünün də üstünlükləri və nöqsanlı cəhətləri vardır. Bazar münasibətlərinə də tənzimədiçi siyasət yürütmək lazımdır. Burada idarəedici rolu, subyekti elə öz timsalımızda da görürük. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin vaxtında olan böyük uğurları indi də İlham Əliyev davam etdirir. İlham Əliyev çox incə, balanslaşmış beynəlxalq siyasət yürüdür. İndi dünya siyasətində, dünya iqtisadiyyatında, qloballaşan dünyada hadisələrdən baş çıxartmaq və onları düzgün əlaqələndirmək, istiqamətləndirmək böyük yaradıcılıq, böyük bilik tələb edir. Siyasət iqtisadiyyatın təmərküzləşmiş formasıdır. İqtisadiyyat ilə siyasəti bir-birindən ayırmaq olmaz. Mən bu kitabın çap olunması ilə müəllifə dərin təşəkkürümü bildirirəm, təbrik edirəm və hamınıza da bu təqdimat məclisinə gəldiyinizə görə təşəkkür edirəm.

Nikolay PASKEVIÇ (Belarus Respublikasının Azərbaycan Respublikasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri)

Əziz dostlar, bu gün haqqında danışdığımız bu kitab beynəlxalq bir hadisədir və çox simvolikdir ki, o Azərbay-

canda nəşr olunub. Biz Azərbaycanın iqtisadiyyatının dünyaya iqtisadiyyatına hansı templə və necə intensiv inteqrasiyaya etdiyini görürük. Təəssüflər olsun ki, biz hamımız çox çətin bir dövr yaşamışıq. Tarix hələ uzun illərdən sonra bu güclü global dünya miqyaslı kataklizmləri, bu proseslərdə iştirak edən hər bir ölkənin özünü necə apardığını və kimin hansı inkişaf yolunu seçdiyini qiymətləndirəcək. Biz görürük ki, ölkələr özünü müxtəlif aparıb. Yəqin ki, təsadüf deyildir ki, bu kitab Çinin inkişaf modelinin analizinə həsr olunub. Çünki bu gün bizim hamımızın inkişaf modelinin davamlılığı sınaqdan keçərkən, Çin müsbət döyüş nümunəsi kimi çıxış edir. Belarus üçün bu məsələ çox vacib və tanışdır. Açıq deyəcəyəm, bizim prezident Aleksandr Lukaşenko ölkəyə rəhbərlik etdiyi ilk günlərdən Çin təcrübəsini çox diqqətlə öyrənir. O bir neçə dəfə orada olub. Biz bir neçə dəfə Çin təcrübəsinə müxtəlif cür yanaşmışıq, öyrənməyə çalışmışıq. Fəxr olunacaq bir şeyi olanların təcrübəsini öyrənmək probleminin aktuallığı, mənə elə gəlir ki, mübahisəsizdir. Bunda müəllifin, hörmətli Ziyad müəllimin xidməti üzərinə bu analizi aparmaq kimi məsuliyyəti götürməsidir. Ziyad müəllimin “Böyük yolun mərhələləri” kitabı demək olar ki, həmişə mənim masamda olur. Ziyad müəllim hələ 10 il əvvəl elə şeylərdən danışmışdı ki, təkcə Azərbaycanda, Belarusta deyil, bütün keçmiş SSRİ ölkələrində onlara diqqət yetirsəydilər, bu gün heç bir sınağa tab gətirməyən əhəmiyyətsiz məsləhətlərə fikir verməsəydilər, yəqin ki, biz hamımız yaxşı yaşayardıq. Bu gün bu kitabın beynəlxalq əhəmiyyətindən danışarkən qeyd etməliyəm ki, müəllifin tədqiq etdiyi proseslərin analizinə təkcə elmi yanaşma nümunəsi deyil, bu həm də elmi qəhrəmanlıq, elmi cəsarətdir. Çoxları danışılacaq şeylər haqqında susurlar. İqtisadi böhran nə üçün baş verib? Əgər biz bunu başa düşməsək, biz ondan məğlub çıxacağıq. Ziyad müəllim “Böyük yolun mərhələləri” kitabı

nın bölmələrindən birində keçid dövründə dövlətin siyasətinin sosial istiqamətlərinin əhəmiyyətini arqumentlərlə əsaslandırır. Biz görürük ki, bu gün İlham Əliyevin yürütdüyü siyasəti xalq nə qədər dəstəkləyir. Mən deməliyəm ki, mənə indi aydın olur ki, bu kitab üzərində işləməklə Ziyad müəllim bizim alimlərlə yaradıcılıq əməkdaşlığı da həyata keçirir. O bir neçə dəfə Belarusda olub. Belarusun işlərinin nəticələri ilə maraqlanır. İndi aydın olur ki, niyə biz həmişə Ziyad müəllimin xahişi ilə müəyyən materialları veririk. Belarus alimləri ilə belə aktiv əməkdaşlığına görə Belarus Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti Ziyad müəllimi fəxri fərmanla mükafatlandırmışdır. O, hörmətli akademik Arif Mehdiyevin rəhbərlik etdiyi Azərbaycan-Belarus Dostluq və Əməkdaşlıq Cəmiyyətinin üzvüdür. Mən əminəm ki, ölkələrin, xüsusilə də keçmiş Sovet ölkələrinin alimlərinin belə əməkdaşlığı bir-birimizin buraxdığımız səhvləri təkrar etməmək üçün lazımdır. Buna görə də, Ziyad müəllim, mən sizi təbrik edirəm, sizə uğurlar arzulayıram.

Vahid NOVRUZOV (iqtisad elmləri doktoru, professor):

Mən çıxışımı akademik Ziyad Səmədzadənin təqdim olunan kitabında “Çinin hikmətli sözlər” bölməsində deyilmiş bir ifadə ilə açmaq istəyirəm. Burada deyilir ki, əsl ustad insan o şəxsdir ki, o keçmişə əsaslanaraq yeniliyi kəşf etsin. Mən hesab edirəm ki, bu gün təqdim olunan əsər bir daha Ziyad müəllimin iqtisad elminin, bütövlükdə elmimizin ustadlarından biri olduğuna dəlalət edir və ona görə də artıq bugünkü çıxışlarda təqdim olunan kitab barədə, həqiqətən də, layiqli fikirlər söyləndi. Mənim fikrimcə, Ziyad müəllimin təqdim olunan kitabı xüsusi bir janrda yazılmış əsərdir. Yəni bu kitab bütövlükdə iqtisad elmi

üçün yox, Azərbaycan elmi üçün bir yenilik olmaqla bərabər, ensiklopedik bir xarakter daşıyır və təbii ki, çox zəngin əməyin, biliyin bəhrəsidir. Mənim fikrimcə, kitabın belə uğurlu alınması həm əsərin çoxməntəqli strukturundan, predmetinin mahiyyətindən, həm də müəllifin özünün böyüklüyündən irəli gəlir. Mən bu münasibətlə Ziyad müəllimi, bütün Azərbaycan iqtisadçılarını ürəkdən təbrik edirəm və arzu edərdim ki, bu kitabın digər dillərə tərcümə olunub yayılması təmin edilsin. Çünki kitab Çin iqtisadiyyatına həsr edilmiş olsa da, müəllif tərəfindən çox uğurlu olaraq, Çin-Azərbaycan əlaqələri və Çində gedən iqtisadi islahatlarla ölkəmizdə həyata keçirilən uğurlu islahatların çox maraqlı üzləşməsi, müqayisəsi verilmişdir. Biz bu əsəri oxuduqca, eyni zamanda Azərbaycanda ulu öndərimizin ideyalarının uğurla həyata keçirilməsi, möhtərəm Prezidentimiz tərəfindən Azərbaycanda islahatların həm tədricən aparılması, sosialyönümlü olması, investisiya siyasətinin geniş vüsət alması və digər aspektlər bir daha göstərir ki, Ziyad müəllimin bu əsərində qoyulan fikirlər, dərin təhlillər, eyni zamanda ölkəmizdə öz təsbitini tapması barədə elmi səviyyədə araşdırmalar, mülahizələr verilmişdir. Ziyad müəllimin kitabında qoyulan çox maraqlı bir məsələ də, dövlətin iqtisadiyyata hansı dərəcədə müdaxilə etməsinin Çin timsalında araşdırılması və onun inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadiyyatının idarə olunmasında tətbiqi məsələləridir. Mən bir daha demək istərdim ki, Ziyad müəllimin bu əsəri təkcə Çin iqtisadiyyatının inkişafını, onun real iqtisadiyyatının mərhələlərini göstərmək deyil, eyni zamanda öz dərin elmi mülahizələri ilə bu fikirlər müşahidə olunub və bütövlükdə digər ölkələrdə bu ideyaların tətbiqinin konkret yolları göstərilib. Mən bu möhtəşəm əsəri münasibətlə bir daha Ziyad müəllimi təbrik edirəm və çıxışımı müəllifin, hörmətli akademikın kitaba yazdığı giriş sözlərindən bir cümlə ilə yekunlaşdırmaq istəyirəm. “İn-

san o vaxt xoşbəxt olur ki, onun ürəyində sevinc və inam olsun”. Hesab edirəm, Ziyad müəllimin xoşbəxtliyi ondadır ki, onun qəlbində həmişə inam güclü olmuşdur, bu inam da ona həmişə sevinc gətirmişdir. Mən bu münasibətlə Ziyad müəllimə öz dərin təşəkkürümü bildirməklə bir kəlimə də əlavə edim ki, giriş sözlərində Ziyad müəllim Azərbaycan iqtisadçılarının böyük bir qrupuna, o cümlədən də mənə təşəkkür edir. Mən hesab edirəm ki, Ziyad müəllim bizə yox, Azərbaycan iqtisadçıları sizə təşəkkür etməlidir ki, belə bir möhtəşəm əsər ərsəyə gətirmisiniz.

Məmməd həsən MEYBULLAYEV (iqtisad elmləri doktoru, professor):

Əlbəttə, bu gün mənim üçün ən xoş günlərdən, anlardan biridir. Qeyd etdiyiniz kimi, tələbə öz müəllimi haqqında, onun yazmış olduğu dəyərli əsər barəsində müəyyən fikirlərini bildirir. Peyğəmbərimiz buyururdu ki, elm Çində olsa da, Çinə gedin. Bu gün, həqiqətən də, bu əsəri təqdirəlayiq hal kimi qiymətləndirməliyik. Təkcə ona görə ki, bu əsərin yazılması, ümumiyyətlə, qloballaşan dünya proseslərinə təsir göstərməsi, qeyri-bərabər inkişafın əsasları, ayrı-ayrı iqtisadi sistemlərin əldə etmiş olduğu uğurlardan bəhs edilir. Bundan əlavə, bu ölkənin timsalında ən maraqlı cəhət ondan ibarətdir ki, burada inkişaf etmiş, inkişaf etməkdə olan, zəif inkişaf etmiş və keçid iqtisadiyyatı olan ölkələrin ümumi kontekstində onların müqayisəli təhlilinin aparılması yolu ilə dəyərli konseptual fikirlər irəli sürmüşdür.

Den Syaopindən misal çəkərək müəllif göstərir ki, planlı iqtisadiyyat hələ sosializm deyil, bazar iqtisadiyyatı da kapitalizm deyil. Bu sözün özündə çox böyük bir məna var. Mənası ondan ibarətdir ki, Den Syaopin hər iki siste-

mi sintez edərək sosialist bazar sisteminin mahiyyətini əsaslandırır, bu iqtisadi sistemin fərqli xüsusiyyətlərini ön plana çəkir. Eyni zamanda Yaponiya, Almaniya, Malayziyanın, Türkiyənin, eyni zamanda MDB ölkələrindən Rusiyanın, Belarusun, xüsusən də Azərbaycanın timsalında bu modellərin fərqli cəhətlərini göstərir.

Müəllif bir daha sübut etmiş oldu ki, müasir dünyada bütün cəmiyyətlərin siyasi-iqtisadi, hüquqi-mənəvi, əxlaqi dəyərlərinin dəyişilməsində, mənəvi sərvətinin yüksəldilməsində iqtisad elmi sözün əsl mənasında yol açan, işıq verən bir elmdir. İqtisad elminin inkişafı bu gün həm dünya iqtisadiyyatının inkişafını, həm də qeyri-bərabərliyin aradan qaldırılması istiqamətini müəyyən edir. Bununla əlaqədar olaraq, müəllif əsər boyu ayrı-ayrı ölkələrdən misal gətirmişdir.

Müəllif birinci növbədə əhalinin mədəni texniki səviyyəsinin inkişaf etdirilməsi, onun sosial təminatının təmin olunması və mənəvi dəyərlərin qorunması əsasında Den Syaopin üç mərhələli planını göstərmiş oldu.

Mən müəllimimə təşəkkür etmək istəyirəm ki, bizim iqtisadçı alimlər üçün belə gözəl, sanballı əsər yazıb.

Hesab edirəm ki, bu əsərdən ruhlanıb gələcəkdə biz iqtisadçılar da müəyyən əsərlərin, tədqiqatların aparılmasında iştirak edəcəyik.

Mehriban Alışanova (Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru):

Akademik Ziyad Səmədzadəni iqtisad elmimiz üçün mühüm hadisə olan böyük əsərinin işıq üzü görməsi münasibəti ilə səmimi qəlbədən təbrik edirəm, uzun ömür, can sağlığı və böyük yaradıcılıq uğurları arzu edirəm. Mürəkəb hadisələrlə zəngin olan tarixi inkişafın elmi təhlilini

verərkən obyektiv olaraq, dövlətin özünü qoruyub saxlamaq məharəti, onun strategiyasına münasibət bildirilir. Bu gün əvvəlki dövrlərə nisbətən qat-qat mürəkkəbləşən, qloballaşan dünyada dövlətin fəaliyyətinə, onun inkişaf dinamikasına baxışlar actual əhəmiyyət kəsb edir. Yeni iqtisadi təfəkkürün yorulmaz təbliğatçısı olan akademik Ziyad Səmədzadə çoxcəhətli elmi fəaliyyətində nəinki Azərbaycanın və onun rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafının mühüm problemlərinin tədqiqi ilə məşğul olmuş, dünya iqtisadiyyatı problemlərinin araşdırılmasına, dünya ölkələrinin təcrübələrinin dərinədən öyrənilməsinə və onların mütərəqqi cəhətlərinin Azərbaycanda tətbiq edilməsinə böyük yer ayırmışdır. Dünyada həlledici çəkisi və mövqeyi olan Çin Xalq Respublikasının 60 illik yubileyinə və xalqlarımızın dostluğuna həsr olunmuş “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” kitabında müasir beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin aktual problemləri dərinədən araşdırılır. Müəllif çoxlu konkret arxiv materiallarına müraciət edərək, sistemli və miqyaslı təhlil apararaq, maraqlı faktları oxucuya çatdırmağa çalışır. O dünya iqtisadiyyatında cərəyan edən proseslərin müxtəlif yönümlü inkişafı zəminində Çində həyata keçirilən iqtisadi islahatlar, onların konseptual əsaslarını və mahiyyətini yenidən araşdıraraq, yeni elmi əsərini yazmışdır. Akademik Ziyad Səmədzadənin kitabında Çin haqqında və ümumilikdə qloballaşan dünyamızın bizi hara aparması barədə kifayət qədər materiallarla tanış olmaq mümkündür. Çinə olan maraq bir də ona görədir ki, bu ölkə planlı təsərrüfatı məhv etmədən bazar iqtisadiyyatının müəyyən prinsiplərini tətbiq etməklə iqtisadi sıçrayışın əldə edilməsinin mümkünlüyünü sübut etdi. Çin planlı təsərrüfatla bazar iqtisadiyyatının vəhdəti nəticəsində iqtisadi inkişafa nail oldu. Çin eyforiyaya qapılmayaraq “bazar hər şeyi həll edir” şüarından imtina etdi və dövlətin nəzarət funksiyasının vacibliyini vurğuladı. Bu, xüsusən indiki maliyyə

böhranı şəraitində daha da aktuallaşır. Zəngin struktura malik olan 15 fəsillik kitabın “Çin iqtisadi möcüzəsində dövlətin rolu” adlı yeddinci fəslə xüsusi diqqət cəlb edir. İqtisad elmi və real həyat arasında əlaqənin gücləndirilməsinə çox böyük ehtiyac vardır və bu məsələdə Çin təcrübəsindən, Çin müdrikliyindən istifadə, şübhəsiz ki, fayda verir. Müəllif müstəqilliyimizin ilk illərində radikal islahatçılar tərəfindən dövlətin iqtisadiyyatdan qorunması istiqamətində yürütdüyü siyasətin səhv olduğunu bildirir və tamamilə düzgün olaraq, bu sahədə Çin təcrübəsinə müraciət edir. Tutarlı dəlillərlə Çinin iqtisadi siyasətinin formalaşmasında dövlətin iştirakını əsaslandırır. Müəllif tədqiqat əsərində şəffaflığın və maliyyə nəzarətinin gücləndirilməsi istiqamətində Çin hökumətinin həyata keçirdiyi siyasəti açıqlayır və qeyd edir ki, beynəlxalq ekspertlər Çini korrupsiyanın az yayıldığı ölkələr siyahısına aid edirlər. Hazırda maliyyə şəffaflığının təmin edilməsində və korrupsiyaya qarşı mübarizədə daxili auditin rolu mühüm qiymətləndirilir. Bu gün ölkəmizdə şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizədə nəzarətin gücləndirilməsini təmin edən daha bir vasitə Hesablama Palatasının fəaliyyətinə toxunan akademik qurumun ali nəzarət orqanı kimi büdcə vəsaitlərinin formalaşması və xərclənməsi işinin qurulmasında mühüm rol oynadığını qeyd etmişdir. Burada demokratik şəraitin qiymətləndirilməsi, miqrasiyanın səbəbləri, tənzimlənmə mexanizmləri, məşğulluq siyasətinin yüksəlməsi, kiçik və orta sahibkarlıq, sosial təminat məsələləri təhlil olunur. Müəllif tamamilə haqlı olaraq, yuxarıda sadalanan problemlərin bir qisminin turizmin inkişafı nəticəsində həll olduğunu vurğulayır. Bildiyiniz kimi, sadalanan problemlər Azərbaycan hökumətinin daim diqqət mərkəzindədir. Bu gün ölkəmizdə aparılan uğurlu sosial iqtisadi islahatlara toxunan akademik bir faktla böyük qürur hissi ilə vurğulamışıdır ki, XXI əsrə bazar münasibətlə

ri əsasında inkişaf edən ölkə kimi daxil olan Azərbaycan iqtisadi islahatların birinci mərhələsini başa çatdırmış, müsbət meyillərin güclənməsi üçün yeni imkanlar axtarışına başlamış, həlli vacib olan problemlər müəyyənləşdirilmişdir. Akademik Ziyad Səmədzadənin bu fundamental əsəri dünya iqtisadiyyatı ilə bağlı elmi araşdırma aparən iqtisadçı alimlərlə tədqiqatçılar üçün böyük tövhə olacaqdır. Mən Yeni Azərbaycan Partiyası və Azərbaycan-Çin parlamentlərarası dostluq qrupuna bu mərasimi təşkil etdiklərinə görə öz minnətdarlığımı bildirirəm və hesab edirəm ki, belə tədbirlərin keçirilməsi, Ziyad müəllim kimi dəyərli ziyalılarımızın əsərlərinin geniş oxucu kütləsinə çatdırılmasına xidmət edəcəkdir. Ümid edirəm ki, Ziyad müəllim, bu son tədqiqat əsəri axırıncı deyil, axarınıc olacaq. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Dünya iqtisadiyyatında Çin fenomeni: Azərbaycanlı iqtisadçı alimin qlobal baxışları

Akademik Ziyad Səmədzadə Çin iqtisadi fenomenini Azərbaycanda tədqiq edən alimlərdən ilki olaraq özünün dərin elmi-təhlilli əsərləri, sanballı tədqiqat nəticələri ilə bu istiqamətdə mövcud fəaliyyətlərin ön sırasında dayanır. Onun tədqiqatları məzmun, həcm və elmi-analitik keyfiyyətə bu işlə fundamental məşğul olan digər ölkə alimlərinin, habelə çinli mütəxəssislərin özlərinin tədqiqatları ilə belə rəqabətlidir. Hələ 16 il öncə Çin Xalq Respublikasına ilk dəfə səfər edən akademik Ziyad Səmədzadə özünün qeyd etdiyi kimi, bu ölkə haqqında təsəvvürləri köklü dəyişmiş, praktiki aldığı təəssüratlar, topladığı geniş statistik materiallar onu Çin və dünya iqtisadiyyatı problemləri haqda daha çox düşünməyə vadar etmişdir. Bundan irəli gələrək o, apardığı tədqiqatları dərinləşdirərək 2001-ci ildə “Dünya iqtisadiyyatı: Çin “iqtisadi möcüzəsi” adlı monoqrafiya nəşr etdirmişdir. Bir hadisəyə çevrilərək bu kitab

oxucularda, elmi ictimaiyyətdə və dünya iqtisadiyyatını öyrənmək istəyənlər arasında çox böyük maraq doğuraraq müəllif qarşısında yeni tədqiqat tələbləri qoymuşdur. Bu tələblər həm də üstün olaraq keçid dövrünü adlayaraq dünyəvi bir dövlətə çevrilmiş Azərbaycanın iqtisadiyyatının daha modern əsaslarda davamlı inkişafını təmin etmə və möhkəmləndirmədə beynəlxalq təcrübədən hərtərəfli faydalanmaq zərurətlərindən irəli gəlmişdir. İndi Azərbaycanın da milli lider Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulmuş, Prezident İlham Əliyevin çevik pragmatizmlə reallaşdırdığı özünəməxsus iqtisadi inkişaf modeli vardır. Artıq XXI əsrin 10 ilə yaxın bir dövründə ölkə iqtisadiyyatının inkişaf dinamikası onu deməyə əsas verir ki, müstəqil dövlətimiz məqsəd və vəzifələri dəqiq müəyyənləşdirilmiş, keyfiyyətli yaşayış səviyyəsini təmin etməyə imkan verəcək Azərbaycan modeli əsasında inkişaf edir. Bu uğur modeli Prezident İlham Əliyevin nitqindən götürülərək kitabda əks olunduğu kimi daha dərin mahiyyət daşıyır: “Biz neft gəlirlərindən səmərəli istifadə etməklə iqtisadiyyatımızı böyük dərəcədə şaxələndirə bilmişik və Azərbaycanda iqtisadi artım sürəti bunun bariz nümunəsidir. Ona görə biz beynəlxalq iqtisadi əməkdaşlıq məsələlərinə həmişə öz mövqeyimizdən yanaşmışıq”. Bütün bunlara istinadən müəllif araşdırmalarını dərinləşdirərək yeni statistik və təcrübə materiallarının toplanması üçün Çinə təkrar səfərlər etmiş, mütəxəssislər, iş adamları və alim həmkarları ilə fikir mübadiləsi aparmış, tədqiqatlarının məlumat bazasını konkret faktlarla zənginləşdirərək, ümumiləşdirmələr əsasında daha dərin elmi nəticələrə nail olmuşdur. Burada bir elm fədaisi kimi axtarışlar, tədqiqatlar zəminində Çin səfərlərinin “Elm Çində olsa belə onun ardınca gedin” Peyğəmbər kəlamı ilə bariz harmoniya təşkil etdiyi göz önünə gəlir. Bütün bunlar əsasında akademik Ziyad Səmədzadə Çin “iqtisadi möcüzəsi”ni geniş məzmununda elmi-təhlili araş-

dırmalarla dolğunlaşdıraraq elmi ictimaiyyətə, çoxsaylı geniş oxucu kütləsinə “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” adlı yeni kitab bəxş etmişdir. Çinin iqtisadi inkişaf modelinin mahiyyəti, perspektivləri və onun tətbiq effektivliyinin elmi təhlilinin qarşıya tədqiqat məqsədi qoyulduğu kitabda, müəllif klassik və neoklassik elmi yanaşmada, iqtisadi davranışın səviyyəsi, tənzimlənməsi və dinamik inkişaf meyillərini səciyyələndirən silsilə sualları cavablandırır. Burada həmçinin, xüsusi diqqət vurğulandığı kimi, iqtisadi inkişafın qlobal meyillərindən və Çin iqtisadi modelindən istifadədə Azərbaycan üçün örnəklər seçiminə yönəldilmişdir. Ayrı-ayrı aparıcı dünyaölkələrinin rəqabət strategiyası, onların qloballaşmaya təsiri, iqtisadi tsikllər, böhranlar və digər bu kimi məsələlər müəllif konsepsiyasında tədqiqat ümumiləşdirmələri ilə 608 səhifəni əhatə etməklə 15 fəsil, çoxsaylı paraqraf və bölmələrdə əksini tapmışdır. Kitabda Çin iqtisadi fenomenini dəyərləndirməzdən öncə müəllif Lüdviq Erhardın Almaniyanın sosial-iqtisadi dirçəliş konsepsiyası, yapon “iqtisadi möcüzəsi”, Cənubi Koreyanın iqtisadi sıçrayışının əsasları, iqtisadi inkişafın Malayziya modeli və türk dünyası ölkələrinin inkişaf strategiyası kimi tədqiqat işləmələrinə yer ayırmışdır. Burada həmçinin iqtisadiyyata sistemli yanaşmanın “Leontyev modeli”, qloballaşan dünyada neft siyasəti, OPEK və milli mənafeələr probleminin təhlilini reallaşdıraraq göstərmişdir ki, əsasən XX əsrin ikinci yarısından başlayaraq, bir çox ölkələrin aparıcı elmi mərkəzləri, beynəlxalq təşkilatlar dünyanın gələcək taleyi ilə əlaqədar proqnozlar hazırlayaraq böyük fəlakətli fəvqəladə hadisələrin baş verəcəyinə diqqəti cəlb etmişlər. Məşhur “Roma klubu”nun da ötən əsrin 70-ci illərində çıxış etdiyi “İnkişafın həddi” konsepsiyasında dünyanın iqtisadi durumu, ərzaq təhlükəsizliyi və digər iqtisadi katalizmlərin baş verəcəyini göstərmişdir. Lakin bu proqnozlar özünü doğrultmamış, əksinə,

dünya iqtisadiyyatı ara-sıra böhran yaşantılarına baxmaya-raq irəliləmişdir. Böyük uğurlar Avroatlantik məkanda, Cənub-Şərqi Asiyada və digər bir sıra ölkələrdə daha geniş imkanlı və miqyaslı olmuşdur. Müəllif bu iqtisadi gerçəklikləri müvafiq ölkə qrupları təsnifatında statistik materialların müqayisəli təhlil metodikası işlənmələri əsasında bir daha ümumiləşdirərək öz oxucularına təqdim etmişdir. “Bir dövlət-iki quruluş” konsepsiyası və Çin “iqtisadi möcüzəsi”sinin effektləri ilə bağlı təhlili mülahizələrin geniş yer aldığı kitabda müəllif dahi praqmatik islahatçı Den Syaopinin “Planlı iqtisadiyyat hələ sosializm demək deyildir, bazar iqtisadiyyatı heç də kapitalizm demək deyildir” fikrinə diqqəti yönəldir. Burada xatırlanır ki, Den Syaopin islahatların strategiya və taktikasını irəli sürəndə ölkədə iqtisadi tənəzzül və dərin siyasi ziddiyyətlər hökm sürürdü. Amma o, dünyasını dəyişəndə Çin qüdrətli bir dövlətə çevrilmişdi. Den Syaopindən sonra da bu islahatlar daha ritmik və davamlı olmuşdur. Çünki Çin “iqtisadi möcüzə”sinin patriarxı islahatlar strategiyasının yalnız iqtisadi və siyasi təməl meyarlarını hazırlamamış, onun konseptual qayəsinə bolluca “Çin ruhu” qatmışdı. Buradan bir nəticə də hasil olunur. Uğur strategiyasında bütün komponentlərlə yanaşı, milli genetik kodun, nukleotidlərin də rolu və əhəmiyyəti danılmazdır. Ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təminatı, regionların tarazlı inkişaf problemləri ilə bağlı müəllif məhsuldar qüvvələrin yerləşdirilməsinin başlıca prinsipləri, urbanizasiya və ekoloji təhlükəsizlik məsələlərinə də diqqət ayırır. Göstərilir ki, Çinin iqtisadi təhlükəsizliyinin təminatında ölkənin büdcə siyasəti, pul-kredit, bank-maliyyə sisteminin çevikliyi, koordinasiyalılığı və başlıca olaraq praqmatik şəkildə aparılan iqtisadi və institutional islahatlar strategiyası dayanır. Bu sırada həmçinin texnoparkların, texnopolislərin geniş təsisatlandırılmasının əhəmiyyətliyi vurğulanır. Bunları əsas götürərək qeyd

olunur ki, “Biz bu məsələdə də dünya təcrübəsindən, o cümlədən Çinin uğurlarından istifadə edə bilərik. Bunun üçün təbiət-iqtisadi inkişaf məsələlərinə yeni baxışların formalaşdırılması istiqamətində böyük işlər görülməlidir”. Digər tərəfdən müəllifin Çinin Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzvlüyü ilə bağlı əldə etdiyi təcrübədən faydalanmaqla Azərbaycanın bu quruma inteqrasiyası məsələsində tələskənliyə yol verilməməsini tövsiyə edir. Biz bu istiqamətdə səmərəli çalışmalı və ölkə üçün daha çox əlverişli şərtlər əldə etməliyik. Çində aparılan iqtisadi islahatların səmərəli təcrübəsi dünya iqtisadi inkişafında yeni hadisədir. Ən nüfuzlu ekspertlər, dünya şöhrətli iqtisadçılar bu fikirlə razılaşırlar ki, nə Dünya Bankı və nə də Beynəlxalq Valyuta Fondu burada aparılan islahatlarda müəllif və məsləhətçi olmamışdır. Bu strategiyada Çin xalqının mentaliteti, ona xas olan dinclik, zəhmətsevərlik, mütəşəkkillik və Qərbin qabaqcıl ölkələrində toplanmış təcrübədən bəçimli və düzgün istifadə əsas rol oynamışdır. Müəllifin özünün sözləri ilə desək: “Bu ölkədə köhnənin inqilabi tərzdə sındırılması yolu ilə deyil, yaranmış potensiala, müqəddəs amallar naminə ictimai həmrəyliyə nail olmuş insanların əmək fəallığının artımına qayğılı münasibət yolu ilə getmişlər”. Bu kitab həm də Çin “iqtisadi möcüzəsi”ni elmi müstəvidə xarakterizə edən tədqiqat çoxaspektliliyi, təhlil metodikası, leksik formatı, informasiya təminatlılığı, illüstrasiyalılığı, annotasiya çoxdilliliyi, geniş oxucu auditoriyasının tələb ödənişlərinə hesablanmış statusluluğu, eləcə də nəfis poliqrafik keyfiyyəti ilə tamamilə fərqlimodern tədqiqat əsəri olaraq sanballı elmi sənət nümunəsi kimi də qiymətləndirilir. O, həm də ensiklopedik struktur və məzmununa malikdir. Bu təmayül ondan irəli gəlir ki, müəllif burada Azərbaycan, qlobal və Çin triadasında geniş bir informasiya məkanı formalaşdırmışdır. Qrafik kompozisiyada isə onu Azərbaycandan başlanğıc alaraq

qlobal dünya iqtisadiyyatı orbitindən keçən, böyük Çin səddini aşan yol-bilim xəritəsi də adlandırmaq olar. Kitabda cəlbədicə məqamlardan biri də burada yaradıcı məqsədlərindən irəli gələrək müəllif təxəyyülü ilə uzlaşan seçmə Çin zərb-məsəllərinin təqdimatı ilə bağlıdır. Sanki müəllif bununla bir daha demək istəyir ki, bir-bir inci kimi axtarıb tapdığım bu kəlamlar əsərin süjet xəttini təşkil edən Çin iqtisadi fenomeninin ilk indikatorlarıdır.

Baxın: “Əmələ çevrilməyən bilik əzabdır”, “Əsl ustad o adamdır ki, köhnəyə söykənib yenini kəşf edir”, “Əzaba dözməyin özü də bir nəcabətdir”, “Öyrənə-öyrənə ustad olarsan”, “Elm həm bildiyinizi, həm də bilmədiyinizi bildirmək üçündür”. Bu sınılanmış və hamı üçün ümumi səciyyə daşıyan Çin hikmətlərini bir neçə bənd də davam etdirmək olar. Biz isə böyük alim, akademik Ziyad Səmədzadəyə elmi axtarış və yaradıcılıq uğurları, işıqlı səbahlar, həyat sevincləri arzulayır və qeyd olunan son Çin məsəlindən çıxış edərək bildiklərini bizlərlə bir daha bölüşdüyü üçün ona dərin təşəkkürlərimizi bildiririk.

Akif ƏLİZADƏ,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti,
akademik

Elşən HACIZADƏ,
iqtisad elmləri doktoru,
professor

**(«Xalq» qəzeti; 2 dekabr 2009-cu il;
Dirçəliş jurnalı; № 267, S 4.)**

Müasir dünya iqtisadiyyatında qlobal dəyişikliklər şəraitini əks etdirən qiymətli tədqiqat əsəri

Akademik Z.Səmədzadənin bu günlərdə çapdan çıxmış “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” monoqrafiyası olduqca maraqlı, irihəcmli və sözün həqiqi mənasında, “iqtisadi-detektiv” prosesini özündə əks etdirən əsərdir. Monoqrafiyanı oxuyarkən bir daha qətiyyətlə təsdiqləmək olar ki, ölkələrin siyasi-iqtisadi, sosial-mənəvi, hüquqi-mədəni inkişaf səviyyəsini dəyişə bilən bir elmi sistem varsa, o da iqtisad elmidir. İctimai-sosial elmlər sisteminə nisbətən cavan elm olmasına baxmayaraq, həqiqi mənada, iqtisad elmi özünün nəzəri-metodoloji prinsipləri, iqtisadi həyatı öyrənən metod və modelləri, aparılan islahatlaşma prosesi və inkişafba bağlı düzgün, düşünülmüş iqtisadi-siyasi strategiya ilə cəmiyyətin və onun hər bir üzvünün həyat tərzini köklü şəkildə dəyişə bilər. Bunu qeyd olunan monoqrafiya ilə tanışlıq bir daha təsdiq edir.

Monoqrafiya 60 paragrafı özündə birləşdirən 15 fəsildən ibarət olub, 605 səhifə həcmində şərh olunmaqla, Çin iqtisadiyyatının keçmişi, hazırkı vəziyyəti, perspektiv inkişaf yolu haqqında olduqca əsaslandırılmış, məntiqi fikirlər və sistemli yanaşmalarla tədqiq olunmuşdur. Nəticə etibarlı ilə belə yanaşma əsasında müəllif Çinin qlobal dünyaya iqtisadiyyatında tutduğu mövqeyini şərh etmişdir. Hamıya məlumdur ki, Çin elə bir ölkədir ki, o qədim dünyanın dörd nəhəng sivilizasiyasından biridir. Çin “dörd böyük kəşfin”: kağızın, kitab çapı, kompas və barıtın vətəni sayılır. Təsadüfi deyildir ki, elmin və biliyin mənimsənilməsinə əsaslanan islam dininin Ulu Tanrı tərəfindən Həzrəti Məhəmmədə (s.ə.s.) vəhy ediləndən sonra bütünpərəstli-

yə qarşı daima əzəmətli mübarizənin aparılmasına baxmayaraq, o, bütpərəstliyin böyük beşiklərindən hesab olunan Çinin elmi nailiyyətlərini əsas götürməklə göstərmişdir ki, “Elm Çində olsa da onun arxasınca ora gedin”. Bu kəlamda çox böyük hikmət və məna var. Ziyad müəllim də sanki bu kəlamdan bəhrələnərək 1993-cü ildə Çinə səfər etməklə, bəşər sivilizasiyasının qədimdiyarında müasir dünyanın qloballaşma prosesində iqtisad elminin kəsb etdiyi xarakterik xüsusiyyətlərini açmağa cəhd etmiş və uğurlu ümumiləşmələr və konkret mülahizələr əsasında buna nail ola bilmişdir.

Çinin iqtisadi inkişaf parametrlərinin tədqiqini müəllif bu qədim diyarın tarixi, mədəniyyəti, məişəti, əxlaqı, həyat tərzini “Çin ruhu” prizmasında tədqiq etməklə, buradakı insanların davranışında rəşional dərkətmə prosesi kimi şüurla qəlbın bağıllıqlını göstərir. “Qəlbın harayı”nı və “qan yaddaşı”nı törədən şüur və qəlbın vəhdəti, şəxsiyyətin bütövlüyünə məqsədlərə nail olmanın əsas vasitəsi kimi baxılır.

Müəllif mənəvi dəyərlərin iqtisadiyyatda əhəmiyyətli nailiyyətlərin əldə olunmasındakı rolunu çox incə məqamlarla göstərmişdir. Çinlilərdə mövcud olan zəhmətsevərliyi, kollektivçiliyi, qənaətçiliyi qeyd etməklə bu keyfiyyətləri fərdin ümumi işə olan payı kimi qiymətləndirir. Çin mədəni irsinin öyrənilməsi və şərhı bu baxımdan təqdirəlayiqdir.

Tədqiqat dünya ölkələrinin iqtisadi inkişaf səviyyəsinin dəyişilməsi meyillərinin göstərilməsi ilə başlayır. Müəllif son yüz il ərzində dünya ölkələrinin inkişaf səviyyəsini ÜDM-in artımı, əmək məhsuldarlığı, ixrac imkanları və s. göstəricidən istifadə etməklə, həm də bu istiqamətdə mövcud olan DB, BVF-nin və bir sıra iqtisadçıların hesablamalarından istifadə etməklə müəyyənləşdirmişdir (səh. 39). Müqayisələr göstərdi ki, güclü mineral təbii-

əmək resurslarına malik inkişaf etməkdə olan ölkələr iqtisadi inkişaf səviyyəsinə görə çox geri qalırlar. Qloballaşmanı müasir dünyanın inkişafının mühüm amili hesab edən müəllif qeyd edir ki, o, bir tərəfdən dünyada yeni iqtisadi “oyun qaydaları” yaratmaqla bir sıra ölkələrdə milli iqtisadiyyatlar üçün ciddi problemlər yaradır. Bu problemlərin ən başlıcasını müəllif yoxsulluğun aradan qaldırılması imkanlarının məhdudlaşdırılması ilə əlaqələndirir. Bu baxımdan qeyd olunur ki, qloballaşma şəraitində yoxsulluq problemi heç də yumşalmamış, əksinə, yoxsul və zəngin ölkələr arasında təbəqələnmə səviyyəsi daha da kəskinləşmişdir. İnkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi inkişaf səviyyəsini müqayisə etməklə müəllif həm qeyri-bərabər inkişafın səbəblərini, həm də onların həlli yollarını göstərir. Bu kontekstdə qloballaşan dünyada neft siyasəti OPEK və milli mənafeələr probleminə toxunmaqla dünya iqtisadiyyatının inkişaf meyillərinin bu amildən asılılığı variantı və onun müstəqil Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün daşdığı xarakterik xüsusiyyətlərin mahiyyəti qeyd olunmuşdur. İqtisadi inkişaf modelləri barədə müəllif öz fikirlərini bir neçə ölkənin təmsalında şərh etmişdir.

Dünya ölkələrinin iqtisadi inkişafında nəzəri baxışlara əsaslanmanın vacibliyinə toxunan müəllif bu istiqamətdə V.Leontyevin 40-cı illərdə ABŞ üçün nəzərdə tutmuş olduğu “məsrəf-buraxılış” cədvəlinin tətbiqinin əhəmiyyətini və onun 50-ci illərdən etibarən dünyanın 100-dək ölkəsində dövlət proqramlarının hazırlanmasında və proqnozlaşdırılmasında istifadə olunmasının xüsusiyyətlərini göstərmişdir. Maraqlı cəhət ondan ibarətdir ki, müəllif tərəfindən makroiqtisadi sahədə əmtəə və pul bazarlarının hərəketi barədə F.Kenenin, K.Marksın və L.Valrasın nəzəri müddəalarına toxunmuş və bu ideyaların iqtisadi inkişaf üçün daşdığı əhəmiyyət göstərilmişdir. Buradan da belə nəticəyə gəlinir ki, bazar iqtisadiyyatının inkişafında tətbiq

olunan nəzəri platformalarda, nə bazarla plan, nə də xüsusi sahibkarlıqla dövlət tənzimlənməsi qarşı-qarşıya qoyulmur. Bazar mexanizmindən istifadə ilə dövlətin tənzimləyici rolu arasında müəyyən bir balans gözlənilməlidir. Beləliklə də müəllif Çin iqtisadiyyatının inkişafında belə bir prinsipə riayət olunmasının və D.Syaopin tərəfindən onun tətbiq olunmasının üstünlüklərini şərh etmişdir. Dünyanın digər inkişaf etmiş ölkəsi olan Almaniyanın timsalında da L.Erxardın aparmış olduğu islahatlaşmanın mahiyyəti qeyd olunmaqla, bu ölkədəki sosial bazar təsərrüfatının mahiyyəti şərh olunur. Göstəriləndiyi kimi, L.Erxard islahatlaşma proqramında xüsusi sahibkarlığın inkişafı üçün aşağı vergilərin tətbiqi, qiymətlərin sərbəstləşdirilməsi, antiinhişar fərmanların verilməsi, xüsusi investisiya qoyulması üçün güzəştlər, daxili bazarın xarici rəqabətdən qorunması üçün məqbul iqtisadi mexanizmlər tətbiq etməklə səmərəli idarəetmə strukturunu yaratmaqla “alman möcüzəsi”nin əsasını yaratmış oldu.

Müəllif Cənubi Koreyanın iqtisadi sıçrayışının əsaslarına da toxunur. Göstərilir ki, bunun səbəbi bu ölkənin iqtisadi inkişafında maliyyə-pul tarazlığına nail olmaq məqsədilə onun ölkənin yarandığı gündən bu günə qədər dövlətin xüsusi nəzarətində saxlanması olmuşdur. Burada ölkənin iqtisadiyyatı planlı təsərrüfatçılıqla bazar təsərrüfatçılığı çox ahəngdar surətdə əlaqələndirilir ki, bu da milli maraqların üstün inkişafına təminatverici amil kimi çıxış etdiyini əks etdirir.

Tədqiqatın digər maraqlı bir cəhəti iqtisadi inkişafın Malayziya modeli barəsində müəllifin etmiş olduğu ümumiləşmələrlə bağlıdır. Müəllif Malayziyanın inkişafında və çiçəklənməsində müstəsna rolu olmuş Mahathir Mohamədin aparmış olduğu iqtisadi islahatların mahiyyətini açıqlanması ilə qeyd edir. Malayziyanın baş nazirinin aparmış olduğu iqtisadi islahatların mahiyyəti ölkənin iqtisadi

sadiyyatının rəqabətqabiliyyətli göstəricilərə malik olması ilə əlaqədardır. Bunun da bir vacib şərti var idi ki, o, BVF-nin buyruqlarına əməl etmədi. Hökumət mühüm strateji tədbirlərdən birini – seçmə valyuta nəzarətini həyata keçirməyə başladı ki, bu da milli valyuta məzənnəsinin sabitləşməsinə gətirib çıxardı.

Bəşər sivilizasiyasının qədim diyarı hesab olunan Çinin əldə etdiyi böyük iqtisadi uğurlarını şərh etməzdən əvvəl onun tarixi inkişaf yolunda “dörd böyük kəşfin” müəllifi, həm dörd nəhəng sivilizasiyadan birinin vətəni, həm də tarixi “İpək Yolu”nun salınmasının səbəbkarı olduğunu, eyni zamanda onun fəlsəfi konsepsiyasının inkişafında mənəvi, mədəni ənənələrə sadiqliyini, çinlilərdə formalaşmış xeyirxahlıq prinsiplərinin ardıcılığını müəllif belə qeyd etmişdir: humanistlik, ədalət, labüdlük və sədaqət (səh. 103). Müəllif bu prinsipləri Çin xalqının həyat keyfiyyətlərini səciyyələndirən cəhət kimi qeyd etməklə, onların psixologiyasında itaət hissinin güclü xarakter daşması ilə mənəvi dəyərlər əsasında dəyişilməz həyattərzinin üstünlüklərini göstərməklə, insanların iqtisadi davranışlara olan təsirini çox bacarıqla açıqlaya bilmişdir. Həqiqətən mənəvi dəyərlərə olan sadiqlik prinsipini iqtisadi inkişafın mühüm amillərindən biri kimi qeyd etmək olar. Min illər ərzində dəyişilməz mənəvi-ruhi dəyərlərə sadiqlik, insanların həyat tərzində, əxlaqi keyfiyyətlərində, etik normalarda, ənənəvi davranış qaydalarında özünü əks etdirməklə təsərrüfatçılıq prosesində də özünü aşkar büruzə verir.

Monoqrafiyada qədim Çin iqtisadi fikrinin görkəmli banisi Konfutsinin “öyrənmək və vaxt gələndə öyrəndiyini əmələ çevirmək gözəl deyilmi?” ifadəsi Den Syaopinin iqtisadi konsepsiyasına şamil olursa, görmək olar ki, bəşər tarixində o, yeni bir iqtisadi sistemin, sosialist bazar sisteminin yaradıcısı kimi qalacaqdır.

Keçən əsrin 70-ci illərindən başlayaraq Çin iqtisadiyyatında həyata keçirilən irimiqyaslı islahatlaşma prosesi “açıq qapı” siyasəti vasitəsilə gedirdi. Bu dünya təsərrüfat sistemində yeni iqtisadi inkişaf modelinin formalaşmasının əsasını qoymuş oldu. Həmin model sosialist bazar iqtisadiyyatı adlandırıldı. Nəticədə ölkədə həm daxili istehlakın ödənilməsi baş verdi, həm xarici ticarət imkanları genişləndi, həm də ölkəyə irimiqyaslı investisiyalar axını başlandı. Çin islahatının atası hesab olunan Den Syaopinin təşəbbüs və tövsiyəsi ilə həyata keçirilən iqtisadi islahatlar, demək olar ki, 20 ildən çox yüksək ÜDM-in 10% həcmində artımına səbəb olmuşdur. Son illərdə Çinin xarici siyasətində prioritet istiqamətə malik olan ticarətin 20 dəfədən çox artmasına gətirib çıxarmışdır. Bu məsələlər ölkənin siyasi sistemini dəyişmədən iqtisadiyyatda yeniliklərin baş verməsinin əsasını qoydu. Həmin kontekstdən çıxış edərək tədqiqatçı Çin xalqının XX əsrin sonundan başlayaraq ümumi dirçəlişinin əsasının qoyulduğunu qeyd edir. Nəticədə ölkənin ümumi geriliyinin aradan qaldırılmasının həm daxili, həm də xarici amillərinin vəhdət şəklində həyata keçirilməsinə imkan verildi. Müəllif Den Syaopinin belə ifadəsini monoqrafiyada qeyd edir ki, “Planlı iqtisadiyyat hələ sosializm demək deyildir. Bazar iqtisadiyyatı heç də kapitalizm demək deyildir”. Bu fikir planlı iqtisadiyyatla bazar iqtisadiyyatının sintezləşmə prosesinin əsasını qoymaqla ideoloji və siyasi mübarizənin yaranmasına imkan vermədi.

Monoqrafiyada Çin iqtisadiyyatının fərqləndirici xüsusiyyəti kimi onun açıq iqtisadiyyat prinsipini elan etməklə, ictimai mülkiyyətin aparıcı rolunu saxlamaqla və xüsusi mülkiyyətə geniş meydan verilməsi əsasında sosializm quruculuğunun bazar mexanizmindən istifadə etməklə həyata keçirilməsidir. Burada Den Syaopinin dövlətin aparıcı rolu ideyası özünü mərhələli və təkamüllü prinsip-

lər əsasında və sahibkarlıq fəaliyyətinin genişləndirilməsi yoluna üstünlüyün verilməsi məsələsi öz əhəmiyyətini bu gün də qoruyub saxlamışdır. Monoqrafiyada çox maraqlı, xüsusən 2008-ci ili əhatə edən statistik rəqəmlərin həm faktiki, həm də müqayisəli təhlilləri göstərilmişdir. Onlar həm demoqrafik vəziyyətin tədqiqi, həm iqtisadi təhlükəsi zliyin və iqtisadi inkişaf konsepsiyasının təmin olunması, həmçinin regionların tarazlı inkişafı, həm də azad iqtisadi zonaların inkişaf amilləri və ÜTT-yə daxil olması ilə əlaqəli şəkildə təhlil edilmişdir. Ən maraqlı cəhət isə ondan ibarətdir ki, müəllif Çin iqtisadiyyatının inkişafında dövlətin rolunu iqtisadi islahatlaşma prosesində radikalizmə yol verilməməsində, korrupsiyaya qarşı sistemli mübarizənin aparılmasında qeyd edir. İslahatlaşma prosesində sosialyönlü iqtisadiyyatın formalaşmasının başlıca prinsipləri göstərilir.

Monoqrafiyanın maraqlı xüsusiyyətlərindən biri də dünya ölkələrinin inkişaf səviyyəsinin dəyişməsi prosesinin həm aparıcı ölkələrin, xüsusən Yaponiya, Almaniya, Cənubi Koreya təmsalında müqayisəli təhlil şəklində öyrənilməsi, həm islam dünyasının qabaqcıl ölkəsi olan Malayziya modeli, həm də keçid iqtisadiyyatı şəraitində yaşayan Rusiyanın, Belarusun təmsalında öyrənilməsi, ən maraqlı cəhət isə Azərbaycanın qabaqcıl dünya təcrübəsindən istifadə edərək milli inkişaf modelinin xüsusiyyətlərinin göstərilməsidir. Və haqlı olaraq qeyd edilir ki, Çin dünya maliyyə böhranından nə qədər müdafiə oluna bilmişdirsə də, Azərbaycan da əsas ümummillə lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və Prezident İlham Əliyev tərəfindən istifadə edilmiş iqtisadi strategiya əsasında bu böhranın təsirini xeyli azalda bilmişdir.

Monoqrafiyada Çinin ÜTT-yə daxil olması konsepsiyası ətraflı şəkildə tədqiq edilir. Burada ÜTT-nin Uruqvay raundundan sonrakı prinsiplərin şərhə verilir, həm də Çinin

ÜTT ilə danışıqların aparılmasının iyirmi il müddətindən sonra daxili bazarın və milli istehsalçıların arzuolunmaz xarici təsirlərdən qorunması üçün təşkilatdan əldə olunan əhəmiyyətli güzəştlərin mahiyyəti açıqlanır (s. 492).

Monoqrafiya qabaqcıl dünya ölkələrinin təcrübəsindən bəhrələnən Azərbaycanın milli inkişaf modelinin xüsusiyyətlərinin açıqlanması ilə başa çatır. Burada müəllif Çinin iqtisadi möcüzələri çərçivəsində əldə etdiyi üstün prinsiplərindən Azərbaycanın milli iqtisadiyyatında tətbiq olunmasının xüsusiyyətlərini göstərir. Eyni zamanda nə Dünya Bankının, nə BVF-nin təklif etdiyi sərt şərtlərin qəbul olunmasının qeyri-mümkünlüyünü Çin təmsalında göstərməklə, onun Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün prinsipi- al əhəmiyyəti araşdırılır. Müəllif hesab edir ki, son illərdə baş verən dəyişikliklərin mühüm səbəblərindən biri də odur ki, burada qabaqcıl dünya təcrübəsindən istifadə etməyə meyil artır, milli maraqları qorumağa xidmət edən irimiqyaslı layihələr həyata keçirilir (s. 468).

Ümumiyyətlə, bu fundamental tədqiqat əsəri ilə tanış- lıq onu göstərir ki, o, akademik Z.Səmədzadənin yaradıcı- lığında xüsusi yer tutur. Əsər birmənalı şəkildə ictimai-so- sial, siyasi-hüquqi, iqtisadi-mənəvi fikrin formalaşmasında mühüm rol oynamaqla müstəsna əhəmiyyətə malikdir. O təkcə iqtisadçılar üçün deyil, həm də filosoflar, tarixçilər, siyasətşünaslar, hüquqşünaslar, mədəniyyətşünaslar üçün əhəmiyyət kəsb edən layiqli və düşündürən bir əsərdir.

Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
akademik

Məmməd həsən MEYBULLAYEV
iqtisad elmləri doktoru, professor

(«İqtisadiyyat» qəzeti; 12-19 noyabr 2009-cu il.)

Azərbaycan elmində önəmli hadisə

Bu günlərdə görkəmli iqtisadçı alim, akademik Ziyad Səmədzadənin “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” adlı fundamental elmi monoqrafıyası işıq üzü görmüşdür. Mü-baliğəsiz demək olar ki, əsər nəinki Azərbaycanın iqtisadi ədəbiyyatına, bütövlükdə ölkə elminə sanballı bir töhfədir. Geniş ictimai dairələrdə rəğbətlə qarşılanan bu monoqrafıya maraqlı strukturu, ensiklopedik xarakterli ciddi elmi araşdırmaları, dərin təhlil və nəticələrin çıxarılması ardıcılığı ilə diqqəti cəlb edir və bütün bunlar belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, əsər uzunmüddətli gərgin əməyin bəhrəsidir.

Monoqrafıyanın əhəmiyyətini artıran amillərdən biri də onunla bağlıdır ki, Azərbaycan iqtisadiyyatında son

illərdə baş verən və bütün beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən yüksək qiymətləndirilən pozitiv dəyişikliklərin mühüm səbəblərindən biri məhz Prezident İlham Əliyevin tövsiyələrinə uyğun olaraq ölkəmizdə qabaqcıl dünya təcrübəsindən istifadə meyillərinin gücləndirilməsi əsərdə öz əksini geniş şəkildə tapıb. Ölkəmiz dünya birliyinin üzvü kimi qabaqcıl dövlətlərin təcrübəsinə, o cümlədən Çinin uğurlarına maraq göstərməyə bilməz. Lakin onu da bilməliyik ki, qloballaşma milli mənafeələrə, milli suverenliklərə təsir göstərir və bu təsirin miqyasını azaltmaq üçün düzgün strategiya seçilməlidir. İndi Azərbaycanda ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu dövlət quruculuğu strategiyası ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirilir və bu istiqamətdə görülən işlər artıq öz müsbət bəhrəsini verir. Eyni zamanda, Azərbaycan dünyaya iqtisadiyyatının bir hissəsidir. İqtisadiyyatımızın indiki artımını və inkişaf etməkdə olan ölkələrin bazarlarına inteqrasiyasını nəzərə alaraq demək olar ki, qabaqcıl dünyaya təcrübəsinin öyrənilməsi respublikamızda investisiya mühitinin daha da yaxşılaşdırılmasına təsirini göstərə bilər. Əsərdə bu istiqamətə xüsusi diqqət yetirilmiş, aparılmış tədqiqat və təhlilin nəticəsi olaraq qabaqcıl dünya təcrübəsindən Azərbaycanın inkişafında uğurla istifadə məsələləri ön plana çəkilmiş, konkret inkişaf istiqamətləri müəyyən edilmişdir. Müəllifin sözləri ilə desək, Azərbaycana ayrı-ayrı ölkələrin iqtisadi təcrübəsi, o cümlədən bütün dünyanı heyrətə salan Çin təcrübəsi çox lazımdır. Bu gün cəsarətlə söyləmək olar: dünyada elə bir qlobal inkişaf prosesi yoxdur ki, o özünü Çində göstərməsin. Maraqlı cəhət odur ki, bu proseslər bəzi ölkələrə xas olan fantastik sürətlə deyil, təkamül mərhələsini keçərək inkişaf edir.

Kitabda əksər ölkələrin inkişaf səviyyəsinin dəyişməsi meyillərində mövcud olan reallıq, iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış perspektivlər, qloballaşan dünyada iqtisadi

siyasət ətraflı işıqlandırılmış, müxtəlif iqtisadi inkişaf modelləri, o cümlədən Lüdviq Erhard konsepsiyası, yapon, Leontyev, Cənubi Koreya, Malayziya və digər modellər öz əksini tapmışdır. Müəllif tərəfindən geniş statistik məlumatlar təhlil edilmiş, XX əsrdə dünya üzrə ÜDM istehsalının ayrı-ayrı ölkələr üzrə həcmi və dəyişmə meyilləri açıqlanmışdır. Əsərin qiymətini artıran məziyyətlərdən biri də ondadır ki, bu statistik rəqəmlər çox ciddi iqtisadi və sosial nəticələr çıxarmağa imkan verir.

Təbii ki, əsərin tədqiqat predmetlərindən biri Çin dövlətinin tarixi baxımından ən son iqtisadi dövrüdür. Kitabda ötən əsrin sonlarında Çin iqtisadiyyatında bu aspekt, yəni Den Syaopin islahatları çox ciddi araşdırılmış, həmin siyasətin məşhur “Planlı iqtisadiyyat hələ sosializm deyildir, bazar iqtisadiyyatı heç də kapitalizm demək deyildir” konsepsiyası yüksək elmi pəşəkarlıqla tədqiq edilmişdir. Müəllif tərəfindən iqtisadi islahatlarda radikallığa yol verilməməsi, mülkiyyət formalarının bir-birinə qarşı qoyulmaması, iqtisadiyyatda struktur islahatlarının mərhələlərlə aparılması, elmin iqtisadi inkişafa köməyi və nəticədə dünyada analoqu olmayan inkişaf modelinin yaradılması xüsusi vurğulanmışdır. Əsərdə qeyd olunur ki, islahatların gedişində Çin hökuməti “üç mənfəət” meyarına əsaslanırdı. Birinci mənfəət ondan ibarət idi ki, məhsuldar qüvvələr inkişaf edir; ikincisi, dövlətin ümumi qüdrəti artır və möhkəmlənir; üçüncüsü, əhəlinin həyat səviyyəsi yüksəlir.

Əsərdə Çin-Tayvan münasibətləri olduqca aydın bir formada əks olunmuş, “Bir dövlət-iki quruluş” konsepsiyası həm siyasi, həm də iqtisadi baxımdan ətraflı araşdırılmışdır.

Kitabın ayrıca bir bölməsi Çindəki islahatların taktika və strategiyasının öyrənilməsinə həsr olunmuşdur. Belə bir nəticə çıxarılmışdır ki, islahatlarda radikallığa yol verilmə-

mişdir. Öz növbəsində, bu nəticə də tərkib hissələrinə ayrılımış, ilkin olaraq fərqli mülkiyyət formalarının qarşı-qarşıyaqoyulmaması ön plana çəkilməmişdir. Xüsusi olaraq vurğulanmışdır ki, Çin hökuməti ictimai mülkiyyətdən istifadənin də səmərəliliyini artırmaq üçün düşünülmüş tədbirlər həyata keçirməklə bərabər, mülkiyyət formalarının rəqabət prinsipləri əsasında inkişafına şərait yaratmağa üstünlük vermiş, onların qarşı-qarşıya qoyulmaması üçün qanunlarda müvafiq dəyişikliklər etmişdir. İslahatların reallaşdırılmasında nəzərəçarpan digər fərqli cəhət sənayedə struktur islahatlarının mərhələlərlə aparılmasıdır.

Əsərdə Çin dövlətinin düşünülmüş “Açıq qapı” siyasətinə, dünyaya çıxış üçün planlaşdırmanın və idarəetmənin təkmilləşdirilməsinə, cəlbədicə investisiya mühitinin yaradılmasının təşkilatı, idarəetmə və qanunvericilik aspektlərinə diqqət yetirilmiş, bu sahədə aparılan iqtisadi siyasət yetərincə qiymətləndirilmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, XX əsrin ikinci yarısından etibarən dünya ölkələrinin, demək olar, əksəriyyəti “açıq iqtisadiyyat” mühitində yaşayır. “Açıq iqtisadiyyat nədir” sualına bu gün müxtəlif cavablar verilir. Çünki “açıq iqtisadiyyat” məfhumu tarixi inkişafın ayrı-ayrı mərhələlərində heç də eyni məna daşmamışdır. Məsələn, 40-50 il bundan əvvəl “açıq iqtisadiyyat” dedikdə, o ölkə başa düşülürdü ki, onun ümumi daxili məhsulunun idxala və ixraca nisbəti 10 faizdən çox olsun. Bu gün isə “açıq iqtisadiyyat” quran ölkə nəinki beynəlxalq ticarətdə, həm də kapitalın beynəlxalq hərəkətində, valyuta münasibətlərində fəal iştirak edir, eyni zamanda meyar kimi müəyyənləşdirilmiş rəqəm faktiki daha yüksək olur.

Kitabda maraqlı doğuran məsələlərdən biri də müəllifin “Dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsinin optimal səviyyəsi nə qədər olmalıdır” sualı ilə əlaqədar apardığı araşdırmalardır. Akademikin “birmənalı şəkildə qəbul etmək lazım-

dır ki, dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsi məsələsi hər bir ölkənin konkret şəraitindən, onun tarixi inkişafından, sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsindən, ölkədaxili siyasi vəziyyətdən asılıdır” fikri diqqəti xüsusilə cəlb edən bir konsepsiyadır. Eynilə də əsərdə dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsində planlardan iqtisadi mexanizm kimi istifadə edilməsi, investisiya struktur siyasətinin formalaşmasında dövlətin iştirakı, elm və təhsilə dövlət siyasətinin prioritet istiqamətləri kimi baxılması, korrupsiyaya qarşı sistemli mübarizə ətraflı işıqlandırılmışdır.

Əsərin əhəmiyyəti, elmiliyi bir də ondan ibarətdir ki, burada təkcə konkret bir ölkə üzrə iqtisadi göstəricilər təhlil olunmur, eyni zamanda müvafiq nəticələr çıxarılır. Çin iqtisadiyyatına həsr olunmuş əsərdə türkdillidövlətlərin də iqtisadiyyatına ciddi nəzər salınmışdır. Müəllifin aşağıdakı fikri diqqəti cəlb edir: “Araşdırmalar göstərir ki, XXI əsrdə türk dünyasının ardıcıl inkişafı üçün real zəmin yaranmışdır. Ən mühüm mahiyyət ondan ibarət olacaqdır ki, türk dünyası ölkələrinin bir-birinə yaxınlaşması daimi dinamik prosesə çevriləcəkdir. Onlar özlərinin tarixi köklərini dərk etdikcə yaxınlaşacaq, birləşəcək, daha da güclənəcək, bir-birinə arxa olacaqlar. İqtisadi əməkdaşlıqdan başlanan yaxınlıq dostluğa, tərəfdaşlığa və birliyə çevriləcək. ...Böyük Atatürk demişdir: “Ən böyük zəfər ekonomik zəfərdir”. Bu zəfəri əldə etmək üçün sə ağılla, düşüncə ilə, elmə arxalanmaqla dünyaya çıxmaq lazımdır”. Akademik Z.Səmədzadənin monoqrafiyasında Çinin iqtisadi və ərzaq təhlükəsizliyi konsepsiyaları, regionların tarazlı inkişafı, iqtisadi islahatların sosialyonümlülüyü, ölkənin pul-kredit siyasətinin, azad iqtisadi zonaların sürətli iqtisadi inkişafa təsiri diqqətlə tədqiq edilmişdir.

Kitabın digər bir fəslə regionların tarazlı inkişafına həsr olunmuşdur ki, Azərbaycanda regionların inkişafına

dövlət səviyyəsində xüsusi qayğı göstərilməsi təqdim olunan fəslə marağı daha da artırır. Bildirilmişdir ki, regionların tarazlı inkişafı Çinin dövlət siyasətinin prioritet istiqamətini təşkil edir. Çin dövləti müxtəlif resurslarla zəngin böyük əraziyə malikdir. Lakin regionlar islahatlaradək həm iqtisadi, həm sosial inkişaf baxımından geridə qalmışdı. Çin dövləti tərəfindən ilk növbədə dünya təcrübəsində özünü doğruldan, yerlərdə təşəbbüskarlığın artmasını, mərkəzlə regionlar arasında əlaqələrin sağlamlaşdırılmasını, istehsalın səmərəliliyinin yüksəldilməsini nəzərdə tutan prinsiplər əsas götürülmüşdür. İstehsalın xammal və yanacaq mənbələrinə, məhsulun istehlak yerlərinə yaxın olması prinsipi məhsuldar qüvvələrin ərazilər üzrə yerləşdirilməsində ön plana çəkilmişdir.

Öz aktuallığı ilə seçilən daha bir fəsil “Çinin iqtisadi təhlükəsizlik konsepsiyası” adlanır. Burada iqtisadi təhlükəsizliyin mahiyyəti və göstəriciləri barədə izahat verilmiş, göstərilmişdir ki, dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyi dedikdə, ilk növbədə, iqtisadiyyatın və onun qurumlarının elə vəziyyəti başa düşülür ki, bu, milli mənafehin müdafiəsinə, yeridilən siyasətin sosialyönümlülüyünə, iqtisadiyyatın, ölkənin müdafiə qabiliyyətinin tələb olunan səviyyədə olmasına imkan yaratsın. XXI əsrdə dünya iqtisadiyyatının qloballığı şəraitində ölkələrin iqtisadi təhlükəsizliyi problemi getdikcə daha böyük əhəmiyyət kəsb edir. Mütəxəssislər üçün sırr deyil ki, ölkə daxilində siyasi sabitliyin təmin olunduğu şəraitdə belə, iqtisadi sahə ilə bağlı xarici təhlükələr heç də azalmır. Beynəlxalq maliyyə bazarı, dünya ticarəti, transmilli şirkətlərin fəaliyyəti genişləndikcə, informasiya və telekommunikasiya texnologiyaları inkişaf etdikcə, bu və ya digər ölkələrin iqtisadi təhlükəsizlik problemləri də mürəkkəbləşir. Artıq sübut olunmuş faktdır ki, heç bir

xarici dövlət, beynəlxalq təşkilat, xarici investor başqa ölkəyə öz maraqlarını nəzərə almadan kömək göstərmir. Müəllif haqlı olaraq vurğulayır: “Hər bir köməyin arxasında, ilk növbədə, kömək edənin mənafeleəri durur ki, bu da təbiidir. Amma hər bir xarici kömək milli mənafeleer, iqtisadi təhlükəsizlik baxımından qiymətləndirilməlidir”.

Ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi səviyyəsi barədə daha ətraflı təsəvvür əldə etmək üçün problemin mahiyyətini dərk etməyə imkan verən iyirmidən çox göstəricinin müəllif tərəfindən müəyyən olunması və təhlili isə, fikrimizcə, elmi yenilikdir.

“Qlobal maliyyə sarsıntılarında səmərəli müdafiə sistemi” bölməsi mütəxəssislər tərəfindən maraqla qarşılanaaq. Təbi ki, hazırda tam sənqiməmiş dünya maliyyə böhranı və onun məntiqi nəticəsi olan iqtisadi böhran şəraitində müəllifin bu istiqamətdə apardığı araşdırmalar xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Və həmin araşdırmaların Azərbaycanın milli maraqları mövqeyindən aparılması, ən azı, vətənpərvərlik baxımından təqdim olunan əsərə diqqəti dəfələrlə artırır.

Akademik Z.Səmədzadənin əsərində Çin-Azərbaycan əlaqələrinin son illərdə daha da güclənməsinə, bu sahədə böyük potensialın mövcudluğuna və onun reallaşdırılmasına dair dəyərli mülahizələr ümumiləşdirmələrdə öz əksini tapmışdır. Kitabda verilmiş maraqlı fotoşəkillər və illüstrasiyalar əsərin daha oxunaqlı olmasına zəmin yaratmaqla bərabər, Çin-Azərbaycan əlaqələri baxımından da çox önəmlidir.

Belə bir fundamental monoqrafiyanın dünya iqtisadiyyatında baş verən qloballaşma şəraitində mühüm rol oynaya biləcəyini nəzərə alaraq əsərin Çin, rus, ingilis və başqa dillərə tərcüməsini məqsədemüvafiq hesab edirik.

Kitabda verilmiş Çin hikmətləri sırasında belə bir kəlam diqqətimizi cəlb etdi: “Əsl ustad o adamdır ki, köhnəyə söykənib yenini kəşf edir”. Bu mənada “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” adlı monoqrafiyanın ərsəyə gətirilməsi akademik Ziyad Səmədzadəni görkəmli elm ustadı kimi qiymətləndirməyə əsas verir.

Asəf NADİROV
akademik

Vahid NOVRUZOV
iqtisad elmləri doktoru, professor

(Azərbaycan qəzeti; 15 noyabr 2009-cu il)

Dəyişən dünyanın Çin mənzərəsi

Sivilizasiyanı keyfiyyətə yeni bir mərhələyə yüksəldən qloballaşma proseslərinin ən böyük kəşflərindən birinin “Çin möcüzə”si olduğunu desək, yəqin ki, mübaligəyə yol vermərik. Heç təsadüfi deyildir ki, Azərbaycanın görkəmli alimi və ictimai xadimi akademik Ziyad Səmədzadə “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” adlı əsərini məhz “Çin möcüzəsi”nin hərtərəfli elmi təhlilinə, Çinin dəyişən dünyada mövqeyi və rolunun transformasiyası problemlərinin tədqiqinə həsr etmişdir.

Azərbaycan iqtisad elminin ağsaqqalı özünün dərin və hərtərəfli təfəkkür tərzini ilə əsərin birinci fəslində dünya ölkələrinin inkişaf səviyyəsinin dəyişməsi meyillərini tədqiq edir, dünyanın mənzərəsini necə transformasiya etməsi ilə oxucuların biliklərini zənginləşdirir.

Məlum olduğu kimi, qloballaşma prosesləri sənaye ölkələrində iri məhsul sənayenin inkişafının daha da sürətlənməsi ilə nəticələnir. Bu isə istehsalın miqyasını əvvəllər görünməmiş dərəcədə artırmaqla, onların satışı və xammal mənbələri uğrunda dünya bazarında gedən mübarizəni olduqca kəskinləşdirir. ABŞ iqtisadçısı Phillip G.Cernynin göstərdiyi kimi, bu gün bizim son bir əsr yarımında tanıdığımız dövlətlər onların funksiyalarını, rollarını və fəaliyyətlərini ciddi şəkildə dəyişdirən və məhdudlaşdıran güc sistemlərinin yenidən qurulmasına nail olurlar.

Həmin güc sistemlərinin yenidən qurulması prosesləri Azərbaycanın iqtisad elmində ilk dəfə olaraq əhatəli şəkildə, məhz hörmətli akademik Ziyad Səmədzadənin əsərində öz əksini tapmışdır. Bu güc mərkəzləri içərisində Çin

fenomeni istər elmi, istərsə də praktiki baxımdan böyük əhəmiyyət kəsb edir. Dünya mütəxəssisləri tərəfindən sosial-iqtisadi inkişafın Çin modeli birmənalı olaraq unikal bir yol kimi qəbul olunur. Bu, Çin sivilizasiyasının qədimliyi və nəhəngliyi ilə əlaqədardır. Kitab müəllifinin qeyd etdiyi kimi: “Çin qədim dünyanın dörd nəhəng sivilizasiyasından birinin vətənidir. Bütün qədim sivilizasiyalardan yalnız Çin sivilizasiyası inkişafın sonu və tənəzzüllə nəticələnən ağır kataklizmlərdən xilas ola bilmişdir”. Həqiqətən, çinlilər elə bir mentalitetə, elə bir psixoloji bazaya malikdirlər ki, onları istəniləndigər xalqların insanları ilə müqayisə etmək çətindir. Məhz Çin əhalisinin Konfusi ruhu və zəngin təbii sərvətləri ölkənin uğurlu inkişafında həlledici rol oynamışdır. Çin modelinin hərəkətverici qüvvəsi olan iqtisadi islahatların atası Den Syaopin sayılır. Həmin şəxsiyyəti fenomen adlandıran akademik Z. Səmədzadə hesab edir ki, Den Syaopin Çin xalqının taleyində silinməz iz buraxmışdır. Kitabda Den Syaopin islahatlarının dərin qatları ətraflı şəkildə təhlil edilir.

Müəllifin haqlı fikrinə görə, “Çin möcüzəsi”nin mühüm sirlərindən biri də odur ki, ölkədə aparılan iqtisadi islahatlarda radikallığa yol verilmədi, mülkiyyət formaları qarşı-qarşıya qoyulmadı, struktur islahatları sənayedə mərhələ-mərhələ aparıldı. Məlum olduğu kimi, müasir iqtisadi proseslər diqqətlə nəzərdən keçirildikdə aydın olur ki, yeni informasiya iqtisadiyyatı qlobal miqyasda fəaliyyət göstərir. Ona görə də Çin inkişaf modelinin dünya təsərrüfatı sisteminə inteqrasiya təcrübəsi çox əhəmiyyətlidir.

Çünki qloballaşmanın əsas problem sahəsi onun mürəkkəb proseslərinin necə dəyişməsi və paylaşdırılmasından asılıdır. Den Syaopin islahatlarının təməl daşını belə bir fikir təşkil edirdi ki, qloballaşma dövründə Çinin

iqtisadi dirçəlişini təmin etmək üçün ölkə beynəlxalq aləmə yeni prinsiplərlə çıxmalı və dünya tərəfindən açıq iqtisadiyyat quran dövlət kimi tanınmalıdır. Ona görə də Çin hökuməti islahatların ilk günündən bəyan etdi ki, beynəlxalq bazarın üstünlüklərindən daha dolğun istifadə iqtisadiyyatın tarazlı inkişafını müəyyən edən vacib şərtlərdəndir. Müəllif haqlı olaraq göstərir ki, düşünülmüş “açıq qapı” siyasəti Çinin dirçəlişində mühüm rol oynamış və gənc dövlətlər üçün olduqca əhəmiyyətlidir. Qloballaşma proseslərinin həm ölkələr, həm də fəaliyyət sahələri baxımından qeyri-bərabər nəticələri təsirli milli dövlət modelinin formalaşdırılmasını və inkişaf etdirilməsini tələb edir. Çində milli dövlət modeli və sosial-iqtisadi inkişafda dövlətin rolu sahəsində Çin təcrübəsi də olduqca əhəmiyyətlidir. Müəllif göstərir ki, son 15 ildə Çin dövlətinin iqtisadiyyatda iştirakında xeyli keyfiyyət dəyişiklikləri baş vermişdir. Bilavasitə dövlət nəzarətində olan müəssisələrin azalmasına baxmayaraq, maliyyə-bank sistemi, elektrik enerjisinin istehsalı və istehlakı, su və qaz təchizatı, nəqliyyat, poçt rabitəsi dövlətin inhisarında qalmaqdadır. Bununla yanaşı Çin hökuməti daxili bazarın inkişafını prioritet vəzifələrdən biri hesab edir. Çünki heç bir ideoloji məzmunu olmadığından bazar bitərəfdir. Dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsində perspektiv planlardan iqtisadi mexanizm kimi istifadə edilməsi, Çinin investisiya struktur siyasətinin formalaşmasında dövlətin aktiv iştirakı, elm və təhsilin dövlət siyasətində prioritet istiqamətə çevrilməsi və xüsusən korrupsiyaya qarşı sistemli mübarizə sahəsində Çinin təcrübəsi gənc dövlətlər üçün müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Müəllif xüsusi vurğulayır ki, biz bu prosesləri daim izləməli, onları təhlil etməli, milli dövlət mənafeləri baxımından istifadə etməliyik. Akademik Z.Səmədžadənin əsərində Çində ərzaq təhlükəsizliyinin həll edilməsi

yolları, islahatların sosial yönümü diqqətlə nəzərdən keçirilir. Əsərdə sürətli sosial-iqtisadi inkişafda pul-kredit siyasətinin mühüm rolu və dövlət siyasətinin prioritet istiqaməti kimi regionların tarazlı inkişafı ətraflı araşdırılır. Keçid iqtisadiyyatı ölkələri, o cümlədən Azərbaycan üçün azad iqtisadi zonaların inkişaf etdirilməsi təcrübəsi və ÇXR-in Ümumdünya Ticarət Təşkilatına daxil olması konsepsiyası olduqca əhəmiyyətlidir. Bu problemlərin hər birinə müəllif haqlı olaraq ayrıca fəsil ayırır. Çünki dünya təcrübəsindən yaxşı məlumdur ki, bazar münasibətlərinin müvəffəqiyyətlə formalaşmasına, ölkə iqtisadiyyatının inkişafına təkan verən güclü amillərdən biri azad iqtisadi zonaların yaradılması və fəaliyyətidir. Ona görə də ötən əsrin 80-ci illərindən başlayaraq Çin Xalq Respublikası “açıq qapı” siyasəti həyata keçirməyə başlamışdır. Qapalı yaşamağın mümkünsüzlüyünü başa düşən ölkə rəhbərliyi qısa müddətdə xüsusi iqtisadi zonalar sahəsində dünya təcrübəsini öyrənmiş və uğurla tətbiq edilməyə başlanmışdır. Çində 50-dən çox xüsusi iqtisadi zona qeydə alınmışdır. Həmin zonaların əldə etdikləri nəticələr bütün dünyanı heyran edir. Ziyad müəllim özünün fundamental əsərində Çin-ÜTT münasibətlərini böyük uzaqgörənliklə təhlil edir. Onun göstərdiyi kimi, Çin hökuməti yaxşı başa düşür ki, ölkəsinin Ümumdünya Ticarət Təşkilatına daxil olmasının həm müsbət, həm də mənfi cəhətləri vardır. Bu hadisənin müsbət cəhəti, ilk növbədə onunla müəyyən olunur ki, Çin çoxlu güzəştlər və üstünlükləri olan böyük ticarət mühitinə daxil olur, beynəlxalq iqtisadi əməkdaşlıq qaydalarına uyğun olaraq ölkələrarası danışıqlarda öz ölkəsinin mənafeələrini daha əsaslı müdafiə etmək hüququ əldə edir. Çünki nəhəng ölkə eyni zamanda yeni informasiya mühitinə daxil olur. Çin hökuməti həm də yaxşı başa düşür ki, Ümumdünya Ticarət Təşkilatı bu

nəhəng ölkə olmadan qlobal bir qurum kimi tanına bilməz. Ona görə də bu prosesdə Çin öz milli mənafeələrini qorumaq prinsiplərini açıq-aşkar elan etdi və bu siyasəti bu gün də davam etdirir. ÇXR-in ÜTT-yə qəbul edilməsi haqqında protokolda qeyd edilmişdir ki, protokoldakı şərtlər Çinin ÜTT ilə müqaviləsinə uyğun olaraq, ticarət fəaliyyətini tənzimləmək hüququna toxunmur. İndiyə qədər öz mallarını Çində satmaq arzusunda olan xarici şirkətlər bunu ya Çin agentləri vasitəsilə, ya da Çində bu məhsulların öz istehsalını təşkil etməklə həyata keçirə bildilər. Hazırda vəziyyət dəyişir və xarici şirkətlər yerli vasitəçilər olmadan birbaşa Çin istehlakçıları ilə təmasa girə bilirlər. Çin daxili bazarın qorunması üçün texniki standartlardan və digər şərtlərdən geniş istifadə edir. Daxili bazarın müdafiəsində baytarlıq və fitosanitar qaydaları, çoxsaylı təhlükəsizlik standartları, uyğunluq qiyməti prosedurları və s. böyük rol oynayır. Çin bu sahədə bir çox beynəlxalq müqavilələrin iştirakçısıdır. Müəllif Çin təcrübəsinə əsaslanaraq tövsiyə edir ki, Azərbaycanın ÜTT-yə üzvlük məsələsində tələskənliyə yol vermək olmaz. Çalışıb ölkə üçün daha çox əlverişli şərtlər əldə etmək lazımdır. Keçid iqtisadiyyatı ölkələrinin qarşılaşdığı problemlərin eyniliyini və ÜTT-yə üzv olmaq sahəsində maraqlarının uyğunluğunu nəzərə alaraq onların da Kern qrupu kimi bir qrupda birləşməsi məqsədə uyğun olardı.

Beləliklə, akademik Z.Səmədzadənin “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” kitabı Azərbaycanın iqtisad elmində böyük hadisədir.

Unikal iqtisadi inkişaf modeli haqqında yazılan kitabın özü də nadirdir və Azərbaycanla Çin arasında dostluq əlaqələrinin inkişafına öz müsbət təsirini göstərəcəkdir. Ümid edirik ki, zəngin bilik xəzinəsi olan kitab oxucular tərəfindən rəğbətlə qarşılanaq və onlar

üçün iqtisadi təfəkkürün geniŐl ndirilməsi baxımından olduqca faydalı olacaqdır.

Akif MUSAYEV

AMEA-nın müxbir  zvv , professor

(«Xalq» qəzeti; 21 mart 2010-cu il)

Qüdrət K RIMOV (iqtisad elmləri doktoru, Xəzər SC-nin rəhbəri):

Azərbaycan xalqının çox dəyərli ođlu, iqtisad elmləri doktoru, Milli Elmlər Akademiyasının akademiki, Milli Məclisin İqtisadi Siyasət Daimi Komitəsinin sədri Ziyad müəllimin 10 ildən artıq s rf etdiyi intellektual əməyin b hrəsi, Ő xi təfəkkürün məhsulu olan “ in global

dünya iqtisadiyyatında” kitabının təqdimatına toplaşmışıq. Bu təqdimatı belə yüksək səviyyəli, layiqli təşkil etdiyinə görə, icazə verin, hamımızın adından Azərbaycanın avangard partiyası olan Yeni Azərbaycan Partiyasının birinci katibi, Çin-Azərbaycan Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun rəhbəri hörmətli cənab Əli Əhmədova təşəkkürümü bildirim. Çünki hər hansı bir görülməmiş iş layiqincə təqdim olunursa, əhəmiyyətini bir az da artırmış olur. İcazə verin, müəllif haqqında bir neçə kəlimə deyim. Ziyad müəllim mənim dostumdur. Mənim bir iqtisadçı alim kimi formalaşmağında böyük rol oynayan bir insandır. Ziyad müəllim hələ gənc yaşlarından dünya ölkələrinin iqtisadi inkişaf təcrübəsini, onların üstün və müxtəlif cəhətlərini qiymətləndirərək onu Azərbaycanda təbliğ etməklə məşğul olub. Ziyad müəllim, ümumiyyətlə, 500-dən artıq çox sanballı tədqiqat əsərlərinin və çoxsaylı monoqrafiyaların müəllifidir. Bu gün təqdimatına toplaşdığımız “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” kitabına gəlincə, 600 səhifədən artıq olan çox yüksək poliqrəfik tələblərə cavab verən bu kitab, hesab edirəm ki, hamımız üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. İstər beynəlxalq əlaqələrlə, beynəlxalq ticarətlə məşğul olan dövlət məmurları üçün, iş adamları, sahibkarlar üçün, istər aspirantlar, magistrantlar, tələbələr üçün çox mühüm bir vəsait kimi əhəmiyyət daşıyır. Çox yaxşı xatırlayıram, təxminən 5 il bundan əvvəl Gülüstan sarayında Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş Ziyad müəllimin “Böyük yolun mərhələləri” adlı daha bir sanballı əsərinin təqdimatına toplaşmışdıq. Bu kitab bu gün hamımızın kitabxanasında çox hörmətli yerdə dayanır. Bu kitabı oxuduqca görürəm ki, burada, həqiqətən də, yalnız iqtisadiyyatdan deyil, Ziyad müəllim çox böyük əmək sərf edərək Çinin tarixini, mədəniyyətini, elmini, onun əldə etdiyi uğurları, bütün sahələrini, mərhələlərini dərinləndirib və bu gün bizim

diqqətimizə çatdırıb. Diqqətimi çəkən məqamları qısa da olsa, qiymətləndirmək istəyirəm. Xəzər Səhmdar Cəmiyyəti olaraq, xüsusilə bizimlə bağlı olan 448-449-cu səhifələrdə Çin-Azərbaycan əməkdaşlığını əks etdirən şəkillər var. Həmin o əlaqələr 2005-ci ildə cənab Prezidentimizin bilavasitə iştirakı ilə Pekində keçirilən “Çin-Azərbaycan iqtisadi forumundan” start götürüb və ondan sonra inkişaf edərək 2007-ci ildə saziş imzalanması ilə nəticələnib və bu gün də uğurla davam etdirilir. Kitabda diqqətimi çəkən bir məqam da var. Ziyad müəllim Çin iqtisadiyyatının əldə etdiyi uğurların, bütün bu iqtisadi islahatların əsas aləti kimi xüsusi iqtisadi zonaları, azad zonaları ön plana çəkib. Mən bu sahədə tədqiqat aparan iqtisadçı mütəxəssis kimi, onu qeyd etmək istəyirəm ki, həqiqətən də, bu gün bu və ya digər məqsədə çatmaq üçün inkişaf etmiş ölkələr qabaqcıl təsərrüfat formasını seçməklə buna nail ola bilərlər. Çində həmin qabaqcıl təsərrüfatçılıq forması olan azad və xüsusi iqtisadi zonalardan istifadə etməklə, dünya təsərrüfat sisteminə səmərəli dəhliz açmaqla, bu dəhliz vasitəsilə öz ölkələrinə nəinki sərmayəni, qabaqcıl təcrübəni, texnologiyanı, idarəetməni cəlb etməklə və özlərinin beynəlxalq əmək bölgüsündə malik olduqları üstünlükləri, coğrafi, təbii şəraitdən əldə etdikləri üstünlükləri səmərəli olaraq milli maraqlar çərçivəsində inteqrasiya etdirməklə qarşıya qoyduqları mühüm məqsədə çatıblar. Bu gün Azərbaycan da bu yolda uğurla addımlayır. Ziyad müəllim kitabda çox düzgün göstərmişdir ki, dünya təsərrüfat sistemində uğurla inteqrasiya edən Azərbaycan üçün bu təcrübə mühüm rol oynayır. Bilirsiniz ki, bizdə də 2 il bundan əvvəl möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Xüsusi iqtisadi zonalar haqqında” qanun bu gün artıq reallaşma mərhələsindədir. Çünki Azərbaycanın da bu gün qarşıya qoyduğu məsələlərə səmərəli çatması üçün qabaqcıl

təsərrüfat formalarını tətbiq etməyə ehtiyacı vardır. Bir daha bugünkü kitabın təqdimatı münasibətilə Ziyad müəllimi, hamımızı təbrik edirəm, gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram. Əli müəllim, sizə təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Can YANNYAN (Çin Xalq Respublikasının Azərbaycan Respublikasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri):

Hörmətli Yeni Azərbaycan Partiyasının sədr müavini cənab Əli Əhmədov, hörmətli akademik cənab Ziyad Səmədzadə, xanımlar və cənablar! Əvvəlcə Çin Xalq Respublikasının 60 illik yubileyinə həsr olunmuş “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” kitabına görə akademik Ziyad Səmədzadəyə öz dərin minnətdarlığımı bildirirəm. 60 il ərzində, xüsusilə 30 ildə islahatın və aşkar siyasətin aparılması nəticəsində Çində dünya ictimaiyyətinin diqqətini çəkən əhəmiyyətli dəyişikliklər baş vermişdir. 2008-ci ildə Çinin mal dövriyyəsi 4 min milyard Amerika dollarına çataraq, dünyada üçüncü yer, idxal – ixrac həcminə görə 2500 milyard Amerika dollarına çataraq, dünyada üçüncü yer və valyuta ehtiyatları üzrə 2000 milyard Amerika dolları təşkil edərək, dünyada birinci yer tutmuşdur. 2008-ci ilin sonunadək xarici biznes tərəfindən birbaşa qoyulan sərmayənin həcmi 860 milyard Amerika dollarını, Çinin xaricdə qoyduğu investisiyaların həcmi isə 170 milyard Amerika dollarını ötmüşdür. Dünyanın suvarılan torpaqlarının 7%-ni istifadə edərək, Çin bütün dünya əhalisinin qida məsələlərini həll etmişdir. Bu ilin proqnozlarına görə Çinin iqtisadi artımı 8% təşkil edəcəkdir. Eyni zamanda biz Çinin hələ də inkişafda olan

ölkələrdən biri olduğunu aydın görürük. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf proqramının cari ilin 5 oktyabr tarixli “2009-cu ildə İnsan inkişafı” üzrə məruzəsində Çinin 86-cı yer tutan Azərbaycandan sonra 92 - ci yeri tutduğunu bildiririk. Çinin qarşısında çox mürəkkəb vəzifələr durmaqdadır. Dünyanın müxtəlif ölkələri ilə qarşılıqlı mənfəət strategiyasını rəhbər tutaraq Çin inkişaf yolu ilə getməyə davam edir. Azərbaycan regionda əsas ölkədir. Son illərdə sizin ölkənizin iqtisadiyyatı dinamik inkişaf edir. Qlobal iqtisadi böhranın baş verdiyi vaxtda Azərbaycanın iqtisadiyyatı yenə də öz artımını qoruyub saxlayır. Bu çox gözəl müvəffəqiyyətdir. Çin hökuməti və xalqı buna ürəkdən sevinir və ölkənizə səmimi qəlbədən tərəqqi, xalqınıza əmin–amanlıq arzulayır. Çin Azərbaycanla münasibətlərin inkişafına çox əhəmiyyət verir. Çin ilə Azərbaycan arasında siyasi qarşılıqlı etimad daima möhkəmlənir. Müxtəlif sahələrdə aparılan əməkdaşlıq gündən-günə genişlənir. İki ölkə iqtisadiyyatının qarşılıqlı təməli müştəhədə olunur və bu istiqamətdə bizim gələcək əməkdaşlıq üçün geniş perspektivlərimiz var. Ticari-iqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsi və dərinləşməsi iki ölkə xalqlarının maraqlarına cavab verir. Çin tərəfi bu işdə yorulmaz səylərini sərf etməyə hazırdır. Mən bir daha Çin və Azərbaycan arasında münasibətlərin inkişafı naminə apardığı fəaliyyətinə görə hörmətli akademik cənab Ziyad Səmədzadəyə öz minnətdarlığımı bildirirəm. Yeni Azərbaycan Partiyasının sədr müavini cənab Əli Əhmədova “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” kitabının təqdimat mərasiminin təşkili və keçirilməsinə görə bir daha öz minnətdarlığımı bildirirəm. Bütün dostlara və burada iştirak edənlərə Çin-Azərbaycan münasibətlərinə göstərdikləri dəstəyə görə öz dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

BÖYÜK İQTİSADİ ENSİKLOPEDIYA

Ötən əsrin 70-ci illərində ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə nəşr edilən 10 cildlik Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında ölkəmizin keçmişi və mövcud vəziyyəti, xalqımızın mədəni-mənəvi irsi və social- iqtisadi potensialı haqqında kifayət qədər geniş məlumatlar toplanıb. Bu sanballı nəşr indinin özündə də elmi-informatik və möhtəşəm tarixi əhəmiyyətini qoruyub saxlayıb.

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra dövrün tələblərinə cavab verən yeni milli ensiklopediyanın yaradılması zərurəti meydana çıxdı, Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə mühüm qərarlar qəbul edildi, yaradıcılıq istiqamətləri müəyyənləşdirildi və onların ardıcılıqla həyata keçirilməsinə başlanıldı. Prezident İlham Əliyevin baş redaktorluğu ilə nəşr olunan “Azərbaycan Milli Ensiklopediyası”nın artıq bir sıra cildi oxucuların istifadəsinə verilib. Mütəxəssislər və bütövlükdə cəmiyyət tərəfindən bu ensiklopediya yüksək qiymətini alıb.

Zaman dəyişdikcə, dünyada inkişaf prosesləri dərinləşdikcə, yeni ensiklopediyaların yaradılmasına

ehtiyac duyulur. Dünya təcrübəsi göstərir ki, ictimai elmlər arasında özünəməxsus yer tutan, daim inkişafda olan iqtisad elminin cəmiyyətdə artan rolu bu istiqamətdə ayrıca təyinatlı ensiklopediyanın yaradılması məsələsini aktuallaşdırıb. Bu missiyanı akademik Ziyad Səmədzadə öz üzərinə götürmüş, onun ideya müəllifliyi və baş redaktorluğu ilə hazırlanıb nəşr edilən irihəcmli fundamental “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” da respublikanın elmi-mədəni həyatında diqqətəlayiq hadisələrdən birinə çevrilmişdir.

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya” dünya iqtisadiyyatının tarixi, bu gün iqtisadi həyatın müxtəlif sahələrində istifadə edilən terminlərin mahiyyəti, görkəmli iqtisadçıların fəaliyyəti barədə ətraflı məlumat və bilik mənbəyidir. Ensiklopediyada iqtisadi termin və anlayışların, nəzəriyyə və baxışların mükəmməl izahları verilib, iqtisadi hadisələrin məzmunu və əhəmiyyəti yüksək peşəkarlıqla açıqlanıb, müasir gerçəkliklər fonunda dünya iqtisad elminin nailiyyətləri hərtərəfli işıqlandırılıb.

10 aprel 2013-cü ildə 5 cildlik “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın təqdimat mərasimi keçirilmişdir.

Təqdimat mərasimində çıxış edən natiqlərin çıxışlarının qısa məzmununu oxuculara təqdim edirik:

Akif ƏLİZADƏ (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik):

Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın zəruriliyi, iqtisad elminin cəmiyyətdə rolunun artdığı müasir dünyada inkişaf etmiş ölkələrin iqtisadiyyatının mahiyyət və xarakterini, inkişaf meylləri və qanunauyğunluqlarının müəyyənə şdirən əsas ideya, konsepsiya, model, anlayış və kateqoriyaların öyrənilməsi və istifadəsini asanlaşdırmaq istəyindən irəli gəlir. Beləliklə, akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və Baş redaktorluğu ilə ölkəmizdə ilk dəfə Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın yaradılması kimi gərgin yaradıcı işə başlandı. Azərbaycanın tanınmış nüfuzlu alim və mütəxəssisləri bu işə cəlb edildi. Ensiklopediyanın hazırlanmasında dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin ensiklopediyaçılıq ənənələrindən, iqtisadiyyat lüğətlərindən, statistik külliyyatlardan, beynəlxalq, iqtisadi, maliyyə, bank, əmək

təşkilatlarının internet resurslarından səmərəli istifadə olundu.

Təqribən on illik gərgin zəhmət və səmərəli iş öz bəhrəsini verdi. Alimin rəhbərliyi ilə səriştəli yaradıcı heyət tərəfindən ölkəmizdə ilk dəfə irihəcmli, mötəbər və unikal elmi informasiya mənbəyi olan beşcildlik, 384 çap vərəqi həcmində altı min səhifədən ibarət fundamental Böyük İqtisadi Ensiklopediya nəşr edildi.

Universal cilddə on minə yaxın termin, iqtisadi anlayış və məqalə toplanıb, müxtəlif iqtisadi əməliyyatların əyani izahı üçün 1200-dən çox sxem, cədvəl və qrafik və 1800-dən çox fotodan istifadə olunub, vizual informasiyalar, mətnlərin daha yaxşı mənimsənilməsinə xidmət edir. Böyük İqtisadi Ensiklopediya çoxsaylı nəzəri, faktoloji materiallar əsasında ictimai həyatdan gələn sualları cavablandırmaqla, oxucuya çoxsaylı iqtisadi hadisələr, kateqoriyalar, modellərlə bağlı zəruri bilgilər verir, iqtisadi termin, söz və ifadənin mahiyyətinin mükəmməl izahını təqdim edir. Burada makroiqtisadi tarazlıq, marketinq, investisiya, menecment, maliyyə, audit, mühasibatlıq, pul-kredit, qiymətli kağızlar bazarı, rəqabət, inhisar, inovasiyalar, monoiqtisadiyyat və digər bu kimi çoxsaylı anlayışların mahiyyəti yeni elmi interpretasiyada açıqlanır. Həmçinin dünya iqtisadiyyatının tarixi, müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, iqtisadi sistemlərin problemləri, elmi-iqtisadi məktəblər və onların görkəmli nümayəndələri haqqında mühüm məlumatlar verilir, müasir gerçəkliklər fonunda dünya iqtisad elminin nailiyyətlərini hərtərəfli işıqlandırır. Ensiklopediyanın unikalığı bir də ondadır ki, bu sanballı nəşr formalaşmış, mövcud iqtisadi vəziyyətə istinadən çox düşünüüb, biçimli bir sxemdə qurulub.

Ensiklopediyada son iyirmi bir ildə ölkəmizin bu elm sahəsi üzrə əldə etdiyi yeni nailiyyətləri, eyni

zamanda, xalqımızın yüksək sosial-iqtisadi, mədəni, intellektual səviyyəsinin də aydın forma və məzmununda əks etdirir. Topluda Azərbaycanın müasir, sosial, siyasi və iqtisadi, hüquqi sistemi müxtəlif aspektlərinə geniş diqqət yetirilir. Müstəqil Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin artması, dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasına xidmət edən nurlu inkişaf strategiyasının elmi-metodoloji əsasları və mahiyyəti konkret fakt və dəlillərlə işıqlandırılır.

Xoşbəxt YUSİFZADƏ (akademik):

Mən “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nı vərəqlədim, baxdım, orada olan müsbət cəhətlər, orada olan izahatlar, orada olan hər bir insana, iqtisadiyyat üzrə görülən işlərə münasibət, orada mən baxdım ki, neft sənayesinin tarixindən başlamış, Hacı Zeynalabdin Tağıyevdən, Musa Nağıyevdən bu günə qədər neft sənayesində hansı proseslər gedibsə, həmin o prosesləri bu ensiklopediyada tapa bildim. Hansı insanlar böyük işlər görüblər, nə işlər görüblər və onların necə əhəmiyyəti olub, onların hamısını mən axtara-axtara gördüm ki, tapa bilirəm. Ona bu 5 cildlik biz neftçilər üçün də stolüstü kitabdır, cavan mühəndislər müəyyən qədər bir şey haqqında əziyyət çəkəndə, bir məsələ haqqında bu məlumatlara baxıb, buradan özləri üçün bir nəticə çıxara bilirlər.

Teymur BÜNYADOV (akademik):

Müstəqilliyimizi qazandıq, arzumuz kama yetdi, dövlətimiz, dövlətçiliyimiz genişləndi. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin tədbirincədesək, müstəqilliyimiz dönməzdir, müstəqiliyimiz əbədidir, müstəqilliyimiz həmişəlikdir. Ona görə də bizim dövlətimiz inkişaf etdi, dövlətçiliyimiz yeni çalarla zənginləşdi və azərbaycançılıq ideologiyasına qovuşduq. Belə bir şəraitdə mütləq və mütləq yeni ensiklopediyanın yaranmasına ehtiyac duyulurdu və hörmətli Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin sərəncamları əsasında çox cildlik Milli Ensiklopediyanın yaranması gündəmə gətirildi və siz də görürsünüz ki, bu sahədə böyük işlər görülüb və yavaş-yavaş cildlər işıq üzü görməkdədir. Bütün bu təcrübədən, bütün bu uğurlardan istifadə edən Ziyad özünə böyük bir yük götürdü və belə bir yükün altına girərək beşcildlik ensiklopediyanı bu gün bizim müzakirəmizə verdi.

Mən onu sizə deyim ki, ensiklopediyanı yazmaq cəhənnəm əzabı kimi bir şeydir, çətin məsələdir. Mən bu işlə maraqlanmışam vaxtilə, demək olar ki, ağlagəlməz, xəyalasığmaz bir işdir. Amma buna cəsarət etmək, gecə-gündüz bu eşqlə, bu məhəbbətlə yaşamaq nə qədər çətin olsa da, şərəflidir, bizim üçün lazımdır. Bu ensiklopediyada hər şey var, bu ensiklopediyada dünya ensiklopediyalarının təcrübəsindən götürülmüş hər şey var. Bu ensiklopediyada bizim hər şeydən qabaq inkişafımız var, son ildə qazandığımız böyük, nəhəng uğurlar var və bizim özünüz görürsünüz, elə bu binadan başlayaq, Bakı nə qədər gözəlləşib, Bakının min illik tarixi var, amma son on, on beş ildə Bakı min dəfə bundan artıq inkişaf edib, böyüyübdür. Bizim bölgələrə baxın, Qəbələ indi artıq beynəlxalq dünyada tanınan, şöhrətlənən bir

məkandır. Şəkisi belə, Şirvanı belə, Gəncəsi belə, Qazaxı belə, saymaqla qurtaran deyil. Bu ensiklopediyada bunların hamısına cavab tapmaq olar. Ensiklopediyada mənim xoşuma gələn bir də odur ki, istər dünya alimləri, istərsə də, Azərbaycanda iqtisadiyyat üzrə çalışan alimlərin hər birinin payı, mövqeyi olduğu qədər işıqlandırılıbdır. Mən belə hesab edirəm, əgər bizim belə inkişafımız olmasa idi, bizim belə ensiklopediyamız da olmazdı, inkişafımızla ensiklopediyamız həmahəng səsələnir. Ona görə bir daha Ziyad müəllim, görkəmli bizim akademikimiz, sən civə kimi bir şeydən, bir dəqiqə bir yerdə durmursan, burada, orada, qaç, qoyma, hay-haray, əvəzi də çıxdı, beşcildlik ensiklopediya bizim stolumuzun üstündədir və şəxsən mənim evimdədir.

Elman RÜSTƏMOV (Mərkəzi Bankın idarə heyətinin sədri, iqtisad elmləri doktoru):

Hesab edirəm ki, Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın hazırlanması və onun bu gün geniş ictimaiyyətə təqdimi Azərbaycanın elmi-ictimai və mədəni həyatında çox görkəmli bir hadisədir. Belə bir yaxşı kəlam var, bəşər tarixi elmi biliklərin toplanması, elmin inkişafı, informasiyanın toplanması və onun tətbiqi tarixidir və bu baxımdan bu biliklərin, bu informasiyanın toplanması, sistemləşdirilməsi, onu geniş cəmiyyət kütləsinə çatdırılması xüsusi bir elmi janrdır və bu baxımdan məhz belə bir on il müddəti əhatə edən bir dövrdə, burada qeyd olundu, belə bir nəhəng, böyük bir layihənin reallaşdırılması, onun həyata keçirilməsi olduqca böyük bir yaradıcılıq uğurudur və bu münasibətlə, Ziyad müəllim Sizi, Sizin başçılıq etdiyiniz redaksiya heyətini səmimi qəlbən təbrik edirəm. Doğrudan da bu, çox möhtəşəm bir hadisədir.

Biz bilirik ki, bu iyirmi ildə, müstəqillik dövründə Azərbaycan yeni bir iqtisadi ideologiyanı qəbul etdi, bu iqtisadi ideologiya bundan öncə hakim iqtisadi ideologiyadan tam fərqli bir ideologiyadır. Bu iqtisadi paradigma artıq dövlət mülkiyyətinə, planlaşdırılmış mərkəzi iqtisadiyyata yox, bazar iqtisadiyyatına, xüsusi mülkiyyətinə, müasir institutlara, modern iqtisadiyyat prinsiplərinə, paradigmasına əsaslanan bir sistem idi. Bütövlükdə, biz ensiklopediyanı oxusaq, onu vərəqləsək, görərik ki, bütün ana xətti qırmızı xətlə məhz bu müasir baxış, müasir ideologiya, rəsmi dövlət ideologiyası olan bu ideologiya ilə əsər yaradılmışdır və olduqca mühümdür, çünki mən artıq sonda deyəcəyəm, onun praktik baxımından nə dərəcədə böyük əhəmiyyəti var.

Praqmatik tərəfdən bu əsər olduqca mühümdür. Mən o elmi yaradıcılıqla məşğul olan vaxtı, Ziyad müəllim yadımdadır, ensiklopediya daim stolun üzərində olurdu, kitabxanadan da gedib kitabları götürəndə hökmən ensiklopediya götürürdük ki, daim müraciət etmək lazım gəlirdi. O vaxt elektron informasiya vasitələri az inkişaf etmişdi və müəyyən bir kateqoriya, iqtisadi qanun, iqtisadi tarix, iqtisadi prosesə baxmaq üçün hökmən ilkin onun mahiyyətinə baxıb, sonra hər hansısa monoqrafiyanı, hər hansısa bir kitabı oxuyurduq. Bu gün hesab edirəm ki, çox geniş kütlə üçün olduqca maraqlı bir informasiya mənbəyidir, bir elmi əsərdir. Çox mühüm bir məqalə oxudum bu yaxınlarda XXI əsr haqqında. XXI əsr orada çox maraqlı və radikal mənim müdafiə etdiyim bir fikir var ki, XXI əsr inovasiyalar, elm əsridir və milli rəqabətlik, əgər bizim xalqımız, dövlətimiz milli rəqabətliliyi təmin etmək istəyirsə, təbii olaraq biz bunu istəyirik, biz hökmən elmi baxımdan, iqtisadi baxımdan rəqabətli olmalıyıq, hər bir insan innovasiya və iqtisadi biliklər, sahibkarlıq daşıyıcı olmalıdır. Bu baxımdan çox

geniş kütlənin iqtisadi maarifləndirilməsi, onlar üçün, necə deyirlər, belə bir janrdır ki, yenə demək istəyirəm, bu çox geniş bir kütləyə çıxışı olan bir əsərdir. Hər hansı bir elmi monoqrafiya bütün dərinliklərinə baxmayaraq, çox vaxt o dar bir dairə üçün, elmi dairələr, professional dairələr üçün maraq daşıyır, amma ensiklopediyanın dəyəri, qiyməti ondan ibarətdir ki, onun yaxınlığı, yəni, çox geniş kütlələri əhatə edir.

Eldar İBRAHİMOV (iqtisad elmləri doktoru, professor, Milli Məclisin Aqrar Siyasət Komitəsinin sədri):,

Ensiklopediyada dünyada geniş yayılmış müxtəlif iqtisadi termin və anlayışlar əks olunmuş, müasir iqtisadiyyatın bütün məsələlərinin dəqiq və aydın izahı verilmişdir. Müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, elmi məktəblər, dünya və respublikamızın iqtisadiyyatının formalaşmasında böyük xidmətləri olan görkəmli iqtisadçı alimlərin bioqrafiyaları, onların irəli sürdüyü iqtisadi nəzəriyyə, qanun və prinsiplər açıqlanmışdır. Bütün bunlar isə indiki və gələcək nəsillərdə iqtisadiyyat elminə marağı gücləndirmək üçün yaxşı vasitədir.

Ensiklopediyada Azərbaycan Respublikasının iqtisadi qüdrətinin artmasına və dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasına xidmət edən inkişaf strategiyası, sərbəst bazar münasibətlərinin genişlənməsinin və milli maraqlara cavab verən yeni iqtisadi sistemin formalaşmasının elmi-metodoloji əsasları və mahiyyətini əks etdirən məqalələrin yer alması onun istifadə dairəsini genişləndirir və başqalarından fərqləndirir. Aqrar qanunvericilik və kənd təsərrüfatı iqtisadiyyat sahəsində çalışdığımı görə

Ensiklopediyada bu barədə əks olunan bəzi məsələləri Sizin diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Ensiklopediyada aqrar-sənaye kompleksinin bütün məsələlərinə geniş izah verilmiş, kənd təsərrüfatında istifadə olunan terminlərə aydınlıq gətirilmişdir. Bunlardan bəzilərini xüsusi qeyd etməyi lazım bilirəm. Hazırda dünyada ciddi narahatlıq doğuran əsas problemlərdən biri əhalinin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılmasıdır. Bu barədə ensiklopediyada ətraflı məlumat verilmiş, aclığı doğuran səbəblər, ərzaq təhlükəsizliyini təmin edən şərtlər, “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı” açıqlanmış, BMT-nin “Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı”nın bu istiqamətdə fəaliyyəti ətraflı göstərilmişdir. Eyni zamanda qeyd olunur ki, inkişaf etmiş ölkələrdə ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı məhsullarına tələbat getdikcə artır və bu məhsulların əkin sahəsini ölkəmizdə də genişləndirməyə və məhsuldarlığını artırmağa ehtiyac vardır. Müəlliflər Azərbaycan Respublikasında “Ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı haqqında” Qanunun qəbul edildiyini və onun məqsəd və vəzifələrini yüksək peşəkarlıqla əks etdirmişlər. Beş cilddən ibarət olan Böyük İqtisadi Ensiklopediya on minə yaxın termin, iqtisadi anlayış, iki mindən çox əyani izah üçün sxem, cədvəl, qrafik və fotoları özündə birləşdirməklə son dərəcə zəngin informasiya materialıdır. Bu materialın toplanması və nəşri çox böyük zəhmət, bilik və bacarıq tələb edir. Biz məmnuniyyətlə qeyd edirik ki, redaksiya heyəti olduqca çətin və şərəfli olan bu işin öhdəsindən yüksək səviyyədə gələrək MDB məkanında analoqu olmayan, iqtisadiyyatın bütün sahələrinə dair çox zəngin, bu günümüzdə və gələcəyə hesablanmış fundamental bir əsər yaratmışlar

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya”: elmi-ictimai həyatımızın mühüm hadisəsi

Müasir Azərbaycan iqtisadi fikrinin nüfuzlu nümayəndəsi, görkəmli ictimai-siyasi xadim akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və baş redaktorluğu hazırlanmış beş cildlik Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın bu yaxınlarda işıq üzü görməsi cəmiyyətdə geniş rezonans doğurmuşdur. Bu fundamental iqtisadi külliyyatın, universal nəşrin xalqımızın yüksək sosial-iqtisadi, mədəni, intellektual səviyyəsini əks etdirən, ümumbəşəri və milli dəyərlər sisteminə əsaslanan ən mötəbər və unikal elmi informasiya mənbələrindən biri kimi dərhal diqqət mərkəzinə düşməsi təbiiidir. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrindəki ensiklopediyaçılıq ənənələri əsasında və milli zəmində hazırlanmış Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın uğuru dövlət müstəqilliyinin bərpasından ötən iyirmi bir il ərzində Azərbaycanın qazandığı möhtəşəm sosial-iqtisadi nailiyyətlərlə, bu nailiyyətlərin memarı olan ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi və möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin dövrün qlobal çağırışlarına uyğun şəkildə qətiyyətlə davam etdirdiyi milli inkişaf strategiyası, çevik və pragmatik iqtisadi siyasət xətti ilə üzvi surətdə bağlıdır.

Keçid dövrünün başa çatması, milli iqtisadiyyatın modern əsaslarla davamlı inkişafının sürətlənməsi, respublikanın dünya birliyi ölkələri sırasında rolunun və yerinin daha da möhkəmlənməsi kimi reallıqları əks etdirən beş cildlik ensiklopediyadakı 10 minə yaxın termin, anlayış və məqalə çoxsaylı nəzəri, faktoroloji materiallara əsaslanır, cəmiyyətdə maraq doğuran sualları cavablandırmaqla oxucuya çoxsaylı iqtisadi hadisələr, kateqoriyalar, modellərlə bağlı zəruri bilgilər verir. Burada makroiqtisadi tarazlıq, marketinq, investisiya, menecment,

maliyyə, audit, mühasibatlıq, pulkredit, qiymətli kağızlar bazarı, rəqabət, inhisar, innovasiyalar, nanoiqtisadiyyat və digər bu kimi çoxsaylı anlayışların mahiyyəti yeni elmi interpretasiyada açıqlanır, iqtisadiyyatın bütün səviyyələri üzrə, müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, iqtisadi sistemlərin problemləri, elmi iqtisadi məktəblər və onların görkəmli nümayəndələri haqqında mühüm məlumatlar öz əksini tapır. Ensiklopediyanın hazırlanmasında dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin iqtisadiyyat lüğətlərindən, statistik külliyyatlardan, beynəlxalq iqtisadi, maliyyə-bank, əmək təşkilatlarının internet resurslarından çox səmərəli istifadə olunmuşdur.

Ensiklopedik nəşrlərin dəyəri ondadır ki, onlar iqtisad elminin və onun alətlərinin əsas, nisbətən sabit və dayanıqlı kateqoriya və anlayışlarını özündə cəmləşdirirlər. Bu mənada, Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın mühüm fərqləndirici cəhətlərini qeyd edərkən ölkəmizin müasir sosial-siyasi və iqtisadi-hüquqi sisteminin müxtəlif aspektlərinə geniş diqqət yetirildiyini vurğlamaq vacibdir. Belə ki, müstəqil Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin artmasına, dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasına xidmət edən milli inkişaf strategiyası, azad bazar münasibətlərinin bərqərar olmasının, yeni iqtisadi sistemin formalaşmasının elmi-metodoloji əsasları və mahiyyəti burada konkret fakt və dəlillərlə işıqlandırılmışdır.

Müasir Azərbaycanın ümummillə lider Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulmuş, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə davamı olaraq gerçəkləşən iqtisadi inkişaf modelinin özünəməxsus xüsusiyyətləri barədə Böyük İqtisadi Ensiklopediyada öz əksini tapan geniş məlumat və bilgiler hər bir oxucuda belə bir qənaət möhkəmləndirir ki, müstəqil dövlətimizin məqsəd və vəzifələri dəqiq müəyyənləşdirilmişdir, bu modelə əsaslanan uğurlu inkişaf xalqın keyfiyyətli yaşayış

səviyyəsini təmin etməyə imkan verəcəkdir. Müstəqil dövlətimizin son 20 ildəki sosial-iqtisadi inkişafı burada müasir iqtisadi təhlil instrumentarilərindən səmərəli istifadə edilməklə geniş şərh edilmişdir. Belə bir elmi qənaət prioritet olaraq götürülmüşdür ki, innovasiya yönümlü iqtisadiyyatın formalaşdırılması, yaxın on ildə ÜDM-in iki dəfə artırılması nəticəsində Azərbaycanın sürətli sosial-iqtisadi inkişafın inkişafın yeni mərhələsinə qədəm qoyacaqdır.

Fikrimizcə, ensiklopediyanın ana xəttini təşkil edən bu elmi-təhlili potensialdan, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamına müvafiq olaraq, “Azərbaycan – 2020” Gələcəyə Baxış İnkişaf Konsepsiyasının hazırlanması istiqamətində mühüm baza kimi istifadə edilə bilər.

Dünya praktikasından məlum olduğu kimi, iqtisadi ensiklopediya-iqtisad elmləri və iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələri üzrə instrumentarilərin və digər məlumatların sistemləşdirilmiş küliyyatıdır. Bu baxımdan Böyük İqtisadi Ensiklopediyada Azərbaycan iqtisadiyyatının bütün digər sahələri yanaşı, ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi milli neft strategiyası əsasında innovasiyalarla zəngin olan neft sektorunun tarixi inkişaf yolları, mövcud vəziyyəti və perspektivləri fundamental elmi tədqiqatlar işığında geniş şəkildə təqdim olunmuşdur. Neft hasilatının minillikləri əhatə edən şanlı tarixinin ən maraqlı məqamlarından tutmuş ölkəmiz üzrə neft-qaz ixracatının son iyirmi ildən artıq müddətdəki dinamikası, dünya ölkələrində neftin bir illik istehlakı, dünyanın neft ehtiyatları barədə statistik göstəricilərədək bütün məlumatlar oxucuların diqqətini cəlb edir.

Yeri gəlmişkən, müasir iqtisadi həyatda getdikcə fəal işlədilən nanoiqtisadiyyat və nanotexnologiya terminlərinin geniş izahında da bəşəriyyətin gələcəyini

müəyyənləşdirəcək bu mühüm elmi anlayışların praktik intepretasiyası Azərbaycanın neft-qaz sektoru ilə əlaqəli şəkildə, çox maraqlı rakurslardan verilmişdir. Ensiklopediyada da vurğulandığı kimi, dünyanın 50-dən çox ölkəsi nanotexnologiyaların inkişafı, nanoiqtisadiyyat quruculuğu istiqamətində artıq müvafiq dövlət proqramları işləyib hazırlamışlar. Bu proqramlar nanotexnologiyalar sahəsində sektorial innovasiya sistemlərinin balanslaşdırılmış və adaptasiya olunmuş milli strategiyasının formalaşmasına yönələn fəaliyyət olmaqla, üstün nanotədqiqatların dəstəklənməsi, iqtisadiyyatın real sektorunda elmi-tədqiqat və sınaq konstruktor işlərinin kommersiyalaşmasının sürətləndirilməsinin məqsədini ifadə edir.

Əminliklə deyə bilərik ki, dünya iqtisad elminin nailiyyətləri indiyədək ölkəmizdə heç bir nəşrdə Böyük İqtisadi Ensiklopediyada olduğu qədər geniş işıqlandırılmamışdır. Xüsusən, daim öncül mövqedə dayanan və bütövlükdə bəşər sivilisasiyanın inkişafına mühüm təsir göstərən, sovet dövründə öyrənilməsinə və təbliğinə ciddi məhdudiyətlər qoyulan Şərqi iqtisadi fikir tarixi bu Azərbaycanın sanballı elmi-ensiklopedik nəşrində geniş işıqlandırılmışdır. Şərqi iqtisadi təlimlər tarixi, iqtisadi məktəbləri, həmçinin, Şərqi ölkələrinin özünün iqtisadi tarixi ilə bağlı burada yer almış məqalələr, İslam iqtisadiyyatının görkəmli nümayəndələri və mütəfəkkirləri barədə geniş bibliografik materiallar böyük maraqla oxunur. Ölkəmizin intişar tapan biznes hüququnun müxtəlif aspektlərinin geniş işıqlandırılması ensiklopediyanın mühüm məzyətlərindəndir.

Azərbaycanın aparıcı dövlət təsisartları, həmçinin, xarici dövlət qurumları və beynəlxalq təşkilatlar haqqında ətraflı məlumatların verilməsi ensiklopediyadakı yeniliklərdəndir. Azərbaycan iqtisad elminin görkəmli nümayəndə-

ləri, alim və mütəfəkkirləri ilə yanaşı, respublikamızın sosial-iqtisadi inkişafına layiqli töhfələr vermiş iqtisadçılar, sahibkarlar, maliyyəçilər haqqında məqalələrin verilməsi diqqətəlayiqdir. Belə məqalələr təkcə bioqrafik xarakter daşımır, həm də məzmun etibarlı ilə cəmiyyətdə azad iqtisadi fəaliyyətin stimullaşdırılmasına müsbət təsir göstərir. Ensiklopediyada haqqında söz açılan iqtisadçı alimlərin əksəriyyəti isə nəşrin rəhbəri, respublikamızda müasir iqtisad elmi məktəbinin yaradıcılarından biri kimi akademik Ziyad Səmədzadənin şəxsən tanıdığı, elmi yaradıcılığına və vətəndaş keyfiyyətlərinə dərinlən bələd olduğu nüfuzlu insanlardır. Fikrimizcə, həmin şəxsiyyətlər barədə məqalələrin informasiya dolğunluğunun təmin edilməsində bu amilin mühüm əhəmiyyəti vardır.

Bir sıra parametrlərinə görə unikal səciyyə daşıyan Böyük İqtisadi Ensiklopediya elmi-analitik çoxaspektliliyi, metodikliyi, leksik formatı, bibliografik və statistik informasiyalılığı, nəfis poliqratik keyfiyyəti ilə də diqqəti cəlb edir. Burada bir sıra beynəlxalq terminlərin Azərbaycan dilində qarşılığı verilmiş, iqtisadi anlayış və terminlərin izahında dilimizin zəngin leksik və sintaktik potensialından düzgün və dəqiqi istifadə edilmişdir.

Onu da qeyd edək ki, yaradıcı heyətin gərgin və səriştəli əməyi sayəsində hər bir istilax və anlayışın mümkün qədər ixtisaslı səviyyədə təqdimatı təmin olunmuşdur. Bir neçə sətirlik termindən tutmuş iri həcmli məqalələrədək hər bir yazıda elmi-publisistik üslubun tələblərinə dürüst əməl edilməsi onların oxunmasını və qavranılmasını asanlaşdırır, oxucunu iqtisadi həyatın bütün sferalarında istifadə etmək üçün zəruri informasiya ilə təchiz edir. Yeni iqtisadi təfəkkürə köklənmiş bu irihəcmli nəşrdə müasir iqtisadi biliklərlə bağlı istənilən suala təcili cavab tapmaq mümkündür. Ensiklopediyada 1200-dən çox cədvəl, sxem, qrafik, 1800-dən çox şəkil vizual

informasiya mənbəyi olaraq, mətnlərin məzmununu tamamlayır və onların daha yaxşı mənimsənilməsinə xidmət edir.

Böyük İqtisadi Ensiklopediya Azərbaycanda ensiklopediya mədəniyyətinin dəyərli nümunəsi olmaqla MDB məkanında milli dildə buraxılmış bu tipli ilk irihəcmli nəşrdir. Heç şübhəsiz, respublikamızda digər sahəvi ensiklopediyaların hazırlanmasında bu nüfuzlu nəşrin prioritetləri və metodikası faydalı mənbə kimi istifadə ediləcəkdir.

Görkəmli alim, istedadlı şəxsiyyət, vətənpərvər ziyalı və dövlət adamı, akademik Ziyad Səmədzadənin rəhbərlik etdiyi kollektiv qarşıya qoyulmuş məsul və şərəfli vəzifəni - müasir sivilizasiyanın iqtisadi sahədə əldə etdiyi bilik və məlumatları, ölkəmizin və xalqımızın tarixində baş vermiş mühüm iqtisadi-ictimai hadisələri elmi şəkildə əks etdirən, yeni dövrün tələblərinə cavab verən, universal xarakterli, sistemli ensiklopedik baza yaratmaq vəzifəsini uğurla yerinə yetirmişdir. Böyük İqtisadi Ensiklopediya geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulmuş universal nəşr kimi ona müraciət edənlərə uzun illər layiqincə xidmət edəcəkdir.

Bir daha inamla deyə bilərik ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin ilk iqtisadiyyat ensiklopediyasının hazırlanması və nəşri ümummilli lider Heydər Əliyevin “İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir” məşhur kəlamının daha bir əyani təəcəssümüdür. Belə bir elm və sənət əsərini ərəşəyə gətirmiş kollektivə, onun ideya rəhbəri rəhbəri və baş redaktoru akademik Z.Səmədzadəyə təşəkkürümüzü bildirir və yeni-yeni yaradıcılıq uğurları diləyirik!

AKİF ƏLİZADƏ

Azərbaycanın görkəmli geoloq alimi, əməkdar elm xadimi, Azərbaycan Dövlət Mükafatı Laureatı,

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik
Fondunun Himayəçilik Şurasının sədri
Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi Himayəçilik
Şurasının üzvü

Elşən HACIZADƏ
iqtisad elmləri doktoru, professor
Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının akademiki, Rusiya
Təbiət Elmləri Akademiyasının akademiki,
Beynəlxalq Nəqliyyat Akademiyasının akademiki

(«Dirçəliş», XXI əsr; №. 171-172/2012)
**“Böyük İqtisadi Ensiklopediya” beşcildliyi: bilik
iqtisadiyyatı və informasiya cəmiyyətinin qovşağında**

...”Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın hazırlanması-
na respublikamızın ən nüfuzlu iqtisadçı alim və mütəxəs-
sisləri cəlb edilmişdir. Ensiklopediyanın mövzu
baxımından rəngarəngliyi, genişmiqyaslılığı, ilk növbədə
onun ideya müəllifi və baş redaktoru olan görkəmli
iqtisadçı alim akademik Ziyad Səmədzadənin intellektual,
elmi-təşkilati və ictimai aspektləri özündə birləşdirən
fəaliyyət müxtəlifliyi və bu fəaliyyətin elmi və ictimai
əhəmiyyəti ilə şərtlənir. İqtisadiyyat elminin aktual
problemlərinə dair sanballı tədqiqatların müəllifi olan
Ziyad Səmədzadənin mövcud sahə üzrə beynəlxalq elmi
təcrübəyə yeni təfəkkürlə yanaşmasının, milli iqtisadi
sistemdən çıxış etməsinin nəticəsidir ki, müasir
Azərbaycan ictimai-humanitar elminin rəngarəng mövzu
polifoniyasında iqtisadiyyat və onun müxtəlif elmi
problemləri son onilliklərdə əsas maraq mərkəzlərindən
birinə çevrilmişdir.

Tam məsuliyyətlə qeyd etmək istəyirəm ki, yüksək bədii-poliqrafik tərtibat ilə fərqlənən “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” iqtisadiyyatın elmi anlayış və kateqoriyaları təmsalında son 15 ildə sürətli sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi inkişaf yolunda olan ölkəmizin nailiyyətlərini özündə əks etdirən fundamental nəşrdir.

Sivil xalqların tarixində iqtisadiyyatın inkişaf səviyyəsi eyni zamanda milli-mənəvi inkişafın göstəricisi olmaqla, sosial tərəqqinin etibarlı və möhtəşəm təməli hesab olunur. Müstəqil Azərbaycan son iyirmi ildə regionun lider dövlətinə çevrilərək müasir sivil dünyaya inteqrasiya olunur. Əldə edilən bütün bu nəticələrin, nailiyyətlərin arxasında ölkəmizin zəngin təbii ehtiyatları ilə intellektual potensialının vəhdəti - maddi kapitalı insan kapitalına çevirmək strategiyası dayanır. Bu strategiyanın uğurla həyata keçirilməsi, təbii ki, elmin sosial-iqtisadi inkişafda rolunu daha da artırır.

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın əhəmiyyətini ölkəmizin iqtisadi tərəqqisində, milli iqtisadi-elmi düşüncənin inkişafında oynayacağı rolla məhdudlaşdırmaq doğru olmazdı. Ensiklopediyanın bir əhəmiyyəti də müasir Azərbaycan və dünya münasibətləri kontekstində qiymətləndirilməlidir.

Azərbaycanın suveren dövlət kimi dünya birliyinə inteqrasiyası planetar qloballaşma prosesləri ilə eyni dövrə təsadüf edir. Bu vəziyyət Azərbaycandan qlobal və regional siyasətdə yeni, xüsusilə milli fəaliyyət proqramı ilə çıxış etməyi tələb edir. Bu mənada ensiklopediyada ən universal iqtisadi anlayışlarla milli iqtisadi özünəməxsusluqlardan doğan kateqoriyaların vəhdəti Azərbaycan iqtisadi modelinin dünya iqtisadi modeli ilə uğurlu uyğunlaşdırılma strategiyasının təzahürüdür.

Müasir dünyada son dərəcə qabarıq nəzərə çarpan ümumi strateji tendensiyalar mövcuddur. Planetar

inkişafın əsas xətti olan qloballaşma fonunda Avrasiya məkanının modernləşməsi və demokratikləşdirilməsi prosesləri gedir. Cəmiyyətin sosial-siyasi model kimi formalaşmasında milli iqtisadi struktur da mürəkkəb təşkil mexanizminə malikdir. Bu mürəkkəblik müasir cəmiyyətimizdə daha çox qloballaşan dünyada milli maraqlarla ümumbəşəri maraqlar arasındakı “qızıl orta”nın tapılmasında, milli mentalla planetar demokratik dəyərlər arasında təzadə, ziddiyyətə deyil, nizama əsaslanan münasibətlərin müəyyənləşdirilməsində özünü göstərir. Çox önəmlidir ki, “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”da iqtisadiyyatımızın həm milli, həm də ümumbəşəri məzmunu vəhdətdə əks olunmuşdur.

Ensiklopediyanın xüsusi qiymətləndirilməli cəhətlərindən biri də nəşrdə Azərbaycan iqtisadiyyatının strateji və konseptual inkişafı ilə elmi-texniki bazasının müasirləşdirilməsi ilə modernləşdirilməsinin, regionlarda iqtisadi infrastrukturun təkmilləşdirilməsinin vahid məcrada təqdim olunmasıdır.

Ensiklopediya zəngin iqtisadi faktların toplusu olmaqla yanaşı, burada bu faktları ümumiləşdirən universal konseptual təfəkkür də fəal iştirak edir ki, bu da nəşrin daha çox konseptual elmi təfəkkürə əsaslandığına sübutdur. Belə bir möhtəşəm külliyyatın meydana gəlməsi Azərbaycan elmi potensialının, xüsusən iqtisad elminin mühüm inkişafının göstəricisidir. Belə ki, zəngin ənənələrə malik Azərbaycan iqtisad elmi əhəmiyyətli dərəcədə bu nəşrin hazırlanmasına səfərbər olunmuşdur. Ensiklopediyada iqtisadi elmi biliklərin təşəkkülü və inkişafı, müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələrin formalaşması, tətbiq dairəsi və tərəqqisindən geniş bəhs olunmuş, tarixi, müasir tələblər baxımından onların rolu barədə ümumiləşdirici fikirlər söylənilmişdir. İqtisadiyyat elmi sosial-siyasi sistemin elə bir tərkib hissəsidir ki,

cəmiyyətin siyasi, mədəni, mənəvi həyatı əhəmiyyətli dərəcədə onun prinsipləri əsasında təşkil olunaraq ictimai harmoniya yarada bilir.

Bu nəşrin xüsusi qeyd olunmalı cəhətlərindən biri də özündə Azərbaycanın ensiklopediyaçılıq ənənəsi ilə yeni tendensiyaları üzvi surətdə birləşdirməsidir. Azərbaycanda ensiklopediya mədəniyyətinin öz tarixi var. Hələ ötən əsrin əvvəllərində iqtisadi və digər mövzularda həmcə böyük olmayan lüğət və sorğu kitabçaları nəşr edilirdi. Ulu öndər Heydər Əliyevin müdrik siyasəti sayəsində XX əsrin 70-ci illərində bütün sahələrdə olduğu kimi, elm və mədəniyyətin inkişafında da əhəmiyyətli işlər görülmüş, ilk dəfə olaraq Azərbaycanda fundamental milli ensiklopediya yaradılmışdır. 1976-1987-ci illərdə Azərbaycan tarixində həmin dövrdə mühüm rol oynamış ilk milli ensiklopediya olan 10 cildlik “Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası” işıq üzü görmüşdür. Məhz bu nəşr Azərbaycanda elmi biliklərin bütün sahələrini əhatə edən ensiklopediya hazırlanması işinin əsas prinsiplərini müəyyənləşdirdi. Böyük elmi potensialın iştirakı ilə hazırlanan on cildlik ensiklopediyanın nəşri o dövrdə ölkənin elmi və mədəni həyatında mühüm hadisəyə çevrildi. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa edəndən sonra isə dövrün tələblərinə cavab verən yeni müstəqil ensiklopediyanın nəşrinə zərurət yarandı.

Ensiklopediyanın digər özünəməxsus xüsusiyyəti burada Azərbaycan iqtisadiyyatının müxtəlif sferalarının hazırkı vəziyyəti, iqtisadi inkişafın ayrı-ayrı sahələrinə cavabdeh olan dövlət qurumları, nazirlik və komitələr haqqında ən son rəqəm, sxem, foto və faktlarla zəngin məqalələrin verilməsidir.

Ensiklopediyada Azərbaycan Respublikasının perspektiv iqtisadi inkişafının prioritet istiqamətlərinə -

neft strategiyasının əhatə etdiyi qlobal və regional enerji təhlükəsizliyi, neft kapitalının insan kapitalına yönəldilməsi, ölkənin coğrafi-strateji mövqeyindən istifadə edərək beynəlxalq nəqliyyat-kommunikasiya imkanlarının genişləndirilməsi, müasir informasiya texnologiyalarından istifadə edərək cəmiyyətdə insanların maddi rifahının yaxşılaşdırılması, ərzaq təhlükəsizliyi, davamlı iqtisadi inkişaf, beynəlxalq inteqrasiya proseslərində milli maraqları əsas tutmaqla fəal iştirak, milli iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin müasir tələblərə cavab verən ən yeni texnoloji avadanlıqlarla təchizi və s. məsələlərə geniş yer verilmişdir.

Yeni iqtisadi təfəkkürə köklənmiş bu irihəcmli nəşrdə sürətlə inkişaf etməkdə olan ayrı-ayrı ölkələrin nail olduqları iqtisadi uğurlar, onların səbəbləri, həmin ölkələrin son illərdə həyata keçirdikləri iqtisadi islahatların mahiyyəti, qlobal bazarda özünü təsdiq etmiş iri transmilli şirkətlər, onların iqtisadi fəaliyyət sferaları, rəqabət strategiyaları, müasir iqtisadi biliklər haqqında istənilən suala cavab tapmaq mümkündür.

Mahmud KƏRİMOV
akademik

(Azərbaycan qəzeti; 12 fevral 2013-cü il)

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya” qaynar həyat fəaliyyətinin təcəssümüdür

...Akademik Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadənin ideya müəllifi və baş redaktoru olduğu “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nı XXI əsrin ilk dövrü üçün Azərbaycan iqtisad elminin əldə etdiyi ən böyük uğurlardan biri hesab etmək olar. Bu ensiklopediya iqtisad elminin nəzəri, metodoloji, əsas prinsip, konsepsiya və qanunauyğunluqlarına söykənən, 5 cildlik, 10 mindən çox sözü əhatə edən, ümumilikdə 384,5 ç.v.-dən yuxarı yazılmış fundamental əsərdir. Bu, sanki akademik Z.Səmədzadənin 2004-cü ildə işıq üzü görmüş 60 ç.v. həcmində “Böyük yolun pillələri”, 2009-cu ildə dərc olunmuş 40 ç.v. həcmində “Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında” monoqrafiyalarının davamıdır. Həcmindən və mövzuların izahından, şərhindən asılı olmayaraq, akademik Z.Səmədzadənin elmi yaradıcılığı ilə yaxından tanış olanlara bəllidir ki, o, bir yaradıcı tədqiqatçı kimi daima axtarışda, qaynar həyat fəaliyyətində olduğundan, demək olar ki, əksər mövzularda onun dəsti-xətti görünür və bütün problemlərin məsuliyyətli həlli özünü göstərir. Bu

baxımdan ensiklopediyanı ölkəmizin elmi inkişafında, informasiyalı cəmiyyətin formalaşmasında böyük bir hadisə kimi qiymətləndirmək olar.

Bu əsərin yaradılması, ictimaiyyətə təqdim olunmasını akademik Z.Səmədzadənin əsl ziyalı mövqeyinin bariz nümunəsi, xalq, cəmiyyət və dövlət qarşısında təmənnasız olaraq fədakar əməyinin nəticəsinin bariz nümunəsidir.

BIE-də iqtisadi biliyin mümkün səviyyədə mənimsənilməsi üçün hər bir sözün mənası, təyinatı və təsviri barədə tutarlı, geniş və əhatəli məlumatlar verilir. Bir sıra elmlərin qovuşmasına söykənən və ayrıca əlahiddə şəkildə götürülmüş bir elmi istiqamətə məxsus olan söz və söz birləşmələri barədə müxtəlif termin, anlayış ifadəsində bilgilərin verilməsi BIE-nin əsas leytmotivini təşkil etmişdir. Ona görə də BIE-ni xalqımızın maddi, mədəni, mənəvi inkişafını xarakterizə edən göstəricilərdən biridir.

Sistemli, ardıcıl şəkildə tərtib və şərh olunan, üslubuna, yazı tərzinə görə diqqəti cəlb edən cildlərin hər birinin dizayn tərtibi o qədər maraqlı və zəngindir ki, onları vərəqlədikcə, həm dünyanı, həm ayrı-ayrı ölkələri, həm də doğma Azərbaycanı seyr etməklə, iqtisadiyyatın digər elm sahələri ilə nə qədər qarşılıqlı asılılıqda olduğunu müşahidə edərsən. Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın xarakterik xüsusiyyəti əsasən onun elmi-varislik, tarixi-məntiqi metodlar vasitəsi ilə yazılmasıdır. Burada iqtisadiyyatla bağlı şərh edilən ictimai-siyasi, sosial-hüquqi, mənəvi-mədəni məsələlər elə səpkidə izah və təsvir olunur ki, istər-istəməz burada həyatı hadisələrin gerçəkliyi öz əksini tapır. Bütün cildlərdə əsas diqqət ümumbəşəri dəyərlər kontekstində milli dəyərlərə söykənmənin əsasları, başlıca cəhət və xüsusiyyətlərinə üstünlüyün verilməsidir. “Böyük İqtisadi Ensiklopedi-

ya”nın I cildinin 130-cu səhifəsində Azərbaycan xalqının iqtisadi fikir tarixinin şərhinə buna misal ola bilər. Eyni zamanda islam elminin tədqiqatçısı kimi deyə bilərik ki, eramızdan əvvəl X-VII əsrlərdə meydana gələn yazılı iqtisadi fikrin, zərduştlüyün qanunlar toplusu olan “Avesta”da əkinçilik və suvarma işləri ilə maddi nemətlərin artırılmasının zəruriliyinin göstərilməsi, eramın III əsridə Manihəçilik, V-VI əsrlərdə Məzdəkizm, VIII-X əsrlərdəki Xürrəmilik hərəkətlərinin iqtisadi məzmununun izahı İslam dininin Azərbaycanda VII əsrdən etibarən (640-cı il) Azərbaycan xalqının sosial-iqtisadi fikrinə köklü təsir göstərməklə, “Qurani-Kərim”in hökmlərinə söykənən və şəriətlə tənzimlənən çox geniş və əhatəli islam iqtisadi sisteminin təşəkkülünün şərh edilməsi xüsusilə təqdirə layiqdir.

Bu cildə diqqəti cəlb edən cəhətlərdən biri də iqtisadi hadisələr, cəmiyyət həyatında mövcud olan elmi dünyagörüşün sosial-mədəni, hüquqi-əxlaqi, mənəvi saflıq kontekstində reallaşmasının açıqlanmasıdır. Mövcud iqtisadi resursların istehsalı, istifadəsi və mənimsənilməsi prosesi insan-dövlət-cəmiyyət prizmasından qiymətləndirilir. Azərbaycan iqtisadiyyatı, onun təşəkkülü, formalaşması, inkişaf qanunauyğunluqları çox məntiqli, əsaslandırılmış və dinamik inkişaf baxımından dəyərləndirilərək, xronoloji şəkildə yığcam təhlil və təsvir olunur. Mövcud rəqəmlər cədvəl, qrafik, diaqram, şəbəkə, sxem və digər formalarda müqayisəli, dinamik təhlil yolu ilə şərh edilir.

Ensiklopediyanın digər maraqlı cəhəti də ondan ibarətdir ki, hadisə və faktların izahı, mövcud arxiv materiallarına əsaslanaraq aparılmışdır.

Məsələn, bunu Bakı neftinin II Dünya müharibəsində oynadığı rol barədə irəli sürülən fikirlərin şərhində, eləcə də görkəmli dövlət xadimlərinin, hərbiçilərin mülahizələrində görmək olur.

Ensiklopediyanın hər cildi ilə tanışlıq göstərir ki, burada izahı, mənası, duyumu əks olunan hər bir iqtisadi hadisə, ictimai, siyasi, sosial, humanitar, mənəvi-mədəni, dini səpkilərlə əlaqələndirilmiş şəkildə izah olunur. Ən maraqlısı isə odur ki, iqtisadi baxışların, görüşlərin, fikirlərin izahı dövrləşmə prosesi ilə əlaqədar tarixi, ədəbi, bədii, mədəni dəyərlərlə əlaqələndirilmiş şəkildə göstərilir.

İqtisad elminin cəmiyyət həyatında oynadığı fəal rolu, təsərrüfatlıqdakı fasiləsizliyi nəzərə alaraq, ölkə konstitusiyası, bir sıra nazirliklərin, qanunvericilik, icra orqanlarının, strukturlarının fəaliyyət mexanizmləri tam şəkildə verilir.

II cildə diqqəti cəlb edən xronoloji iqtisadi hadisələrdən biri Azərbaycan təbiətinin, xüsusən onun ekoloji vəziyyətinin əksidir. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində ekologiyanın funksiyaları göstərilməklə ətraf mühitin qorunması, resurslardan səmərəli istifadə olunması, ekoloji-iqtisadi tənzimlənmənin aparılması istiqamətləri şərh olunur. Həmçinin dünya ekoloji sisteminə texnogen təsirin təsviri verilir ki, bu da ekologiyanın təsirə məruz qalması səbəblərinin öyrənilməsinə imkan yaradır.

BİE-nin bir fərqləndirici xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, burada Azərbaycan xalqının ən müdrik, dahi və görkəmli söz ustaları haqqında verilən məlumatlar onların iqtisadiyyatla, təsərrüfat fəaliyyəti ilə əlaqədar irəli sürdükləri fikirlər əsasında izah edilir. Belə bir mövqə görkəmli dövlət xadimləri, hərbi sərkərdələr, iş adamları, sahibkarlara da dəlalət edir. Bir anlığa iqtisadi inkişafın çox mürəkkəb istiqamətləri, amilləri və mənbələri haqqında məlumat əldə etmiş olursan.

II cildin sonluğu olduqca aktual görünən inkişafın Azərbaycan modelinin şərhini ilə başa çatır. Ən nəzərə çarpacaq cəhət ondan ibarətdir ki, inkişaf modelinin həyatiliyi Prezident İlham Əliyevin 2011-ci ildə imzaladı-

ğı “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” sərəncamda yekunlaşdırılır. Oxucu əldə etdiyi bilgi ilə gələcəkdə ölkənin iqtisadi inkişafının modeli barəsində səliət məlumat almağa nail olur.

BIE-də çox vacib bir məsələ kimi qarşıda duran islam iqtisadiyyatı konsepsiyası ilə bağlı olan məsələlərin şərhı III cilddə əks olunur. İslami iqtisadiyyatının əsas prinsipləri barədə ətraflı məlumatlar islam maliyyə-bank sistemi vasitəsilə şərh edilir.

Ensiklopediyanın IV cildi mülkiyyət anlayışının izahı ilə, onun obyekt və subyektlərinin şərhı ilə səciyyələnir. Mülkiyyətin kimə məxsusluğu onun hüquqi əsasları ilə göstərilir. Bazar sisteminin üstün cəhətinin biri də məhz mülkiyyətin özü deyil, ondan istifadə etmək, sərəncam vermək, mənimsəmək hüququnun üstün xarakter daşması ilə bağlıdır.

Nəqliyyat sisteminin iqtisadiyyatın qan damarı olduğu göstərilərək, onun ayrı-ayrı növləri barədə çox maraqlı və dürüst məlumatlar verilir. Dünyanın ən iri 20 dövlətinin timsalında ən qısa və uzun avtomobil və dəmir yolları barədə də informasiya əks olunur. Yol infrastrukturunun ölkəmizdə təkmilləşdirilməsi, onun TRASEKA Proqramı çərçivəsində bərpa istiqamətləri də qeyd olunur.

Bu cildə diqqəti cəlb edən bilgilərdən biri də regional iqtisadi siyasətin mahiyyəti ilə verilən izahatlardır. Qeyd olunur ki, ölkəmizdə uğurla həyata keçirilən I və II Regional Proqramların müvəffəqiyyət qazanması, hər şeydən əvvəl, prioritet sahələrin və inkişaf istiqamətlərinin məqsədyönlü, düzgün seçilməsindən, eləcə də hər bir konkret tarixi dövrə görə siyasətin qurulmasından, regional inkişafın vəzifələrinin müəyyən edilməsindən, sosial-iqtisadi inkişafın ədalətlik və səmərəlilik prinsiplərinin gözlənilməsindən, sahə və

ərazilərin inkişafının regionların inkişafı ilə optimal əlaqələndirməsindən asılıdır. Bu cildin sonunda soyqırımını, genosid ifadəsinin izahı ilə, onun hər hansı milli, etnik, irqi və dini qrupun tam, yaxud qismən məhv edilməsinə yönəldilmiş, qabaqcadan düşünülmüş zorakı fəaliyyət olduğu qeyd olunur.

Ensiklopediyanın V cildində təhsil iqtisadiyyatı ilə əlaqədar göstərilən məlumatlar olduqca maraqlıdır. Qeyd olunur ki, təhsil iqtisadiyyatı iqtisad elminin bir sahəsi kimi, təhsil sahəsində maddi, maliyyə və əmək ehtiyatlarının hərəkəti qanunauyğunluqlarından ibarətdir. Burada ümumi, ilk peşə ixtisas, orta ixtisas, ali, məktəbəqədər təhsil haqqında məlumatlar verilir və dövlət büdcəsində təhsil xərclərinin qeyd olunan pillələr üzrə strukturu göstərilir. Dünyanın təhsil sahəsinə daha çox və daha az xərc çəkən bir sıra ölkələrinin timsalında müqayisəli təhlil aparılır. Həmçinin Azərbaycanda təhsilin pillələri üzrə bir təhsil alana düşən illik xərclərin dinamikası faktiki rəqəmlərlə göstərilir. Təhsil iqtisadiyyatının başlıca məqsədinin “insan kapitalı”nın formalaşmasına və inkişafına xidmət göstərməsindən ibarət olduğu qeyd olunur.

Bu cildə valyuta, valyuta məzənnəsi, valyuta dəhlizi, vergi, vergi sistemi haqqında verilən məlumatlar da diqqəti cəlb edir. Eləcə də yoxsulluq, yoxsulluq dərəcəsi, yoxsulluq indeksi, yoxsulluq zonası barədə verilən informasiya da olduqca maraqlıdır.

Bütövlükdə BIE-nin hər bir cildi çox maraqlı, oxunaqlı və düşündürücü məlumatlarla, informasiya və bilgilərlə zəngin olduğundan onlarla tanışlıq hər bir oxucuya özünəməxsus təsir edəcəkdir. Biz də yalnız bizə maraqlı və yadda qalan bəzi məlumatlar üzrə dayanmağı vacib hesab etdik.

Ensiklopediyanın əhəmiyyətli dərəcədə qiymətləndirilməsinə səbəb olan bir neçə vacib cəhəti qeyd etmək istərdik. Əvvəla, ensiklopediyanın redaksiya heyəti həm say, həm nüfuz, həm də peşəkarlıq səviyyəsinə görə diqqəti cəlb edir. Ölkənin 63 nəfərdən ibarət görkəmli ictimai xadim və elm adamlarının iştirakı, iqtisad elminin 25 istiqaməti üzrə 100-ə qədər elmi məsləhətçilərin cəlb olunması, çoxlu sayda işçi qrupunun fəaliyyət göstərməsini xüsusi qeyd etmək lazımdır. BIE-nin 5 cildinə diqqət yetirdikdə onların həcmjə də optimal şəkildə bölgüsünü müşahidə etmək olar. Bütövlükdə onun həcmi 384,5 ç.v.-dən ibarət olmaqla 3065 səhifədən ibarətdir. Cildlər üzrə 2 mindən artıq cədvəl, sxem, qrafik, diaqram, fotolar, təbii, bədii nümunələr verilmişdir ki, bu da müasir dünya kitabçılıq ənənələrini özündə əks etdirir.

İkincisi, 10 minə qədər iqtisadi termin, anlayış, kateqoriya, qanun, model, elmi məktəb və cərəyanlar, onların görkəmli nümayəndələri – iqtisadiyyat üzrə Nobel mükafatı laureatları haqqında çox mühüm məlumatların verilməsini göstərmək olar.

Üçüncüsü, iqtisad elminin fundamental, funksional, sahəvi, regional, qlobal səviyyəli problemləri həm ümumibəşəri, həm milli xarakteri baxımından nəzəri və əməli cəhətdən zəruri şəkildə şərh edilir.

Dördüncüsü, iqtisadi hadisələrin mahiyyəti müasir elmi təfəkkür baxımından şərh olunmaqla, yeni interpretasiyada, interaktiv qaydada izah olunur, elmi varislik prinsipi qorunur.

Beşincisi, ensiklopediya müasir iqtisad elminin tələbləri çərçivəsində XXI əsrin təlatümlü başlanğıcına xas olan qloballaşma prosesinin nəticəsi dünya maliyyə-iqtisadi böhranın törətdiyi nəticələr baxımından izah olunmuş, bu gün Avropa ölkələrini bürüyən borc

problemlərinin səbəbləri əsaslandırılmış şəkildə göstərilmişdir.

Altıncısı, BİE Azərbaycan dilinin müasir ifadə imkanlarının, deyiliş tərzinin bütün zənginliklərinin üzə çıxarılmasına şərait yaratmaqla, ədəbi-bədii fikrin nümunələri vasitəsi ilə iqtisad elminə aid olan mətnlərin izah olunmasına təkan vermişdir. Azərbaycan dilinin potensial imkanlarına söykənməklə, dilimizin qrammatik prinsiplərinə əsaslanmaqla iqtisadi fikrin ədəbi nümunələrlə həm zənginləşməsinə, həm də tutumlu ifadə olunmasına, ayrı-ayrılıqda hər bir yeni iqtisadi anlayışın müasir elmi dövriyyədə özünəlayiq yer tutmasına imkan yaratmışdır.

Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
akademik

Məmməd həsən MEYBULLAYEV
iqtisad elmləri doktoru,
professor

(İqtisadiyyat qəzeti; 21 fevral 2013-cü il, № 7)

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın nəşri böyük əhəmiyyət daşıyır

...Akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və baş redaktorluğu ilə respublikada ilk dəfə hazırlanmış və çap olunmuş irihəcmli fundamental “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” son dövrlərdə təqdim edilmiş ən əhəmiyyətli nəşrlərdən biridir. “Əslində, ensiklopediyanın məqsədi hal-hazırda yaşayan insanlar üçün anlaşılan və bütün dünyada səpələnmiş bilikləri toplayıb gələcək nəsle ötürməkdir ki, əvvəlki əsrlərdə görülən işlər növbəti əsrlər üçün yararsız olmasın, bu biliklərlə zənginləşdirilmiş gələcək nəslimiz daha xoşbəxt və xeyirxah olsun və biz gələcək nəsil üçün həmişəlik yox olmayaq”. Bu sözləri ensiklopediyalar haqqında XVIII əsrin fransız yazıçısı və filosofu Deni Didro deyib.

Biliklərimizi gələcək nəsil üçün qoruyub saxlamaq indiki nəslin də bir vətəndaşlıq və insani borcudur. “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” bu sahədə qazanılan uğurlardandır.

Ulu öndər Heydər Əliyev bu sahədə də gələcək nəsillər üçün çox mühüm işlər görmüşdür. Ümummilli liderin təşəbbüsü və dəstəyi ilə 1976-1987-ci illərdə çap edilmiş “Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası” ölkə tarixinə

bilik və məlumatların bütün sahələrini əhatə edən ilk fundamental əsər kimi daxil olmuşdur. Ulu öndərin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev dövlət əhəmiyyətli bu mühüm işin həyata keçirilməsini, ensiklopediyanın yüksək elmi səviyyədə hazırlanıb nəşri üçün tələb olunan maddi-texniki bazanın yaradılmasını təmin etmək məqsədilə “Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri haqqında”, “Azərbaycan Milli Ensiklopediyası Elmi Mərkəzinin yaradılması haqqında”, həmçinin “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının “Azərbaycan Milli Ensiklopediyası” Elmi Mərkəzinin yeni binasının tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında” sərəncamlar imzalamışdır.

Bütün bu sərəncamlar dövlətin ensiklopediya nəşrlərinin inkişafına verdiyi əhəmiyyətin göstəricisidir. Milli Ensiklopediya ilə yanaşı, hər sahə ilə bağlı ayrı-ayrı ensiklopediyaların hazırlanmasına və nəşrinə zərurət yaranmışdı. İqtisadi sahədə buna daha çox ehtiyac duyulurdu. Azərbaycanın öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra - ötən 21 ildə nail olduğu iqtisadi nailiyyətlərin milli inkişaf modeli ilə bağlılığı danılmaz həqiqətdir. Bu da bir həqiqətdir ki, istənilən ölkənin iqtisadi inkişaf istiqaməti onun imkanlarına, şəraitinə müvafiq olur və müxtəlif parametrlərə görə başqalarından fərqlənir.

Ölkədə əldə edilən ən mühüm göstəricilərindən biri də xalqın təbii sərvətləri üzərində yiyəlik hüququ qazanması və davamlı inkişafı naminə məqsədyönlü şəkildə istifadə etməsidir. 1993-cü ilin iyununda xalqın təkidli tələbi ilə ölkə rəhbərliyinə qayıdan ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın güclü və qüdrətli dövlətə çevrilməsi üçün ölkənin malik olduğu zəngin karbohidrogen ehtiyatlarından səmərəli istifadəni vacib sayaraq ilk gündən yeni neft strategiyasının işlənilməsi və uğurla həyata keçirilməsi üçün əzmlə çalışmışdır. O zaman iqtisadi problemlər mənğənəsində

sıxılan Azərbaycanın məhdud maliyyə imkanları ilə zəngin neft-qaz yataqlarının mənimsənilməsinin, bu əvəzsiz təbii sərvətin dünya bazarlarına çıxarılmasının qeyri-mümkünlüyünü düzgün qiymətləndirən ulu öndər Heydər Əliyev çıxış yolunu Qərb şirkətləri ilə milli maraqlara söykənən əməkdaşlığın qurulmasında gördü.

Yeni neft strategiyasının uğurla davam etdirilməsi, Azərbaycanın xarici sərmayələr üçün cəlbediciliyinin qorunması, milli iqtisadiyyatın müxtəlif sferalarına yönələn sərmayələrin qeyri-neft sektoruna, regionların inkişafına doğru istiqamətləndirilməsi, “qara qızıl”dan əldə olunan gəlirlərin respublikada güclü insan kapitalının formalaşdırılması məqsədinə yönəldilməsi iqtisadi siyasətin əsas prioritetləri kimi diqqəti çəkmişdir. Bunun nəticəsidir ki, müstəqil Azərbaycan iqtisadi cəhətdən möhkəmlənmiş, qüdrətlənmiş, sosial-iqtisadi yüksəliş, ilk növbədə, insanların gündəlik həyatında özünü daha qabarıq büruzə vermişdir.

Bütün bunlar gələcək nəsillərə də çatdırılmalı və izah edilməlidir. Bu baxımdan akademik Ziyad Səmədzadənin rəhbərliyi ilə hazırlanmış irihəcmli fundamental “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” böyük əhəmiyyət daşıyır.

Əsaslı ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən iqtisadi inkişaf modeli ilə açıq-aydın təsəvvür yaradan “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” ölkənin elmi-ictimai həyatında mühüm hadisədir. 10 minə yaxın termin, iqtisadi anlayış və təhlili məqaləni özündə ehtiva edən beş cilddən ibarət ensiklopediyanın hazırlanma prosesinə ölkənin tanınmış, nüfuzlu mütəxəssisləri cəlb edilmiş və burada çoxsaylı nəzəri, faktoloji material əsasında ictimai həyatdan gələn sualları cavablandırmaqla oxucuya iqtisadi hadisələr, kateqoriyalar, modellərlə bağlı zəruri bilgiler verilmişdir. Bu dəyərli nəşrdə makroiqtisadi tarazlıq,

marketing, investisiya, menecment, maliyyə, audit, mühasibatlıq, pul-kredit, qiymətli kağızlar bazarı, rəqabət, inhisar, innovasiyalar, nanoiqtisadiyyat və digər bu kimi çoxsaylı anlayışların mahiyyəti yeni elmi interpretasiyada açıqlanır. Burada iqtisadiyyatın bütün səviyyələri üzrə müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, iqtisadi sistemlərin problemləri, elmi-iqtisadi məktəblər və onların görkəmli nümayəndələri haqqında mühüm məlumatlar əksini tapır. Ensiklopediyanın hazırlanmasında inkişaf etmiş ölkələrin iqtisadiyyat lüğətlərindən, statistik külliyyatlardan, beynəlxalq iqtisadi, maliyyə-bank, əmək təşkilatlarının internet resurslarından səmərəli istifadə olunmuşdur. Akademik Ziyad Səmədzadə və ensiklopediyanın hazırlanma prosesində iştirak edən işçi qrupu çətin, böyük zəhmət tələb edən dəyərli bir işin öhdəsindən gəlmiş və mürəkkəb intellektual əmək tələb edən nəşrin işiq üzü görməsinə nail olmuşlar.

Abel MƏHƏRRƏMOV,
Bakı DÖvlət Universitatının rektoru,
akademik

(“Azərbaycan” qəzeti; 17 yanvar 2013-cü il)

Azərbaycanın “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”sı var

...Ensiklopediya mədəniyyətinin inkişafı, onun müxtəlif sahələr üzrə yeni motivasiyalardaşaxələndirilməsi imkanlarını xeyli dərəcədə genişləndirmişdir. Bu baxımdan ölkəmizdə də sahəvi ensiklopediyaların hazırlanmasına və nəşrinə ehtiyac və zərurət yaranmışdır. Xüsusən ictimai elmlər arasında özünəməxsusluğu ilə seçilən və daim inkişafda olan iqtisad elminin cəmiyyətdə artan rolu bu istiqamətdə ayrıca predmetik təyinatlı ensiklopediyanın yaradılması məsələsini də aktuallaşdırmışdır. Bu artan aktualığı sovet sisteminə xas ideoloji məhdudiyət və qadağaların aradan qaldırılması, qloballaşan dünyanın yeni çağırışları ilə yanaşı, həm də Azərbaycanda keçid dövrünün başa çatması, milli iqtisadiyyatın modern əsaslarda davamlı inkişafının sürətləndirilməsi və respublikanın dünya birliyi ölkələri sırasında rolunun və yerinin daha da möhkəmləndirilməsi reallıqları obyektiv zərurətə çevirmişdir. Zamanın bu tələblərinə cavab olaraq akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və baş redaktorluğu ilə respublikada ilk dəfə irihəcmli fundamental “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” hazırlanmış və nəşr edilərək oxucuların müzakirəsinə verilmişdir. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin ilk iqtisadiyyat ensiklopediyasının nəşrinin məhz bu gün meydana çıxması ümummilli lider Heydər Əliyevin “İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir” məşhur kəlamının əyani gerçəkliyini burada da bir daha təcəssüm etdirmişdir. Ölkəmizin elmi-ictimai həyatında mühüm hadisə kimi dəyərləndirilən “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın hazırlanması işinə respublikamızın ən nüfuzlu alim və mütəxəssisləri cəlb edilmişlər. Onların fəal yaradıcı əməyi ilə ensiklopediyada iqtisadi termin və anlayışların, nəzəriyyə və baxışların mükəmməl izahları

verilmiş, iqtisadi hadisələrin məzmunu və əhəmiyyəti yüksək peşəkarlıqla açıqlanmış, müasir gerçəkliklər fonunda dünya iqtisad elminin nailiyyətləri hərtərəfli işıqlandırılmışdır. Elmi-redaksiya heyətinin üzvləri kimi demək istərdik ki, ensiklopediyaya daxil edilən hər bir termin və anlayışın məzmunu onların dəfələrlə müzakirəsi, ekspertiza edilməsi ilə bir daha aydınlaşdırılmış, məqalələrin əksəriyyəti müvafiq iqtisadi strukturlarda baxılmış, yaradıcı heyətin ayrı-ayrı mənbələrdən ünvanına göndərilən dəyərli tövsiyə və təkliflər nəzərə alınmışdır. Azərbaycanın müasir iqtisadi-hüquqi, sosial-siyasi sisteminin müxtəlif aspektlərinin geniş işıqlandırılması ensiklopediyanın mühüm fərqləndiricəhətlərindən biridir. Burada müstəqil Azərbaycan dövlətinin iqtisadi qüdrətinin artmasına, dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasına xidmət edən inkişaf strategiyası, azad bazar münasibətlərinin genişlənməsinin və milli maraqlara cavab verən yeni iqtisadi sistemin formalaşmasının elmi-metodoloji əsasları və mahiyyəti barədə konkret fakt və dəlillərə istinad edən məqalələr əksini tapmışdır. Ensiklopediyada ölkənin sosial-iqtisadi inkişafını kompleks şəkildə təfərrüfatlandıran milli təbii sərvətləri, sənaye və innovasiya potensialı, sahə və müəssisələrin investisiya imkanları, sosial və istehsal infrastrukturunu, dövlət və hökumət strukturları, xarici iqtisadi əlaqələr coğrafiyası, beynəlxalq təşkilatlarda təmsilçilik, milli iqtisadi nailiyyətlər haqqında tutumlu məlumatların elmi-analitik, statistik və qrafik tərtibatda verilməsi ensiklopedik innovasiya kimi qiymətləndirilməlidir. Bir gerçəklikdir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin əzmkar fəaliyyəti ilə aparılan miqyaslı islahatlar nəticəsində ölkə iqtisadiyyatında daha geniş möhtəşəmlik əldə olunmuşdur. Milli neft strategiyasının multiplikativ effektləri iqtisadi artımda

yeni özək təşkil edəcək qeyri-neft sektorunun formalaşmasına rəvac vermiş, neft-qaz sərvətlərinin insan kapitalına çevrilməsi mərhələsinə qədəm qoyulmuşdur. Bu transformasiyanın mühüm elementi olaraq informasiya-kommunikasiya texnologiyaları çıxış etməkdədir. Ölkədə informasiya cəmiyyətinin bərqərar olması və bunun tərkib hissəsi kimi informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının geniş tətbiqi istiqamətində sistemli fəaliyyət aparılır. Odur ki, ensiklopediyada müasir dünyada informasiya cəmiyyətinə keçid prosesinin özəllikləri, informasiya-kommunikasiya texnologiyarı sektorunun iqtisadi inkişafdakı rolu xüsusi qeyd edilir. Bu sahədə Azərbaycandakı sürətli inkişaf ön plana çəkilir, onun yeni institusional yaranışlardakı əhəmiyyətini genişliklə əks etdirən yazılar, məqalələr, müvafiq indekslər və reyting cədvəlləri verilir. Ensiklopediyanın xarakterik cəhətlərindən danışarkən onu da qeyd etmək lazımdır ki, nəşrdə kontinental iqtisadi fikir tarixləri ilə bağlı yazılar da diqqəti cəlb edir. Bu, bir faktdır ki, Şərqi yaradıcı iqtisadi fikir tarixi daim öncül mövqedə dayanaraq bütövlükdə bəşəri sivilizasiyanın inkişafına mühüm təsir göstərmişdir. Lakin ötən əsrdə böyük bir məkanda sovet sistemi bu fikir tarixinin təbliğ olunmasına məhdudiyətlər qoymuşdu. Bu baxımdan da dövrün iqtisadi ədəbiyyatlarında Şərqi iqtisadi fikir tarixini əks etdirən materiallar o qədər də geniş əksini tapmırdı. “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” bu şərəfli vəzifəni də ləyaqətlə yerinə yetirmişdir. Onun səhifələrində Şərqi iqtisadi təlimlər tarixi, iqtisadi məktəbləri, həmçinin Şərqi ölkələrinin özünün iqtisadi tarixi ilə bağlı elmi-ensiklopedik məqalələr yer almış, İslam iqtisadiyyatının görkəmli nümayəndələri və mütəfəkkirləri barədə geniş biblioqrafik yazılar verilmişdir. “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın unikalığı bir də onunla bağlıdır ki, bu sanballı nəşr formalaşmış mövcud iqtisadi vəziyyətə

istinadən çox düşünülmüş, biçimli bir sxemdə qurulmuşdur. Bu da çox böyük əməktutumlu nəşrdə minlərlə səhifəni özündə birləşdirən nəhəng informasiya təbəqəsinin ümumiləşdirici vahidliyini və bütövlüyünü təmin edir. Yazılara nəzər yetirdikdə, onlarda çoxlu emosiya mövcudluğu nəzərə çarpır. Onu da qeyd edək ki, yaradıcı heyətin gərgin və səriştəli əməyi ilə hər bir istilah və anlayış mümkün qədər ixtisaslı səviyyədə təqdim olunmuşdur.

...Azərbaycanın ilk iqtisadi bestselleri kimi ensiklopediya kitab aləmində özünəməxsus yer tutacaqdır. Tam məsuliyyətlə bildirmək olar ki, ölkənin və onun hüdudlarından kənarında sayılıb-seçilən iqtisadçı alimlər arasında özünəməxsus yeri və sanbalı olan akademik Ziyad Səmədzadə ağır bir işi öhdəsinə götürmüş və onu layiqincə də yerinə yetirməklə, Azərbaycan elminə, xüsusilə də iqtisad elminə böyük töhfə vermişdir.

Asəf NADİROV,
akademik

Elşən HACIZADƏ,

iqtisad elmləri doktoru, professor

(Azərbaycan qəzeti; 23 noyabr, 2012-ci il);

Vergi Xəbərləri jurnalı; dekabr, 2012)

**“Böyük İqtisadi Ensiklopediya” qlobal və milli
iqtisadiyyat haqqında fundamental beş cildlikdir**

...Sosial yönümlü bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinə əsaslanan milli iqtisadiyyatın formalaşmağa başladığı ilk illərdə yeni iqtisadi sistem özü ilə bir çox yeni elmi-iqtisadi yanaşmalar, əvvəllər iqtisadi ədəbiyyatlarımızda heç vaxt istifadə edilməyən yeni termin və anlayışlar gətirmişdir. Lakin ilk dövrlərdə iqtisadi leksikona daxil olan bu yeni iqtisadi anlayış, kateqoria və konsepsiyaların həm tərcüməsində, həm də interpretasiyasında anlaşmazlıqlar mövcud idi. Ötən müddət ərzində ölkənin müxtəlif elmi-tədqiqat mərkəzlərində, ali təhsil ocaqlarında bazar iqtisadiyyatının müxtəlif aspektlərinin öyrənilməsi, bu iqtisadi sistem əsasında əsrlərlə inkişaf edərək yüksək iqtisadi inkişafa nail olmuş ölkələrin təcrübəsinin mənimsənilərək milli iqtisadiyyata tətbiqi paralel olaraq Azərbaycanda iqtisad elminin inkişafına da öz töhfələrini vermişdir. Son günlərdə işıq üzü görün akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və baş redaktorluğu ilə hazırlanan “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” beşcildliyi ötən iki onillikdə ölkənin bu elm sahəsi üzrə əldə etdiyi yeni nailiyyətləri aydın forma və məzmununda əks etdirir.

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya” beşcildliyinin redaksiya heyəti iqtisadiyyat kimi bu gün olduqca aktual olan bir elm sahəsində bu ənənəni davam etdirərək latın qrafikalı əlfbamızda çap dilən fundamental nəşr ortaya qoymuşdur. Etiraf edilməlidir ki, bu cür nəşrə çoxdan ehtiyac yaranmışdı. Nəzərə almaq lazımdır ki, “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” beşcildliyi dövlət tərəfindən maliyyə dəstəyi olmadan, iqtisadçı alimlərimizin könüllü əməyi nəticəsində ərsəyə gəlib və elə buna görə bu iş çəkilən intellektual zəhmət böyük hörmətə layiqdir. Digər tərəfdən müstəqillik əldə etdikdən sonra respublikamızda konkret sahəyə aid ilk irihəcmli nəşr olan “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”ya bənzər nəşrlərə keçmiş SSRİ

ölkələrindən Rusiya Federasiyası istisna olmaqla heç birində rast gəlinmir. Bu da o deməkdir ki, ayrı-ayrı vətəndaşlar və ən müxtəlif sosial qruplar “dövlət bizə nə verir?” sualına cavab axtararaq fəaliyyətsiz dayanmaqdan, “biz dövlətə nə verə bilərik?” sualı ətrafında fikirləşərək fəaliyyətə başlasalar olduqca əhəmiyyətli işlər ortaya qoya bilərlər. Bunun konkret nümunəsi isə haqqında söhbət açacağımız beş cilddən ibarət “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”dır.

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya” beş cildliyi 10 minə yaxın iqtisadi termin, müxtəlif iqtisadi əməliyyatların əyani izahı üçün 2 mindən çox sxem, cədvəl, qrafik və fotolardan ibarət olmaqla ümumilikdə 6 min səhifədən çoxdur. Dünya təcrübəsindən bəhrələnərək iqtisadi terminalogiyaya vahid prinsiplərdən yanaşma əsasında makro və mikro iqtisadiyyat, pul-kredit münasibətləri, bank işi, qiymətli kağızlar bazarı, sığorta, fiskal siyasət, məcmu tələb və təklif, marketing, menecement, investisiya, birja fəaliyyəti, innovasiya, institusional iqtisadiyyat, milli və global rəqabət, iqtisadi təhlükəsizlik, müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, elmi məktəblər, iqtisadiyyatda tətbiq edilən qanun və kateqoriyalar, iqtisadiyyat elminin formalaşmasında böyük xidmətləri olmuş görkəmli iqtisadçıların bioqrafiyası, onların irəli sürdüyü iqtisadi nəzəriyyə, qanun və prinsiplər və s. ilə bağlı miflərlə iqtisadi termin, söz və ifadənin mahiyyətinin mükəmməl izahı verilir. Ensiklopediyada digər özünəməxsus xüsusiyyəti bir sıra elmlərlə, o cümlədən riyaziyyat, sosiologiya, nanotexnologiya, sinergetika və s. ilə qarşılıqlı əlaqədə olan, bu elm sahələrində əldə edilən novatorçu ideyaların iqtisadi-sosial həyatda tətbiqi ilə iqtisadiyyat elmində baş verən ən son gəlişmələrə, elmi nəticələrə yer verməsidir. Çoxcildliyin səhifələrində 1968-ci ildən başlayaraq Nobel mükafatına

layiq görülmüş məşhur iqtisadçıların bioqrafiyası, onların irəli sürdüyü yeni təlim və konsepsiyaların təməl prinsiplərinə geniş yer verilir və bu dəyərli informasiyaların böyük əksəriyyəti ilk dəfə ana dilimizdə belə peşəkar səviyyədə nəşr edilir.

Məsələn, nanotexnologiyanın və nano-elmin inkişaf sürətini, onun güclü innovasiya xarakteri daşdığını, dünya iqtisadi ukladının dəyişilməsinə fundamental təkan yaradacağını, bu sahədə uğur qazanan ölkə və istehsal sahələrinin şaksiz rəqabət qabiliyyətliliyini təmin edəcəyini nəzərə alan redaksiya heyəti bu elm sahəsində tədqiqatlara və tətbiq məsələlərinə yetərinə diqqət ayırmışdır.

İqtisadiyyat elmini strukturlaşmasına sahələrarası biliklərin ierarxiyasına, rəşional qərarların hazırlanması, əsaslandırılması və qəbul olunmasınadək bir çox elmi və həyati əhəmiyyət kəşb edən nanoiqtisadi aspektlər ensiklopediyada ətraflı işıqlandırılmış, onların öncül cərəyanları barədə müfəssəl açıqlamalar verilmişdir.

Bu sahədə verilən bilgiler istər müvafiq dövlət proqramlarının işlənilib hazırlanmasında, istərsə də nanotexnologiyalar haqqında baza biliklərini dərinləşdirmək arzusunda olan tələbə, magistrant və dissertantlar üçün kifayət qədər geniş imkanlar açmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” 18 iyun 2001-ci il tarixli 506 nömrəli Fərmanının tələblərinə müvafiq olaraq ensiklopediyada dilimizə yeni daxil olmuş bir çox iqtisadi termin və anlayışların Azərbaycan dilinin qrammatik prinsiplərinə müvafiq istifadəsinə nail olunub. Bu da müasir iqtisadi terminologiyanın bundan sonrakı elmi-tədqiqat işlərində, qanunvericilik aktlarında istifadəsi zamanı mötəbər mənbə kimi haqqından söhbət açılan küliyyatdan istifadə ediləcəyinə şübhə yaratmır.

“Ensiklopediya”da öz əksini tapan materiallarla tanışlıq onun təkcə peşəkər iqtisadçılar üçün deyil, həm də geniş oxucu kütləsi üçün maraqlı mənbə olacağını deməyə əsas verir. Hazırda sürətlə inkişaf etməkdə olan ayrı-ayrı ölkələrin, o cümlədən ABŞ, Çin, Türkiyə, Cənubi Koreya və s. nail olduqları iqtisadi uğurlar, onların səbəbləri və son illərdə həyata keçirdikləri iqtisadi islahatların mahiyyəti haqqında elmi əsaslandırma formasında verilmiş məqalələr nəşrin zəngin tematikaya malik olmasından xəbər verir.

Böyük zəhmətin nəticəsi olaraq ərsəyə gəlmiş “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın səhifələrində yer alan qlobal bazarda özünü təsdiq etmiş iri transmilli şirkətlər, onların iqtisadi fəaliyyət sferaları, rəqabət strategiyaları haqqında məqalələr müasir dünya iqtisadiyyatının bugünkü vəziyyətinə dair oxucuda dolğun təəvvür yaradır ki, bu da nəşrin aktualıq və miqyas göstəriciləri sırasındadır.

Öz həyatını iqtisadiyyat elminin öyrənilməsinə, əldə etdiyi nəticələrin iqtisadiyyatımızın müxtəlif sahələrinə tətbiq edilməsinə həsr etmiş azərbaycanlı iqtisadçı alim, professor, akademiklərimiz haqqında geniş bioqrafik məlumatlara ensiklopediya səhifələrində yer verilməsi faktı xüsusi olaraq qeyd edilməlidir. Fikrimizcə, təkcə bu fakta görə beşcildlik ən yüksək qiymətə layiqdir. Çünki görkəmli iqtisadçı alimlərimiz haqqındabu qədər məlumatların bir yerdə toplanaraq nəşr edildiyi ikinci bir mənbəyə rast gəlmək mümkün deyil. Digər tərəfdən bu ensiklopediya ilə tanış olan Azərbaycan gəncliyi əmin olacaq ki, bu gün sürətlə inkişaf etməkdə olan milli iqtisadiyyatımızın elmi-nəzəri əsaslarını işləyib hazırlayan böyük intellektual potensialımız olmuşdur və o, bu gün də var. Hazırda güzəran təfəkküründə formalaşmış və bəzi gənclər arasında “rəğbətlə” qarşılanan bayağı şou populyarlığının müvəqqəti və keçici olmasına bu cür

nəşrlərlə tanışlıqdan sonra bir daha əmin olmaq mümkündür. “Ensiklopediya”nın öz səhifələrində yer verdiyi bir çox görkəmli iqtisadçı alimlərimiz bu gün bizim aramızda olmasalar da indiki gənc nəsə onların tanınması, təqdim edilməsi iqtisadiyyat elmində nəsillər arasındakı varislik ənənələrinin davam etdirilməsi ehtiyacından irəli gəlir. Həmçinin alimə, yaradıcı insanlara bir sözlə “el qədrini canından daha əziz bilən”lərə sonsuz ehtiram göstərən xalqımızın onları heç vaxt unutmayacağı bu cür tarixdə qalacaq nəşrdə onlara yer verilməsi bir daha sübut edilir.

Arif HƏŞİMOV
akademik

Akif MUSAYEV
AMEA-nın müxbir üzvü

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya” iqtisad elminin yol xəritəsidir

...Fundamental araşdırmaları ilə müasir iqtisad elminin, eləcə də Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf problemlərinin öyrənilməsinəsanballı töhfələr vermiş akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və baş redaktorluğu ilə respublikada ilk dəfə beş cildlik "Böyük İqtisadi Ensiklopediya"nın oxucuların müzakirəsinə verilməsi də məzmun etibarilə böyük ictimai əhəmiyyət daşıyan nəşrlərdən biridir. Cəsarətlə deyə bilərik ki, geniş miqyaslı, strukturu və əhatə dairəsinə görə əksər ölkələrlə müqayisədə analoqu olmayan böyük külliyyat işıq üzü görmüşdür.

Azərbaycan elmində bu həqiqətən də böyük bir hadisədir. Çünki ölkəmizdə digər ictimai elmlərlə yanaşı, iqtisad elmi ilə bağlı ayrıca predmetik təyinatlı ensiklopediyanın yaradılmasına da böyük ehtiyac var idi. Bu ehtiyac bir ictimai-iqtisadi formasiyadan digərinə keçid dövrünü yenidən başa vurmuş digər postsovet ölkələri kimi, Azərbaycan üçün də bir neçə cəhətinə görə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Akademik Ziyad Səmədzadə haqlı olaraq bildirir ki, "Böyük İqtisadi Ensiklopediya"nın mövcudluğunun əhəmiyyətini şərtləndirən mühüm cəhətlərdən biri də sovet sisteminə xas ideoloji məhdudiyyət və qadağaların aradan qaldırılması, zamanında müəyyən ideoloji təsirlərə məruz qalmış ümumi şərh və yanaşmaların indi hər cür konyukturadan azad, yeni baxış bucağından qiymətləndirilməsi, keçid dövrünü uğurla başa çatdırmış Azərbaycanda milli iqtisadiyyatın modern əsaslarda davamlı inkişafının sürətləndirilməsi, respublikamızın dünya birliyi ölkələri sırasında rolunun və yerinin daha da

möhkəmləndirilməsi və bütün bunların nəzəri kontekstdə ümumiləşdirilməsi zərurətindən ibarətdir.

"Böyük İqtisadi Ensiklopediya"ya daxil edilmiş bir çox yeni termin və anlayışların izahına əvvəlki dövrlərdə nəşr edilmiş iqtisadi ədəbiyyatların heç birində təsadüf etmək mümkün deyildir. Bundan başqa, inkişafın ilk

mərhələlərində dilimizin iqtisadi lüğət fonduna daxil olan, bəzi hallarda, müxtəlif xarici dillərdən, əgər belə demək mümkünsə, kortəbii şəkildə götürülən müəyyən termin və anlayışların tərcümə və şərhində yol verilmiş yanlışlıqların nizama salınması da öz həllini gözləyən məsələlərdən idi.

"Böyük İqtisadi Ensiklopediya"da dərc edilmiş məqalələr makro və mikroiqtisadiyyat, pul-kredit münasibətləri, bank işi, qiymətli kağızlar bazarı, sığorta, fiksəl siyasət, məcmu tələb və təklif, marketinq, menecment, investisiya, birja fəaliyyəti, innovasiya, institusional iqtisadiyyat, milli və qlobal rəqabət, iqtisadi təhlükəsizlik, müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, elmi məktəblər, iqtisadiyyatda tətbiq edilən qanun və kateqoriyalar, iqtisadiyyat elminin formalaşmasında böyük xidmətləri olmuş görkəmli iqtisadçıların bioqrafiyası, onların irəli sürdüyü iqtisadi nəzəriyyələr, qanun və prinsiplər və s. haqqında məlumatlarla zəngindir. Ən önəmlisi, müəllif kollektivi hər bir terminin izahında dünya təcrübəsinə əsaslanmış, iqtisadi terminologiyaya vahid yanaşma prinsipini əldə rəhbər tutmuşdur.

Akademik Ziyad Səmədzadənin elmi yaradıcılığı ilə yaxından tanış olan tədqiqatçılar kimi tam məsuliyyətlə qeyd etmək istərdik ki, "Böyük İqtisadi Ensiklopediya"da həcmindən asılı olmayaraq verilən bütün yazılarda onun dəst-xətti, alim mövqeyi açıq-aşkar bilinir. Onun təşəbbüsü və fədakar əməyi hesabına ərsəyə gəlmiş "Böyük İqtisadi Ensiklopediya" nəfis tərtibatı ilə dünya

kitabçılıq ənənələri üçün mükəmməl nümunə yaratmış nəşr olaraq öz vicdanının səsini dinləyən əsl ziyalının dövlətə, xalqa, cəmiyyətə təmənnasız xidmətinin bariz örnəyinə çevrilmişdir.

Ensiklopediyada dilimizə yeni daxil olmuş bir çox iqtisadi termin və anlayışların Azərbaycan dilinin qrammatik prinsiplərinə uyğun istifadəsi mümkün olmuş, ədəbi dilimiz yeni-yeni nümunələrlə daha da zənginləşdirilmişdir. Bu da müasir iqtisadi terminologiyanın bundan sonrakı elmi-tədqiqat işlərinə, qanunvericilik aktlarının hazırlanmasına böyük köməkdir.

Ziyad Səmədzadənin həyatının, ömrünün əsas leytmotivi, şübhəsiz ki, fundamental elmi araşdırmalar olsa da, onun çoxsahəli istedadının başqa tərəfi isə böyük təşkilatçılıq qabiliyyətinə malik olmasıdır. Öz professionallığı ilə yanaşı, həm də bir vətəndaş kimi məsuliyyət nümayiş etdirmiş alim neçə-neçə onilliklər yaşayacaq, xalqımızın inkişafına, iqtisadi mədəniyyətin yüksəlişinə əməli kömək edəcəkdir.

Ağasəlim ƏLƏSGƏROV,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü

Qüdrət KƏRİMOV,
“Xəzər” ASC-nin sədri, iqtisad elmləri doktoru

(Azərbaycan qəzeti; 9 yanvar 2013-cü il)

Akademik Ziyad Səmədzadənin hazırladığı “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” gerçək bir universitet dəyəridir

...Bu səbəblə iqtisadçılar arasından müəyyən bir mövzunun ətrafında hər zaman fərqli görüş və fikirlər ortaya çıxır. Məhz iqtisadigerçəklərə nail olmaq məqsədi ilə Azərbaycan iqtisadçılar ittifaqının sədri, Milli Məclisin iqtisadi siyasət komissiyasının sədri akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və elmi rəhbərliyi ilə 100-dən yuxarı azad və sərbəst düşüncəyə sahib iqtisadçı alimlərin iştirakı və müzakirəsi nəticəsində Azərbaycanda ilk dəfə “Böyük İqtisadi Ensiklopediya” hazırlanmış və bu beşcildlik nəşr əhalinin iqtisadi maarifləndirilməsi sahəsində atılan ən mühüm addımdır. Ensiklopediyada 10000-ə yaxın termin-məqaləni əhatə edən MDB məkanında milli dildə hazırlanmış ilk irihəcmli, yəni beşcildlik nəşrdir.

Hörmətli akademik Ziyad Səmədzadənin rəhbərliyi ilə hazırlanan Ensiklopediyada yeni iqtisadi fikirlər və ideyalar, novator yanaşmalar geniş yer alır. Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın içində iqtisad elminə aid olan bilgi və məlumatlar vahid sistem şəklində toplanıb. Ensiklopediya dünya təcrübəsi kontekstində Azərbaycan iqtisadiyyatının anatomiyası və fiziologiyasını açıqlayan fundamental və tətbiqi nəşrdir. Kitabda dünya iqtisadiyyatı ilə yanaşı Azərbaycan iqtisadiyyatının çeşidli sektorları haqqında, o cümlədən maliyyə, bank, sığorta və kapital bazarının fəaliyyəti haqqında dolğun və geniş bilgiler verilir. Akademik Ziyad Səmədzadənin rəhbərliyi ilə hazırlanan Böyük İqtisadi Ensiklopediya ölkəmizdə sahə ensiklopediyaları üzrə nəşr olunan ilk kitabdır. Bu ensiklopediya cəmiyyətdə iqtisadi maarifləndirmənin və mədəniyyəti yüksəldilməsində, iqtisadi təfəkkürün

təkmilləşməsi üçün vacib və aktual elmi- məlumat olan nəşrdir. Ensiklopediya Azərbaycan iqtisad elminə layiqli töhfədir və iqtisadi vahidlərin bütün subyektləri üçün çox yararlı və faydalı elmi və məlumat mənbəyidir. Ensiklopediyanın hazırlanmasında çox çeşidli xarici yayınlara incələnməmiş və xarici təcrübədən istifadə olunmuş və Azərbaycanın müasir pul, kredit və bank sisteminin vəziyyəti, problemi və perspektivləri xüsusi tədqiq edilmişdir. Ensiklopediyada yer alan mövzuların əksəriyyəti iqtisadi ədəbiyyatda ilk dəfə işlənmiş və hazırlanmışdır. Kitab orijinallığı ilə fərqlənir, çünki kitabın içində olan bəzi mövzular ilk dəfə kompleks formada araşdırılır.

Son olaraq Azərbaycan iqtisad elmində ilk dəfə Böyük İqtisadi Ensiklopediyanın hazırlanmasında əməyi keçən Böyük elm və ictimai xadim hörmətli akademik Ziyad Səmədzadəyə təşəkkür edir, özəlliklə Azərbaycan iqtisad elm dünyasına qatkılarından dolayı təqdirlərimi sunarım.

Nəticə: Bir alimdən, - “kimi ağsaqqal saymaq olar?”, - deyə soruşduqda, o: “elmini başqalarına öyrədən elm sahibini”, - cavabını vermişdir.

Hasan SELCUK,
iqtisad elmləri doktoru, professor
T.C. Marmara Universitetinin prorektoru,
Zahid MƏMMƏDOV
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin professoru,
T.C. Marmara Universitetinin müasir ögretim üyesi

(Respublika qəzeti; 29 dekabr, 2012-ci il)

2015-ci il mayın 14-də “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın 6-7-ci cildlərinin təqdimat mərasiminə həsr olunmuş tədbirdən

...Xalqımızın yüksək sosial-iqtisadi, mədəni və intellektual səviyyəsini əks etdirən, ən mötəbər elmi informasiya mənbələrindən biri olan bu fundamental iqtisadi külliyyatın növbəti - 6-cı və 7-ci cildləri də artıq işıq üzü görmüşdür. Yeni cildlərin hazırlanmasına ölkədə baş verən sürətli iqtisadi irəliləyiş, qazanılan nailiyyətlər, elmi inkişaf, yeni iqtisadi hadisələr və ümumilikdə dünya iqtisadiyyatında baş verən ziddiyyətli proseslər, dəyişikliklər də təkan vermişdir. Həm də bir çox ölkələrin öz iqtisadi təhlükəsizliyini və iqtisadi müstəqilliyini qorumağa xidmət edən iqtisadi siyasət yeritməsi bu proseslərin mahiyyəti barədə fikir və baxışlara, konsepsiyalara yeni yanaşmaları obyektiv zərurətə çevirmişdir. Bu baxımdan cəmiyyət inkişaf etdikcə həyatımıza, məişətimizə daxil olan iqtisadi istilahlara, anlayışların sayı da, təbii ki, artır və son məlumatlara görə hazırda 20 minə yaxınlaşmaqdadır.

İndi 7 cilddən ibarət olan “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”da həm dilimizin lüğət tərkibinə tam daxil olmuş, həm də məzmun və məntiq baxımından formalaşma prosesində olan iqtisadi istilah və anlayışları, həmçinin iqtisadiyyatla bağlı digər anoloji faktlar haqqında geniş məlumatları əhatə edir. İqtisadi münasibətlərin, demək olar ki, bütün aspektlərini əhatə edən ensiklopediya həqiqətən də universal və möhtəşəm bilik mənbəyidir. Sözün açığı, “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nı iqtisadiyyata dair onlarla dərslisi əvəz edə biləcək fundamental bir toplu da sayə bilərik. Burada bir çox mübahisəli iqtisadi məsələlərə yenilikçi yanaşma da özünü göstərir.

Qətiyyətlə demək olar ki, hazırda çoxcildliliyi ilə fərqlənən, minlərlə termin, anlayış və məqaləni əhatə edən, saysız nəzəri, faktoloji materiallara əsaslanan, iqtisadi hadisələr, kateqoriyalar, modellərlə bağlı zəruri bilgilər verən bənzər külliyyatlara Avropa və MDB məkanında rast gəlmək çətindir.

“Böyük İqtisadi Ensiklopediya”da bütövlükdə makroiqtisadi tarazlıq, marketinq, investisiya, menecment, maliyyə, audit, mühasibatlıq, pul-kredit, rəqabət, inhisar, innovasiyalar, nanoiqtisadiyyat və digər bu kimi çoxsaylı anlayışların mahiyyəti yeni elmi interpretasiyada açıqlanır, iqtisadiyyatın bütün səviyyələri üzrə, müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, iqtisadi sistemlərin problemləri, elmi iqtisadi məktəblər və onların görkəmli nümayəndələri haqqında mühüm məlumatlar öz əksini tapır.

Burada təbii ki, Azərbaycan Respublikasının çoxşaxəli sosial-iqtisadi həyatı ilə bağlı informasiyalara geniş yer verilir. Respublikanın təbii sərvətləri, sənaye və innovasiya potensialı, sahə və müəssisələrinin investisiya imkanları, sosial və istehsal infrastrukturunu, dövlət və hökumət strukturları, xarici iqtisadi əlaqələri, beynəlxalq təşkilatlarda təmsilçilik, milli iqtisadi nailiyyətləri haqqında tutumlu məlumatların elmi-analitik, statistik və qrafik tərtibatda öz əksini tapır ki, bu da ensiklopedik innovasiya kimi qiymətləndirilməlidir. Ensiklopediyada dünya iqtisadiyyatının müasir mənzərəsini əks etdirən termin və anlayışlar, yeni nəzəriyyə və konsepsiyalar, fakt və hadisələr haqqında qısa, ancaq dəqiq və dolğun verilən məlumatlar onun sanbalını daha da artırır.

Ensiklopediyanın yeni cildləri onun informasiya sərhədlərini daha da genişləndirmişdir. Belə ki, beşcildliyin nəşrindən ötən müddət ərzində qloballaşmanın dərinləşməsi ilə bağlı dünya iqtisadiyyatında, eləcə də sürətlə dəyişən iqtisadi proseslərin yaşandığı,

nailiyyətlərin əldə edildiyi ölkəmizdə çox mühüm hadisələr baş vermişdir. Bu hadisələrin xarakterinin açılması və yığcam şərhı də ensiklopediyanın yeni cildlərinin üzərinə düşmüşdür. Yeni cildlərin digər məxsusi cəhəti isə ondan ibarətdir ki, burada istər Azərbaycan, istərsə də dünya üzrə verilən materiallar ən son yenilikləri özündə əks etdirmişdir.

Ensiklopediyanın yeni cildlərində müstəqil Azərbaycan dövlətinin iqtisadi qüdrətinin artmasına, onun qlobal iqtisadiyyata inteqrasiya olunmasına xidmət edən fenomenal iqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri və perspektivləri, azad bazar münasibətlərinin dərinləşməsi və milli maraqlara cavab verən yeni iqtisadi sistemin formalaşmasının elmi-metodoloji özəllikləri və mahiyyəti barədə konkret fakt və dəlillərə əsaslanan yazılar silsiləsi daha da genişləndirilmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi milli neft strategiyasının multiplikativ effektləri və yeni hədəfləri - XXI əsrin ən mühüm enerji müqavilələri - TANAP və TAP layihələri, onların həyata keçirilməsi ilə bağlı görülən irimiqyaslı işlər, “Azərbaycan-2020” Gələcəyə Baxış İnkişaf Konsepsiyası”nın reallaşdırılması və ötən 10 ildə regional inkişaf proqramının həyata keçirilməsi üzrə qiymətləndirmələr elmi-təhlili rəkursda öz əksini tapmışdır. Sənaye siyasəti, kənd təsərrüfatının modernləşdirilməsi tədbirləri, ərzaq təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi, ekoloji məsələlərin

həlli istiqamətində görülən işlər yeni təqdimatda verilmiş, şəffafliq bloku bir sıra əlavə termin və anlayışlarla zənginləşdirilmişdir.

Azərbaycanda informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi, xüsusən iqtisadi-inzibati idarəetmədə bu texnologiyalardan istifadənin genişləndirilməsi onların mahiyyəti və inkişaf perspektivləri haqqında cəmiyyətin daha fəal şəkildə

məlumatlandırılması zərurəti doğurur. Bu baxımdan ensiklopediyanın yeni cildlərində ölkəmizdə informasiya cəmiyyətinin bərqərar olması və bunun tərkib hissəsi kimi informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının geniş tətbiqi istiqamətində sistemli fəaliyyət yeni reallıqlar baxımından işqılandırılır, bu istiqamətdə yaradılan yeni təsisatlar, elektron xidmətlərin genişləndirilməsi, ASAN xidmət və “Elektron hökumət” haqqında məlumatlar verilir. Burada BMT-nin uyğun komitəsində Azərbaycanın kosmik ölkələr sırasına qəbul olunması, ölkəmizin kosmik fəzanın sülh məqsədlərlə istifadəsi üzrə öhdəliklər götürməsi, Azərbaycanın birinci telekommunikasiya peyki - “Azerspace-1” və Yer səthinin məsafədən müşahidə peyki - “Azersky” və bütövlükdə bu fəaliyyətləri kordinasiya edən “Azərkosmos” ASC haqqında yeni müfəssəl məlumatlar öz əksini tapmışdır. Bundan başqa, nüvə texnologiyalarından dinc məqsədlərlə istifadə üçün “Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti yaratmaqla Azərbaycan beynəlxalq nüvə klubunun üzvünə çevrilməsi və müvfiq istiqamətdə görüləcək işlər barədə icmal- informasiyalara da yer ayrılmışdır.

Ensiklopediyanın yeni cildlərinin hazırlanmasında dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində iqtisadi terminlərə dair nəşr olunmuş lüğətlərdən, statistik külliyyatlardan, beynəlxalq iqtisadi, maliyyə-bank, əmək təşkilatlarının internet resurslarından səmərəli şəkildə istifadə olunmuşdur. Burada fiskal siyasət, bank işi, qiymətli kağızlar bazarı, birja fəaliyyətləri, tələb və təklif uzlaşmaları, rəqabət, inhisar, açıq və qapalı iqtisadiyyat problemləri, müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələr, elmi məktəblər və s. ilə bağlı çoxsaylı anlayışların mahiyyəti açıqlanmışdır.

Yeni cildlərdə, həmçinin Azərbaycanın nəqliyyat sektorunda baş verən struktur dəyişiklikləri, modernizasiya prosesləri və inkişaf meyilləri, təhsilin iqtisadiyyatı, yeni qəbul olunmuş təhsil strategiyasının mahiyyəti ilə bağlı ensiklopedik məlumatlar da genişliklə öz əksini tapmışdır. Əvvəlki cildlərdən fərqli olaraq yeni nəşrlərdə Türkiyə ilə bağlı materiallar daha da genişləndirilmiş, qardaş ölkənin tanınmış iqtisadçı alimləri haqqında müfəssəl bioqrafik məqalələr verilmişdir.

Çoxcildliyi vərəqləyərkən görülən işlərin miqyası məni heyrləndirdi. Aparılan təkmilləşmələr və zənginləşmələr nəticəsində 7 cildlikdə ümumimilikdə cədvəl, sxem, qrafiklərin sayı 1500-ə çatdırılmışdır. İllüstrativ materiallar 2500-dən çox mövzunu əhatə etmişdir ki, bütün bunlar da iqtisadi biliklərin, anlayış və kateqoriyaların daha yüksək səviyyədə mənimsənilməsi baxımından yüksək dəyirləndirilir.

Ölkəmizin elmi-mədəni həyatında mühüm hadisə kimi dəyərləndirilən “Böyük İqtisadi Ensiklopediya”nın yeni cildlərinin hazırlanmasında heç şübhəsiz ki, əvvəllər olduğu kimi, yaradıcı heyətin fəaliyyəti və töhfəsi əvəzənilməzdir. Onların fəal yaradıcı işi sayəsində ensiklopediyanın bu cildlərində də iqtisadi termin və anlayışların, nəzəriyyə və baxışların, iqtisadi hadisələrin məzmunu və əhəmiyyəti mükəmməl şəkildə izah edilmiş, yüksək peşəkarlıqla açıqlanmış, müasir gerçəkliklər fonunda hərtərəfli işıqlandırılmışdır.

Akif ƏLİZADƏ

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti,
akademik

**Z.SƏMƏDZADƏNİN HƏYATI, ELMI-PEDAQOJI
VƏ ICTIMAI-SIYASI FƏALİYYƏTI
FOTOŞƏKİLLƏRDƏ**

MÜNDƏRİCAT

